د اسلام

لنډه پيژندنه څرنګه چې په قرآن کريم او نبوي سنتو کې راغلې ده

نبذة موجزة عن الإسلام (مشتملة على الأدلة) بشتو

بيان الإسلام

Bayan AL-Islam

ح جمعية الدعوة و الارشاد وتوعية الجاليات بالربوة ، ١٤٤٥ هـ
فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر
جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات
نبذة موجزة عن الإسلام - مشتملة على الأدلة - بشتو. /
جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات .- ؛ الرياض ، ١٤٤٥
١٢٨ ص ؛ ١٤ × ٢١ سم
ردمك: ٩٧٨-٦٠٣-٨٤١٢-٠٢-٢
١- الاسلام - تعليم أ.العنوان
ديوي ٢١٠،٧ ١٤٩٢ / ١٤٤٤

شركاء التنفيذ:

دار الإسلام جمعية الربوة رواد الترجمة المحتوى الإسلامي

يتاح طباعة هذا الإصدار ونشره بأي وسيلة مع
الالتزام بالإشارة إلى المصدر وعدم التغيير في النص.

Tel: +966 50 244 7000
info@islamiccontent.org
Riyadh 13245- 2836
www.islamhouse.com

د اسلام لنډه پیژندنه څرنګه چې په قرآن کریم او نبوي سنتو کې راغلې ده

دا يو مهم كتاب دى چې د اسلام پر لنډ تعريف مشتمل دى چې د هغه له اصلي سرچينو قرآن او نبوي سنتو څخه د هغه اصول، ښوونې او ښېګڼې بيانوي، او دغه كتاب مسلمانو او نامسلمانو ټولو مكلفو خلكو ته د هغوى په ژبو د ظروفو او حالاتو له توپير سره په هر وخت او ځاى كې متوجه دى.

له قرآن كريم او نبوي سنتو څخه پر دلايلو مشتمله نسخه ده.

اسلام د الله له لورې ټولو خلکو ته يو پيغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پيغام دی چې د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی.

اسلام ټولو خلکو ته د الله يو پيغام دی هغه فرمايي: او ته نه يې لېږلی مونږ مګر د ټولو خلقو (انسانانو) لپاره زېری ورکوونکی او وېرروونکی او لېکن اکثره خلق نه پوهېږي. (د سبأ سورت: ۲۸ آيت).

او الله تعالی فرمايي: ووايه: اې خلکو! پرته له شکه زه تاسو ټولو ته د الله استازی يم. (د الأعراف سورت: ۱۵۸ ايت).

او الله تعالی فرمايي: اې خلکو! پرته له شکه ستاسو د پالونکي له لوري په حقه رسول درته راغی، ايمان راوړئ دا به ستاسو لپاره غوره وي، او که کفر وکړئ، نو پرته له شکه څه چې په اسمانونو او زمکه کې دي؛ يوازې الله لره دي، او الله ډېر پوه او حکمت والا دی. د النساء سورت ۱۷۰ آيت.

اسلام يو تلپاتې الهي پيغام دی، او هغه د رباني پيغامونو پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايي: محمد له تاسو سړيو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبيانو پای ته رسوونکی دی، او الله پر هرڅه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ايت)

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دین دی.

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکوته د الله دین دی، او په قرآن عظیم کې ترټولو لومړی امر د الله تعالی هغه وینا ده: ای خلکو! د خپل رب عبادت وکړئ، هغه چې تاسو يې پیدا کړي يئ او هغه کسان چې له تاسو نه مخکې وو، د دې لپاره چې تاسو پرهېزګاره شئ. (د البقره سورت: ۲۱ ایت)

او الله تعالی فرمايي: اې خلکو! له هغه پالونکي مو ووېرېږئ چې له يونفس(آدم) څخه يې پيدا کړي ياست، او له هغه يې د هغه جوړه (مېرمن حوا) پيدا کړې ده او له هغوی دواړو يې ډېر سړي او ښځې خورې کړې دي. (د النساء سورت: ۱ ایت)

او له ابن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی چې د الله رسول صلی الله علیه وسلم د مکې د فتحې په ورځ خلکو ته وينا وکړه، نو ويې فرمايل: اې خلکو! پرته له شکه الله ستاسو څخه د جهالت لويي او د هغه وخت پر پلرونو وياړ کول له منځه يوړل، نو خلک دوه ډوله دي: يو هغه نېک، پرهېزګار او د الله پر وړاندې عزتمن دي، او بل بې لارې،

بدبخته او د الله پر وړاندې سپک دي، او ټول خلک د آدم زامن دي، او الله آدم له خاورې پیدا کړی، الله فرمایي: اې خلکو! پرته له شکه تاسو مو له یو نارینه او ښځینه پیدا کړئ، او بېلابېل قومونه او قبیلې مو وګرځولئ تر څو یو بل سره وپېژنئ، بېشکه د الله په وړاندې له تاسو تر ټولو زیات عزتمن ستاسو زیات پرهېزګار دی، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. ترمذي روایت کړی. د حدیث شمېره (۳۲۷۰).

او د قرآن کریم په امرونو او د رسول کریم صلی الله علیه وسلم په امرونو کې کوم داسې حکم نشي موندلئ چې د یو قوم یا ډلې د رګ، یا هغوی قومیت او یا جنس د رعایت له امله تر هغوی پورې ځانګړی وي.

اسلام هغه الهي پیغام دی چې د پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم السلام خپلو امتونو ته د پیغامونو بشپړوونکی دی.

اسلام هغه الهي پیغام دی چې د پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم السلام خپلو امتونو ته د پیغامونو بشپړوونکی دی. الله تعالی فرمایي.

بېشکه مونږ تا ته وحې کړې ده، لکه څنګه چې مونږه وحې کړې وه نوح ته او له هغه نه پس (نورو) نبیانو ته، او مونږ وحې کړې وه ابراهیم او اسماعیل او اسحاق او یعقوب او د (هغوی) اولادې ته او

عیسی او ایوب او یونس او هارون او سلیمان ته، او مونږ داود ته زبور ورکړی و. (د النساء سورت: ۱۶۳ ایت).

او دغه دین چې الله یې خپل استازي محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړې ده هغه دین دی چې الله مخکېنیو نبیانو ته روا کړی و او هغوی ته یې پرې سپارښتنه کړې وه، الله تعالی فرمایي: تاسو ته یې همغه دین ټاکلی چې نوح ته یې پرې سپارښتنه کړې وه، او هغه چې تاته مو وحي کړی او پر کوم مو چې ابراهیم، موسی او عیسی ته سپارښتنه کړې وه، چې (همدغه) دین ترسره کړئ او اختلاف پکې مه کوئ- پر مشرکانو هغه خبره ډېره درنه ده چې ته یې وربولې. الله هغه څوک غوره کوي چې ورته خوښه یې شي او هغه چاته لارښوونه کوي چې هغه ته ورګرځي. د الشوری سورت ۱۳ آیت.

او دا هغه څه دي چې الله خپل استازي محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، له هغه څخه د مخکېنیو الهي کتابونو؛ تورات او انجیل له تحریف مخکې تصدیقوونکی دی، الله تعالی فرمایي: او هغه څه چې مونږ تا ته له کتابه وحي کړي دي هم دغه حق دی، په داسې حال کې چې تصدیقوونکی دی د هغو (کتابونو) چې له ده نه مخکې وو،

بیشکه الله په خپلو بنده ګانو باندې خامخا ښه خبردار، ښه لیدونکی دی. د فاطر سورت ۳۱ آیت.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی او شریعتونه یې بېل بېل دي.

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی خو د هغوی شریعتونه بېل بېل دي، الله تعالی فرمایلي: او تاته مو په حقه دغه کتاب نازل کړی چې تر هغه مخکې کتاب لره تصدیقونکی او پر هغه څارونکی دی، نو د هغوی تر منځ پر هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه په مخ اړولو د هغوی په هوسونو پسې مه ځه، له تاسې هر یوه ته مو یو شریعت او تګلاره ټاکلې ده او که الله غوښتي وای نو تاسو ټول به یې یو امت ګرځولي وئ خو ددې لپاره (یې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمويي چې درکړي یې دي، نو په ښېګڼو کې یو له بله وړاندې شئ، د الله لور ته ستاسو ټولو ستنېدل دي بیا به مو پر هغه څه خبرکړي چې تاسو پکې اختلاف کاوه. (د المائده سورت: ٤٨ ایت)

او رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: زه د مریمي زوی عیسی ته په دنیا او آخرت کې تر ټولو خلکو ور نږدې یم او نبیان علاتي وروڼه

دي؛ ميندې يې بېلابېلې او دين يې يو دی. بخاري روايت کړی، د حديث شمېره (٣٤٤٣) ده.

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لوروونکی دی.

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبيانو، نوح، ابراهيم، موسی، سليمان، داود او عيسی عليهم السلام چې ايمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پيداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچايۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبير نيسي او هغه مهربانه لوروونکی دی.

الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوينه در په ياد کړئ، آيا له الله پرته بل پيداکوونکی شته چې له اسمان او زمکې تاسې ته روزي درکوي، نشته حقدار د بندګۍ په حقه سره مګر هغه دی، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ. (د فاطر سورت: ٣ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: څوک له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او ليدو واک لري او څوک له مړه ژوندی راوباسي او له

ژوندي مړ راوباسي او څوک د چارو تدبير نيسي، ژر به هغوی ووايي چې: الله، نو ووايه: بيا ايا تاسې نه وېرېږئ. (د يونس سورت: ۳۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک دی چې د پيدايښت پيل يې کړی، بيرته به يې راګرځوي او څوک دی چې له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، آيا له الله سره بل څوک حقدار د بندګۍ شته، ووايه: دليل مو راوړئ که تاسې رېښتيني ياستئ. (د النمل سورت: ٦٤ ايت)

ټول نبيان او رسولان عليهم السلام يوازې د الله عبادت ته په را بلنه را لېږل شوي دي، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه په هر امت کې مو يو رسول لېږلی چې (ويل به يې) د الله عبادت وکړئ او له شيطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځيني داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځيني په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې، نو تاسې په ځمکه کې وګرځئ، بيا وګورئ چې د دروغ ګڼوونکو انجام څنګه و؟ (د النحل سورت: ۳٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او له تا مخکې مو هيڅ رسول نه دی لېږلی مګر دا وحي مو ورته کوله چې له ما پرته بل هيڅ حق معبود نشته؛ لهذا تاسو زما عبادت وکړئ. (د الأنبياء سورت: ۲۵ ايت)

الله له نوح علیه السلام څخه خبر ورکړی چې بېشکه هغه ویلي: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته تاسو لره بل حق معبود نشته، زه پر تاسو د لویې ورځې له سزا څخه وېرېږم. (د الأعراف سورت: ٥٩ آیت)

او ابراهیم خلیل علیه السلام ویلي: -لکه څرنګه چې له هغه څخه الله تعالی خبر ورکړی- چې بېشکه هغه ویلي: او ابراهیم در یاد کړه کله یې چې خپل قوم ته وویل: د الله عبادت وکړئ او ترې ووېرېږئ، دغه ستاسو لپاره غوره ده که تاسو پوهېږئ. (د العنکبوت سورت: ١٦ ایت).

او صالح علیه السلام ویلي: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی: ویې ویل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شکه تاسو ته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، دغه د الله اوښه ستاسو لپاره نښانه ده، پرې یې ږدئ چې په ځمکه کې خوراک کوي (څري) او ضرر ورته مه رسوئ، چې دردوونکې سزا به مو ونیسي. (د الأعراف سورت: ٧٣ ایت.)

او شعیب علیه السلام ویلي: لکه الله چې له هغه څخه خبر ورکړی: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل حق معبود نشته، پرته له شکه تاسو ته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، نو پوره پوره پیمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شیانو کې کمی مه کوئ او په

ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکارى مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دى که مؤمنان یاست. (د الأعراف سورت: ۸۵ ایت)

او لومړى چې الله له موسى علیه السلام سره خبرې وکړې، الله پاک ورته وفرمایل: او ما ته غوره کړې؛ نو هغه څه ته غوږ ونیسه چې درته وحې کیږي. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل حق معبود نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشړ لمونځ کوه. (د طه سورت: ۱۳- ۱٤ ایتونه)

او الله له موسى علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره ویلي: بېشکه هغه پر الله پناه وغوښته؛ نو ویې ویل: پرته له شکه زه مې پر خپل پالونکي او ستاسو پر پالونکي له هرداسې لویي کوونکي څخه پناه غواړم چې د حساب پر ورځ باور نه لري. (د غافر سورت: ۲۷ ایت).

او الله له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمایل: بېشکه هغه وویل: پرته له شکه الله زما پالونکى او ستاسو پالونکى دى؛ نو عبادت یې وکړئ، دغه نېغه لار ده. (د آل عمران سورت: ٥١ ایت)

او الله عزوجل همدا رنګه له مسیح علیه السلام څخه په خبر ورکولو وفرمایل: هغه وویل: اې بني اسرائیلو! د هغه الله عبادت وکړئ چې زما پالونکى او ستاسو پالونکى دى، پرته له شکه څوک چې پر الله

شرک وکړي پر هغه الله جنت حرام کړی، او ځای به يې اور وي، او ظالمانو لره هيڅ مرستندوی نشته. (د المائده سورت: ۷۲ ایت).

بلکې آن په **تورات** او **انجيل** دواړو کې يوازې د الله پر عبادت ټينګار راغلی، د تثنيه په سفر (د موسی په تشريعي سفر) کې د موسی عليه السلام وينا راغلې: **اې اسرائيله! واوره پالونکی زموږ معبود يو پالونکی دی.**

په **مرقص (دويم) انجيل** کې د الله پر يووالي ټينګار راغلی داسې چې مسيح عليه السلام **فرمايلي**: **پرته له شکه لومړنی سپارښتنه دا ده چې: اې اسرائيله! واوره زموږ پالونکی يو پالونکی دی.**

او الله عزوجل دا خبره بيان کړه چې ټول نبيان د دغه لوی کار لپاره ليږل شوي چې هغه د الله يووالي ته بلنه ده، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه په هر امت کې مو يو رسول ليږلی چې (ويل به يې) د الله عبادت وکړئ او له شيطان (بت) ډډه وکړئ، نو له هغوی ځيني داسې دي چې الله لارښوونه ورته کړې او ځيني په دوی کې هغه دي چې ګمراهي پرې ثابته شوې. (د النحل سورت: ۳۶ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: تاسو ماته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسو يې له الله پرته را بولئ، راوښيئ چې له ځمکې يې څه پيدا کړي؟ يا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ تاسو ما ته له

دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، او یا د پوهې کومه نښه راته راوړئ که چېرې تاسې رښتېني یاستئ. (د الأحقاف سورت: ٤ ایت).

شیخ سعدي رحمه الله وېلي: نو څرګنده شوه چې مشرکان د خپل شرک په اړه په شخړه کولو کې پر کوم برهان او دلیل تکیه کوونکي نه دي او هغوی د درواغو پر ګومانونو، ناچله نظریاتو او فاسدو عقلونو باور کړی دی، چې د هغو پر فساد د هغوی د حالاتو پلټل، د هغوی د علومو او اعمالو څېړنه او د هغه چا په حال کې فکر کول چې عمرونه یې د هغه په بنده ګۍ کې تېر کړي دي، ستا دې خبرې ته لارښوونه کوي، چې آیا هغوی ته (له الله پرته دغو معبودانو) په دنیا یا آخرت کې کومه ګټه رسولې ده. تیسیر الکریم المنان: ٧٧٩

همغه الله پاک پیداکوونکی دی او یوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي.

او الله هغه ذات دی چې یوازې هغه حقدار د بنده ګۍ دی او دا چې د هغه سره دې د هیچا بنده ګي ونه شي، الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! ستاسې د هغه پالوونکي بنده ګي وکړئ چې تاسې ئې پیداکړي یاستئ او هغه خلک یې پیداکړي دي چې له تاسو مخکې وو، کېدای شي چې ووېرېږئ. هغه ذات چې ستاسې لپاره ئې ځمکه فرش او اسمان چت

جوړ کړی او له آسمانه یې اوبه راورولي دي، چې پر هغو یې ستاسو لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلي دي؛ نو له الله سره شریکان مه جوړوئ په داسې حال کې چې تاسې پوهېږئ. (د البقره سورت: ۲۱- ۲۲ ایتونه).

نو هغه ذات چې موږ یې پیداکړي یو او له موږ مخکې نسلونه یې پیداکړي دي، ځمکه یې زموږ لپاره فرش ګرځولې ده او له اسمانه یې پر موږ اوبه را نازلې کړي دي چې پر هغو یې زموږ لپاره د روزۍ په توګه مېوې را اېستلې دي؛ یوازې هغه د لمانځلو وړ دی، او الله تعالی فرمایلي: اې خلکو! پر تاسو د الله پېرزوینه در په یاد کړئ، آیا له الله پرته بل پیداکوونکی شته چې له آسمانه او ځمکې تاسې ته روزي درکوي، له هغه پرته بل الله نشته، نو تاسې څنګه (له حقه) اړول کېږئ. (د فاطر سورت: ۳ آیت).

نو هغه ذات چې پیداکول کوي او روزي ورکوي یوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او الله تعالی فرمایلي: دغه الله ستاسو پالونکی دی، نشته حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر هماغه دی، د هر څه پیداکوونکی دی؛ نو عبادت یې وکړئ، او هغه پر هرڅه نګران دی. (د الأنعام سورت: ۱۰۲ ایت)

او له الله چې د هر څه بنده ګي کېږي هغه د بنده ګۍ لایق نه دی، ځکه هغه په آسمانونو او ځمکه کې د یوې ذرې څښتنان هم نه دي،

او له الله سره په هیڅ شي کې هم شریک نه دي او نه الله لره مرستندوی او ملاتړي دي؛ نو څنګه به له الله سره را بلل کیږي او له هغه سره به شریکیږي، الله تعالی فرمایلي: ته (دې مشرکانو ته) ووایه: راوبولئ هغه خلک چې له الله پرته مو (معبودان) ګڼلي، هغوی خو د یوې ذرې په اندازه څه په واك کې نه لري، نه په آسمانونو کې او نه په ځمکه کې او نه یې په دې دواړو کې څه برخه شته او نه له هغوی څوك د الله مرستندوی دی. (د سبأ سورت: ۲۲ ایت)

او الله پاک هغه ذات دی چې دغه مخلوقات یې پیدا کړي او له نشتون څخه یې رامنځته کړي دي او د هغو شتون د الله پر شتون، ربوبیت او الوهیت دلالت کوي، الله تعالی فرمایلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې تاسې یې له خاورې پیدا کړئ، بیا تاسې انسانان خورېږئ. او د هغه له نښانو دا دي چې تاسو لره یې له تاسو څخه جوړې (مېرمنې) پیدا کړې دي، تر څو له هغوی سره ډاډه تر لاسه کړئ، او ستاسو تر منځ یې مینه او محبت پیدا کړي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې فکر کوي. او د هغه له نښانو د اسمانونو او ځمکې پیدایښت او ستاسو د ژبو او رنګونو توپیر دی، پرته له شکه په دغه کې د پوهانو لپاره نښانې دي. او د هغه له نښانو په شپه کې ستاسو خوب او په ورځ کې ستاسو له

لوري د هغه فضل (روزي) لټول دي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې اوري. او د هغه له نښانو دا دي چې چې تاسې ته برېښنا د وېرې او طمعې لپاره ښيي او له اسمانه اوبه را نازلوي، چې ځمکه د هغې له مرګ وروسته پرې را ژوندۍ کوي، پرته له شکه په دغه کې د هغه قوم لپاره نښانې دي چې د عقل نه کار اخلي. او د هغه له نښانو دا دي چې په امر يې اسمان او ځمکه ولاړ دي، بيا چې کله تاسو له ځمکې راوبولي په يو غږ به راووځئ. او هغه لره دي هغه څوک چې په اسمانونو او ځمکه کې دي، ټول هغه لره غاړه اېښودونکي دي. او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي بيا يې راګرځوي او هغه کار ورته ډېر اسانه دی. (د الروم سورت: ۲۰- ۲۷ ايتونه).

نمرود د خپل پالونکي له شتون څخه انکار وکړ؛ نو ابراهيم عليه السلام ورته وويل: لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړ:

ابراهيم وويل: پرته له شکه الله له ختيځه لمر راخېژوي، ته يې له لوېديځه راوخېژوه؛ نو هغه څوک هک پک شو چې کفر يې کړی و، او الله ظالم قوم ته لارښوونه نه کوي. (د البقره سورت: ۲۵۸ ايت)

او همدارنګه ابراهيم عليه السلام د خپل قوم پر خلاف پردې خبره استدلال وکړ چې الله هغه ذات دی چې لارښوونه يې ورته کړې،

خوراک او څښاک يې ورکړی او کله چې ناروغ شي روغتيا ورکوي، او همغه ذات دی چې مړ کوي يې او را ژوندی کوي يې، هغه وويل: **لکه څنګه چې الله له هغه څخه خبر ورکړی. هغه ذات چې پيدا کړی يې يم او لارښوونه مې کوي. او همغه ذات چې خوراک او څښاک راکوي. او کله چې ناروغ شم، نو هغه روغتيا راکوي. او هغه ذات چې مړ کوي مې بيا مې ژوندی کوي. (د الشعراء سورت: ۷۸– ۸۱ ايتونه)**

او الله له موسی عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وفرمايل: چې هغه فرعون ته په حجت وړاندې کولو سره وويل: **پرته له شکه د هغه پالونکی همغه دی. هغه ذات چې هر څه ته يې د ده (موافق) شکل ورکړی، بيا لارښوونه ورته کړې ده. (د طه سورت: ۵۰ ايت)**

او الله ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي د انسان لپاره تابع ګرځولي او پر نعمتونو يې چاپېر کړی دی، تر څو د الله عبادت وکړي او کفر ترې ونه کړي، الله تعالی فرمايلي: **آيا تاسې نه وينئ چې الله ستاسو لپاره په کار اچولي هغه څه چې په آسمانونو کې دي او هغه څه چې په ځمکه کې دي، او پوره کړي يې دي پر تاسو خپل پټ او ښکاره نعمتونه، او په خلکو کې ځيني هغه دي چې د الله په باره کې جګړه کوي، بې له علمه او بې له هدايته او بې له روښانه کتاب. (د لقمان سورت: ۲۰ ايت)**

او لکه ښنکه چې الله د انسان لپاره ټول هغه څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي تابع کړي دي، پرته له شکه هغه یې پیداکړی دی او هغه لره یې غوږونه، سترګې او زړه چې اړتیا ورته لري چمتو کړي دي، تر څو داسې پوهه ترلاسه کړي چې ګټه ورته رسوي او خپل مولا او پیداکوونکي ته یې لارښوونه وکړي، الله تعالی فرمایلي: **او الله تاسو د خپلو میندو له ګېډو داسې را ایستلي یاست چې پر هیڅ نه پوهېدلئ، او تاسو لره یې غوږونه، سترګې او زړونه درکړل، کېدای شي شکر وباسئ. (د النحل سورت: ۷۸ ایت).**

الله پاک ټول دغه کائنات پیدا کړل، انسان یې پیدا کړ او ټول هغه غړي او قواوې یې ورته چمتو کړې چې اړتیا ورته لري، بیا یې پر هر هغه څه مرسته وکړه چې د الله د عبادت په تر سره کولو او د ځمکې په ابادولو کې مرسته ورسره کوي، بیا یې ټول هغه څه ورلره تابع کړل چې په اسمانونو او ځمکه کې دي.

او الله له خپل لورې د دغو لویو مخلوقاتو پر پیداکولو د خپل ربوبیت لپاره دلیل وړاندې کړ چې د هغه الوهیت ته مستلزم دی؛ نو الله پاک وفرمایل: وواېه: **څوک تاسې ته له اسمانه او ځمکې روزي درکوي، څوک د اورېدو او لیدو واک لري او څوک له مړه ژوندی را باسي او**

له ژوندي مړ را باسي او څوک د چارو تدبير نيسي، ژر به هغوی ووايي چې: الله، نو ووايه: بيا ايا تاسې نه وېرېږئ. (د يونس سورت: ۳۱ ايت)

او الله پاک فرمايلي: ووايه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې يې له الله نه غير رابلئ، تاسو ما ته راوښيئ دوی په ځمکه کې څه پيداکړي دي؟ يا دوی لره په (په پيداکولو د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب روارئ، يا له علمه څه باقي علامه، که تاسې رېښتني ياستئ! (د الأحقاف سورت: ٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اسمانونه يې پرته له ستنو پيداکړي چې تاسې يې وينئ، او په ځمکه کې يې کلک ولاړ غرونه اچولي چې پرتاسې ونه خوځيږي او خواره کړي يې دي په دې (ځمکه کې) هر قسمه خوځنده (زنده سر)، او له اسمانه مو اوبه را اورولي، چې پکې مو هر ډول غوره شينکياوې را ټوکولي دي، دا د الله پيدايښت دی؛ نو را وښاياست چې له هغه (الله) پرته دوی څه پيداکړي دي، بلکې ظالمان په ښکاره ګمراهۍ کې دي. (د لقمان سورت: ۱۰- ۱۱ ايتونه)

او الله پاک فرمايلي: ايا دوی پرته له يو څه (خالق) څخه پيدا شوي (او) که هغوی په خپله پيدا کوونکي دي؟ ايا هغوی اسمانونه او ځمکه پيدا

کړي؟ بلکې هغوی باور نه کوي. که له هغوی سره ستا د پالونکي خزانې دي؟ یا هغوی څه واکداران دي؟ (د الطور سورت: ٣٥-٣٧ ایتونه).

شیخ سعدي وايي: **او دا د هغوی پر خلاف په داسې څه استدلال و چې هغوی به یا حق ته تسلیمېدل او یا به د عقل او دین له غوښتنې څخه وتل.** د ابن سعدي تفسیر: ٨١٦.

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې یې مونږ وینو، یا یې نه وینو، او له هغه پرته ټول یې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پیداکړي.

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې یې موږ وینو، یا یې نه وینو، او له هغه پرته ټول یې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي، الله تعالی فرمايي: ووایه: د اسمانونو او ځمکې پالونکی څوك دی؟ ووایه: الله دی. ورته ووایه بیا نو ایا له هغه پرته مو څانو ته داسې دوستان نیولي دي چې هغوی خپله د ځان لپاره د ګټې او تاوان واك نه لري، ووایه: آیا ړوند او سترګور (بینا) سره برابر دي؟ یا تیارې او رڼا سره برابرې دي؟ او که هغوی له الله سره داسې شریکان نیولي چې د هغه غوندې پیدایښت دوی هم کړی نو د پیدایښت خبره پر دوی ګډه وډه شوې، ووایه: الله د هر څه پیداکوونکی او همغه یو دی، ډیر غالب دی. (د الرعد سورت: ١٦ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او پيداکوي هغه څه چې تاسو يې نه پېژنئ.

(د النحل سورت: ۸ ايت)

او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پيدا کړل، الله تعالی فرمايي: هغه ذات چې اسمانونه او ځمکه يې په شپږو ورځو کې پيداکړي، بيا پر عرش باندې برقراره شو، پر هغه څه پوهيږي چې په ځمکه کې ننوځي او څه چې ترې راوځي، او څه چې له اسمانه را نازليږي او څه چې پکې خيژي، او هغه (الله د خپل شان لايق) ستاسو سره دی چېرې چې ياست، او د هغه څه ليدونکی دی چې تاسو يې کوئ. (د الحديد سورت: ٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او يقينا مونږ پيداکړي اسمانونه او ځمکه او هغه څه چې د دې دواړو په منځ کې دي، په شپږو ورځو کې، او مونږ ته هيڅ ستوماني نه ده رارسيدلې. (د ق سورت: ۳۸ ايت)

او الله پاک لره نه په پاچايی، نه په پيدايښت، نه په تدبير او نه په عبادت کې شريک شته.

او الله پاک هغه ذات دی چې د پاچايۍ څښتن دی، هغه لره نه په پيدايښت، نه په پاچايۍ او نه په تدبير کې کوم شريک شته، الله تعالی فرمايلي: ووايه: تاسو ما ته د هغو (معبودانو) خبر راکړئ چې تاسې يې د

الله نه غیر رابلئ، تاسو ما ته وښیئ چې دوی په ځمکه کې څه پیدا کړي دي؟ یا دوی لره په (پیداکولو) د اسمانونو کې څه شراکت شته؟ تاسو ما ته له دغه (قرآن) نه مخکې کوم کتاب راوړئ، یا له علمه څه کومه نښه راته راوړئ که چیرې تاسي رښتني یاستئ. (د الأحقاف سورت: ٤ ایت)

شیخ سعدي رحمه الله وېلي: معنا دا چې: ته ووایه دوی هغو خلکوته چې له الله سره یې داسې بتان او سیالان شریکان کړي دي چې نه د ګټې، نه د زیان، نه د مرګ، نه د ژوند او نه د بیا راپاڅولو واک لري، هغوی ته یې د بوتانو عاجزي بیان کړه او دا ورته بیان کړه چې دا بتان د بنده ګۍ کولو هیڅ حق هم نه لري: [راوښیئ چې هغوی له ځمکې څه پیداکړي دي یا هغوی لره په اسمانونو کې کومه برخه شته؟ ایا هغوی د اسمانونو او ځمکې له اجرامو څه پیداکړي؟ یا یې غرونه پیدا کړي؟ یا یې نهرونه روان کړي؟ یا یې څاروي خپاره کړي؟ یا یې ونې را شنې کړې؟ یا هغوی لره له دغه څخه د یو څه په پیدایښت کې کومه مرسته شته؟ له دغو څخه د هغوی په خپل اقرار هیڅ هم نشته چېرې به له هغوی پرته نور څه ووایي، نو دا یو عقلي قطعي دلیل چې له الله پرته د بل هر چا بنده ګي کول باطل دي.

بیا یې د نقلي دلیل نفي بیان کړه؛ نو ویې ویل: له دغه مخکې کوم داسې کتاب راوړئ چې شرک ته بلنه کوي، او یا د پوهې کوم اغېز چې له رسول څخه په

میراث پاتې وي چې پر دغه (شرک) امر کوي. ښکاره خبره ده چې هغوی د هيڅ رسول له لوري د داسې دليل پر راوړلو توان نه لري چې پر دغه دې دلالت وکړي، بلکې موږ يقين او باور لرو چې ټولو رسولانو د خپل پالونکي يووالي ته بلنه کوله او له هغه سره د شرک کولو نه يې منع کوله، او دا تر ټولو هغه لويه پوهه ده چې له هغوی رانقل شوې. د ابن سعدي تفسير: ۷۷۹

او الله تعالی هغه دی چې د پاچايۍ خښتن دی، هغه لره په پاچايۍ کې کوم شريک نشته، الله تعالی فرمايلي: ووايه: **اې الله د پاچايۍ خښتنه! چاته چې وغواړې پاچايي ورکوې او چاته چې وغواړې پاچايي ترې اخلې، چاته چې وغواړې عزت ورکوې او چاته چې وغواړې ذلت ورکوې، ستا په لاس کې خير دی، پرته له شکه ته پر هر څه قدرت لرونکی يې. (د آل عمران سورت: ۲۶ ايت)**

او الله تعالی د دې خبرې په بيانولو سره چې بشپړه پاچايي هغه لره د قيامت په ورځ ده وويل: **له هغې ورځې نه چې دوی به بيخي ښکاره وي، له الله نه به د دوی هيڅ شي پټ نه وي، نن ورځ پاچايي د چا ده؟ خاص د الله (پاچايي ده) چې يو دی، ښه غالب دی. (د غافر سورت: ۱۶ ايت).**

او الله تعالی لره په پاچايي، پيدايښت، تدبير او عبادت کې شريک نشته، الله تعالی فرمايلي: **او ووايه: ټولې ستاينې يوازې هغه الله لره**

دي چې نه يې زوی نيولی او نه هغه لره په پاچايۍ کې شريک شته او نه يې د بې وسۍ له امله څوک ملاتړ شته، او د هغه لويي بيانوه، بشپړه لويي. (د الإسراء سورت: ۱۱۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه يې زوی نيولي، نه هغه لره په پاچايي کې کوم شريک شته او هر څه يې پيدا کړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه. (د الفرقان سورت: ۲ ايت)

نوهغه مالک او له هغه پرته هرڅه د هغه مملوک دي، او هغه پيداکوونکی او له هغه پرته ټول د هغه مخلوق دي، او هغه داسې ذات دی چې د چارې تدبير نيسي، او څوک چې دا ډول وي؛ نو د هغه عبادت کول واجب دي او له هغه پرته د بل چا عبادت او بنده ګي کول د عقل کموالی دی او داسې شرک دی چې د دنيا او آخرت له منځه وړونکی دی، الله تعالی فرمايلي: او هغوی وويل: يهود يا نصارا شئ ترڅو لار ومومئ، ووايه، بلکې حق ته مايل د ابراهيم ملت شئ او هغه له مشرکانو څخه نه و. (د البقره سورت: ۱۳۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چاڅخه په دين کې څوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال داچې ښېګڼې والا دی او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی. (د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او هغه پاک او حق ذات دا خبره بیان کړې چې څوک د ابراهیم خلیل له ملت پرته د بل څه پیروي وکړي، نو هغه ځان کم عقل کړ، الله تعالی فرمایلي: او څوک دی چې د ابراهیم له ملت څخه مخ اړوي، پرته له هغه کس څخه چې خپل ځان یې جاهل کړی وي، او یقینا مونږ هغه (ابراهیم) په دنیا کې غوره کړی دی، او بېشکه هغه په اخرت کې خامخا له صالحانو څخه دی. (د البقره سورت: ۱۳۰ ایت).

او الله پاک نه څوک زیږولي او نه له چا زیږیدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال.

او الله پاک نه څوک زیږولي او نه له چا زیږیدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال. الله تعالی فرمایلي: ووایه: هغه الله یو دی. الله بې نیازه دی. نه له هغه څوک زیږیدلي او نه له چا زیږیدلی. او نه هغه لره هیڅ سیال شته. (د الإخلاص سورت: ۱- ٤ ایتونه)

او الله تعالی فرمایلي: د اسمانونو، ځمکې او د هغه څه رب دی چې تر منځه یې دي؛ نو د همغه بنده ګي وکړه او په عبادت یې ټینګ اوسه ایا د هغه کوم همنامې درته معلوم دی؟ (د مریم سورت: ٦٥ ایت)

او الله پاک فرمایلي: د اسمانونو او ځمکې پیدا کوونکی دی. تاسو ته یې له تاسو څخه جوړې پیدا کړې او د څارویو یې هم جوړې پیدا

کړي، تاسو په هغې کې (همداسې) خپروي، د هغه غوندې څه نشته او همغه ښه اورېدونکی ښه ليدونکی دی. (د الشوری سورت: ۱۱ ايت)

او الله پاک په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې جسد کيږي.

او الله پاک په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې جسد کيږي او نه له هيڅ شي سره يو کيږي، دا ځکه چې الله پيدا کوونکی دی او له هغه پرته نور مخلوق دي، هغه پاتې کېدونکی دی او له هغه پرته نور پناه کېدونکي دي او هر څه د هغه په واک کې دي او هغه يې څښتن دی؛ نو له خپل مخلوق څخه په هيڅ شي کې حلول نه کوي او نه کوم څه د هغه په ذات کې حلول کوي، او الله پاک له هر څه لوی او تر هرشی ستر دی، الله تعالی پر هغه چا په رد کولو سره وايي چې هغه ګومان کړی چې الله په مسيح کې حلول کړی.

هغه کسان هرومرو کافر شوي چې وايي: الله خو همدا د مريمې زوی مسيح دی! ورته ووايه: ښه نو څوك د الله يو څه ايسارولای شي که هغه وغواړی چې د مريمې زوی مسيح، مور يې او په ځمکه کې چې هر څوك دي ټول تباه کړي؟ او (خاص) الله لره د اسمانو، ځمکې او څه يې چې تر منځه دي د هغو پاچايي ده، څه چې غواړي پيدا کوي يې او الله په هرڅه ښه قادر دی. (د المائده سورت: ۱۷ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: يوازې الله لره ختيځ او لوېديځ دي، نو هر لوري ته چې مخ کړئ همغلته د الله مخ دی، پرته له شکه الله پراخه لوريينې والا او ښه پوه دی. او هغوی ووېل الله زوی نيولی، هغه (الله) لره پاکي ده، بلکې په اسمانونو او ځمکه کې چې دي يوازې هغه لره دي، ټول هغه ته غاړه اېښودونکي دي. پرته له نمونې د اسمانونو او ځمکې پيداکوونکی دی، کله چې د يو څه پرېکړه کوي، نو يوازې ورته وايي: شه، هغه کيږي. (د البقره سورت: ۱۱۵- ۱۱۷ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: او هغوی ووېل: رحمان زوی نيولی دی. يقينا تاسو ډېره لويه د ګناه خبره کړې ده. نږدې ده چې اسمانونه ترې وچوي، ځمکه څيرې شي او غرونه درې ورې را پرېوزي. له دې امله چې د رحمان لپاره يې د زوی دعوه کړې ده. او د رحمان لپاره نه ښايي چې زوی ونيسي. څه چې په اسمانونو او ځمکه کې دي الله ته د بنده په توګه ورتلونکي دي. په رېښتيا هغوی يې را ګير کړي او ښه يې شمېرلي دي. او هغوی ټول هغه ته د قيامت په ورځ يو يو ورتلونکي دي. (د مريم سورت: ۸۸- ۹۵ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: الله همغه دی چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته هميشه ژوندی دی، د ټول عالم انتظام کوونکی دی، نه پرکالي پرې راځي او نه خوب، څه چې په اسمانونو کې دي

او څه چې په ځمکه کې (ټول) هغه لره دي، څوک دي چې د هغه په وړاندې پرته له هغه د اجازې یې سپارش وکړی شي؟ پر هر هغه څه پوهیږي چې د هغوی مخې یا یې شاته دي، او هغوی د هغه د علم نه هیڅ شی هم نشي راګیرولی مګر چې د هغه ورته خوښه وي، د هغه کرسۍ اسمانونه او ځمکه راځای (راګیر) کړي، او د دواړو (ځمکې او اسمان) ساتنه یې نه ستومانه کوي او هغه لوی اوچت ذات دی. (د البقره سورت: ۲۵۵ ایت)

نو څوک چې دا ډول وي او دا ډول یې مخلوق وي، هغه به څنګه له هغوی څخه په یو کې حلول کړل شي؟ یا به هغه لره زوی ونیسي؟ او یا به ئې له ځانه سره د بنده ګۍ حقدار جوړ کړي؟

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه یې رسولان ولیږل او کتابونه یې نازل کړل.

الله تعالی همغه دی چې پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، پر بندګانو یې له رحم څخه دا دي چې هغوی ته یې رسولان لیږلي او کتابونه یې ورته نازل کړي دي، تر څو یې د کفر او شرک له تیارو د توحید او لارښوونې رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمایلي: همغه ذات دی چې پر خپل بنده یې څرګند آیتونه نازلوي، تر څو مو له تیارو رڼا ته را وباسي، او پرته له شکه الله پر تاسو مهربانه رحم کوونکی دی. (د الحدید سورت: ۹ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او ته مو یوازې ټول عالم ته د رحمت په توګه لیږلی یې. (د الانبیاء سورت: ۱۰۷ ایت)

او الله خپل نبي ته امر وکړ تر څو بندګان پردې خبر کړي چې هغه بخښونکی او مهربان دی، الله تعالی فرمایلي: زما بندګان پردې خبر کړه چې زه بښونکی مهربان یم. (د الحجر سورت: ٤٩ ایت)

او د هغه له مهربانۍ او رحم څخه دا دي چې له خپلو بندګانو ضرر لرې کوي او ښیګڼه پرې نازلوي، الله تعالی فرمایلي: او که الله کوم ضرر درته رسوي، نو له هغه پرته بل لرې کوونکی یې نشته، او که د ښېګڼې اراده درته ولري، نو د هغه د پېرزوینې ایسارونکی نشته، له بندګانو چې چاته وغواړي ورته رسوي یې، او هغه بښونکی مهربان دی. (د یونس سورت: ۱۰۷ ایت)

الله هغه پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو یې راپورته کړي، نو هر چا ته به یې د کړي ښېګڼې او بدۍ بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکی کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لورېینې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي

الله پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو را پاڅوي، چې هر

چا ته به د خپل ښه او بد عمل بدله ورکوي، نو که چا نېک کارونه کړي وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې نعمتونه وي، او چا چې کفر کړی وي او ناروا کارونه يې کړي دي، هغه لره به د قيامت په ورځ لوی عذاب وي، د الله پر خپل مخلوق له بشپړ عدل، حکمت او رحمت څخه دا دي چې دغه دنيا يې د عمل کور ګرځولې ده او آخرت يې دويم کور ګرځولی چې هلته به بدله، حساب او ثواب وي، تر څو نېک عمله د خپل نېک عمل بدله ترلاسه کړي، بدکاره ظالم او بغاوت کوونکی د خپل بغاوت او ظلم سزا وګالي، او د دې لپاره چې ځينې خلک دا کار لرې ګڼي، نو الله زيات داسې دليلونه راوړي چې پر دې خبره دلالت کوي چې بېرته را پورته کېدل حق دي هيڅ شک پکې نشته. الله تعالی فرمايلي: او د هغه له نښانو څخه دا دي چې ته زمکه وينې چې وچه (شاړه) ده خو کله چې اوبه ورباندې واوروو، نو سره وخوځېږي او راوپړسيږي، په رېښتيا همغه ذات چې هغه يې راژوندی کړه هرومرو د مړو راژوندی کوونکی دی، بېشکه هغه پر هر څه ښه قادر دی. (د فصلت سورت: ۳۹ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! که د بيا ژوندون په اړه په شك کې ياست، نو (خبر شئ) موږ تاسو له خاورې پيدا کړي ياست، بيا له نطفې، بيا د وينې له ټوټې، بيا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل لرونکې

هم وي او نيمګړي شکل والا هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقيقت) بيان کړو. او هره نطفه چې موږ يې وغواړو، تر ټاکلې نېټې يې په رحمونو کې تم کوو، بيا مو د ماشوم په بڼه را وباسو، بيا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ. او ځينې له تاسو څخه (ژر) وفات شي او ځينې مو تر ناکاره عمره وځنډول شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بيا په هيڅ نه پوهيږي. او ته خو ځمکه وينې چې وچه شاړه ده، بيا چې کله اوبه ورباندې راتويې کړو نو وخوځيږي، را ډېره شي او له هر ډول تاندو ښېنګياوو راوټو کوي. (د الحج سورت: ٥ ايت)

الله پاک په دغه ايت کې درې داسې عقلي دلايل بيان کړل چې پر بېرته را ژوندي کېدو دلالت کوي او هغه عبارت دي له:

١. دا چې الله لومړی انسان له خاورې پيدا کړ، او چا چې له خاورې پيدا کړی وي، نو هغه يې ژوندون ته پر بېرته راګرځولو هم ځواکمن دی کله چې هغه خاورې وي.

٢. دا چې چا له نطفې څخه انسان پيدا کړی وي، هغه پر دې ځواکمن دی چې انسان د هغه له مړينې وروسته بېرته ژوند ته راوګرځوي.

٣. او دا چې چا ځمکه د هغې له شاړېدو وروسته را ژوندۍ کړې ده، د خلکو له مړينې وروسته د هغوی پر بېرته را ژوندي کولو هم ځواکمن دی، او په دغه ايت کې د قرآن پر اعجاز لوی دليل

دی، نو دغه آیت سره له دې چې اوږد هم ندی څه ډول پر یوه لویه مسئله دغه درې څرګند عقلي دلیلونه را جمع کړي دي.

او الله تعالی فرمايلي: هغه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لکه د ليکل شويو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پيدايښت مو پيل کړی و، همغسې به يې بيا راګرځوو، دا پر موږ ژمنه ده موږ خامخا د دې کارکوونکي يو. ((د الانبياء سورت: ١٠٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او زموږ لپاره بېلګه بيانوي او خپل پيدايښت يې هېر کړی، وايي څوک به دا هډوکي راژوندي کوي په داسې حال کې چې وراسته رژېدلي وي. ووايه: هغه ذات به يې راژوندي کوي کوم چې په لومړي ځل يې پيدا کړي او همغه پر هر ډول پيدايښت ښه پوه دی. (د يس سورت: ٧٨ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا تاسې د پيدايښت له پلوه سخت ياست او که آسمان چې جوړ کړی يې دی. د هغه چت يې اوچت کړی دی، نو بيا يې برابر جوړ کړی دی. او د هغه شپه يې تياره کړې ده او د ده رڼا يې راوېستلې ده. او له هغه وروسته يې ځمکه غوړولې ده. د هغې اوبه او شينګيا يې ترې را اېستلې دي. او غرونه يې پکې محکم کړي دي. (د النازعات سورت: ٢٧- ٣٢ ايتونه).

او الله دا خبره بیان کړه چې د انسان پیداکول د اسمان، ځمکې او څه چې د هغو دواړو ترمنځه دي د هغو تر پیدایښت سخت نه دي، نو څوک چې د اسمانونو او ځمکې پر پیداکولو ځواکمن دی، هغه د انسان له دویم ځل را ګرځولو څخه بې وسه نه دی.

الله پاک آدم له خاورې پیداکړ، او له هغه وروسته یې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالی آدم له خاورې پیداکړ، او له هغه وروسته یې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، نه یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې.

الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! تاسو مو له یو نارینه او ښځینه څخه پیداکړي یاست، بیا مو بېلابېل ملتونه او قبیلې ګرځولي یاست تر څو یوبل وپېژنئ، پرته له شکه د الله په وړاندې په تاسو کې عزتمن هغه دی چې زیات پرهېزګاره وي، پرته له شکه الله ښه پوه خبر لرونکی دی. (د الحجرات سورت: ۱۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: الله تاسې (لومړی) له خاورې پیدا کړئ، بیا له یو څاڅکي مني، بیا یې جوړه جوړه کړئ او د هغه له پوهې پرته نه کومه

ښځینه بلاربیږي او نه یې زېږوي او نه د پاخه عمر والا عمر اوږدیږي او نه یې له عمره څه کمیږي مګر (دا هر څه) په کتاب کې (ثابت) دي، په رېښتیا دا (کارونه) پر الله اسانه دي. (د فاطر سورت: ۱۱ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: همغه ذات دی چې تاسې یې له خاورې پیدا کړئ، بیا له یو څاڅکي (مني) بیا د وینې له ټوټې، بیا مو د ماشوم په توګه را وباسي، بیا مو (لویوي) تر څو خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ بیا تر دې چې بوډاګان شئ. او له تاسې څخه ځوك مخکې مري او (تاسې پرېږدي) چې ټاکلې نېټې ته ورسېږئ او د دې لپاره چې له عقله کار واخلئ. (د غافر سورت: ٦٧ ایت) او الله تعالی د دې خبرې په بیانولو سره چې د مسیح پیدایښت په کـﹸونِي امر سره و، لکه د خاورې څخه د آدم پیدایښت چې په کوني امر سره و، الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه د الله په وړاندې د عیسی بېلګه لکه د آدم غوندې ده، هغه یې له خاورې پیدا کړ، بیا یې ورته وویل: شه، نو هغه شو. (د آل عمران سورت: ٥٩ ایت) او په دویمه فقره کې دا خبره تېره شوه چې نبي صلی الله علیه وسلم دا خبره بیان کړه چې انسانان سره برابر دي، یو لره پر بل غوراوی یوازې د پرهیزګارۍ له امله وي.

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي.

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي الله تعالی فرمايلي: نو سم برابر سوچه د دين په لور ورمخه کړه، په همغه (اصلي) پيدايښت ټينګ اوسئ چې په هغه سره الله خلك پيدا کړي، د الله پيدا کړي جوړښت لره څه بدلون نشته، همدا سم برابر دين دی خو زياتره خلك نه پوهيږي. حنيفيت د ابراهيم خليل عليه السلام ملت دی، الله تعالی فرمايلي: بيا مو تاته وحي وکړه چې د ابراهيم د سوچه دين پيروي وکړه او هغه له مشرکانو څخه نه و. (د النحل سورت: ۱۲۳ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: هيڅ بچی نه پيدا کيږي مګر پر فطرت، بيا يې مور او پلار يهوديان، يا نصرانيان او يا هم مجوسيان ګرځوي، لکه څنګه چې سالمه اوښه سالم بچی زيږوي آيا تاسي په هغې کې کوم عيب احساسوئ. بيا ابوهريره رضي الله عنه وايي: د الله هغه فطرت چې خلک يې پر هغو پيداکړي دي، د الله پيدايښت لره هيڅ بدلون نشته، دغه سم نيغ دين دی خو ډيری خلک نه پوهيږي. (د الروم سورت: ۳۰ ايت) صحيح البخاري، حديث شميره ٤٧٧٥.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: خبر اوسئ ماته مې پالونکي امر کړی، چې تاسو ته هغه څه وښيم چې نه پرې پوهيږئ

او ماته يې زما په دغه ورځ ښوولي دي، هر هغه مال چې يو بنده ته مې ورکړی حلال دی او ما مې خپل بندګان پر سوچه حنيفي دين پيداکړل، او هغوی ته شيطانان راغلل، نو له خپل دين څخه يې واړول او هغه څه يې پرې حرام کړل چې ما ورته حلال کړي وو، او هغوی ته يې امر وکړ چې له ما سره هغه څه شريک کړي چې هيڅ دليل مې نه و پرې نازل کړی. مسلم روايت کړی، حديث شمېره ۲۸٦٥.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي.

هيڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزېږول شي او يا د بل چا د ګناه وارث شي. او الله تعالی له آدم عليه السلام څخه خبر راکوي چې کله هغه د الهي امر مخالفت وکړ؛ يعني هغه او مېرمنې يې حواء له ونې خوراک وکړ، پرته له شکه هغه پښېمانه شو، توبه يې واېستله او له الله څخه يې بخښنه وغوښته، نو الله هغه ته په زړه کې داخبره ورواچوله چې ځينې پاکې کلمې ووايي، چې هغه وويلې، نو الله د هغوی دواړو توبه قبوله کړه، الله تعالی فرمايلي: او موږ وويل: اې آدمه! ته او مېرمن دې په جنت کې اوسېږئ او له کوم ځايه مو چې خوښه وي پرېمانه خورئ او دغې ونې ته مه نږدې کېږئ، چې له تيري کوونکو به شئ. خو شيطان

ترې وښويول، نو له هغه ځايه يې بهر کړل چې پکې (مېشت) وو، او (بيا) موږ وويل: کوز شئ، ستاسو ځيني به د ځينو نورو لپاره دښمنان وي، او ستاسو لپاره په ځمکه کې تر يو وخته پورې استوګنه او فايده اخيستل دي. بيا نو آدم عليه السلام له خپل پالونکي يو څو تکي ترلاسه کړل چې توبه يې ورقبوله کړه، ريښتيا چې همدى مهربان ښه توبه منونکى دى. موږ وويل ټول ترې کوزشئ خو که زما له خوا کومه لارښوونه درته راغله، نو چا چې زما د لارښوونې پيروي وکړه، پر هغو به نه کومه وېره وي او نه به خپه کيږي. (د البقره سورت: ٣٥– ٣٨ ايتونه).

او کله چې الله د آدم عليه السلام توبه قبوله کړه نو نور هغه ګناهګار پاتې نشو، له همدې امله اولاد ته يې ګناه په ميراث پاتې نشوه، ځکه هغه په توبه اېستلو سره له منځه ولاړه او اصل هم همدا دى چې يو انسان د بل ګناه پر غاړه نه اخلي، الله تعالى فرمايلي: او هيڅ يو نفس ګناه نه کوي مګر د خپل ځان په ضرر يې کوي، او هيڅ بار وړونکى به د بل بار نه وړي. بيا مو خپل رب ته ورستنېدل دي، نو پر هغه څه به مو خبر کړي چې اختلاف مو پکې کاوه. (الانعام سورت: ١٦٤ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: چا چې نېغه لاره ونيوله، نو همدا خبره ده چې هغه د خپل ځان (د فايدې) لپاره نېغه لاره نيسي، او څوک

چې بې لارې شو، نو همدا خبره ده چې هغه د همدغه (نفس) په ضرر بې لارې کیږي، او هیڅ بار اوچتوونکی د بل بار نه اوچتوي، او مونږ کله هم عذاب ورکوونکي نه یو تر هغه پورې چې رسول ولیږو. (الاسراء سورت: ۱۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او هیڅ بار وړونکی به د بل (د ګناه) بار نه وړي. او کوم دروند باري که خپل بار ته بل څوك رابولي نو د هغه هیڅ شی به نه شي پورته کولی که څه هم خپلوان یې وي. ریښتیا خبره داده چې ته یوازې هغه خلك ویرولی شې چې په غیبو له الله څخه ویریږي او لمونځ قایموي، او چا چې ځان پاك کړ؛ نو د خپل ځان لپاره یې پاك کړ او یوازې الله ته ورتګ دی. (د فاطر سورت: ۱۸ ایت)

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي.

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه داده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. الله تعالی فرمایلي: او ما پیریان او انسانان نه دي پیدا کړي مګر د دې لپاره چې دوی زما عبادت وکړي. (د الذاریات سورت: ۵٦ ایت).

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت یې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول یې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان یا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت یې ور په غاړه کړی دی.

اسلام له انسان څخه د نارینه و او ښځینه و درناوی کړی، پس الله تعالی انسان پیدا کړ ترڅو په ځمکه کې ځای ناستی شي، الله تعالی فرمایلي: او درېه یاد کړه هغه وخت چې کله ستا رب پرېښتو ته وویل: پرته له شکه زه په ځمکه کې د ځای ناستي پیداکوونکی یم. (د البقره سورت: ۳۰ ایت)

او دغه درناوی د آدم ټولې اولادې ته شامل دی، الله تعالی فرمایلي: او په رېښتیا موږ بني آدم ته درناوی ورکړی، هغوی مو په وچه او دریاب کې پورته کړي دي او پاک شیان مو په روزی ورکړي دي او هغوی ته مو په ډېرو هغو شیانو غوراوی ورکړی چې پیداکړي مو دي په غوراوي ورکولو سره. (د الاسراء سورت: ۷۰ آیت)

او الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه موږ انسان په تر ټولو ښکلي شکل کې پیداکړی دی. (د التین سورت: ٤ ایت).

او الله انسان له دې څخه منع کړی چې خپل ځان له الله پرته د بل معبود، پیروي شوي او اطاعت کړل شوي لپاره پیرو او تابع وګرځوي،

الله تعالی فرمایلي: او په خلکو کې ځینې هغه څوک دي چې له الله نه غیر شریکان نیسي، له هغوی سره مینه کوي له الله سره د مینې په شان، او هغه کسان چې ایمان یې راوړی دی، له الله سره په مینه کې ډېر سخت (او کلک) دي، او که چېرې هغه کسان چې ظلم یې کړی دی، دا ووېني، کله چې دوی عذاب ووېني، چې یقینا قوت ټول خاص د الله تعالی لپاره دی او دا چې یقینا الله ډېر سخت عذاب ورکوونکی دی.کله چې هغه کسان چې اتباع یې کړې شوې وه، له هغو کسانو نه بېزاره شي چې اتباع یې کړې وه، او عذاب ووېني او ټولې اړیکې پرې وشلېږي. (د البقره سورت: ۱٦۵– ۱٦٦ ایتونه.

او الله تعالی د قیامت په ورځ په باطل سره د پیروانو او د هغوی د مشرانو د حال په بیانولو سره وفرمایل: لویي کوونکي به کمزورو ته وو‌ايي چې آیا له هغه وروسته هم موږ له لارښوونې ایسار کړي وئ چې درته راغله؟ خو نه په اصل کې (په خپله) تاسو مجرمان وئ. او (بیا به) کمزوري ګڼل شوي کسان لویي کوونکو ته وو‌ايي چې نه په اصل کې همدا ستاسو د شپې او ورځې چلونه وو چې موږ ته مو امر کولو تر څو پر الله کفر وکړو او له هغه سره شریکان ونیسو. او کله چې عذاب ووېني نو هغوی (ټول) به په پټه (ډېره) پښېماني

وکړي. او کومو کسانو چې کفر کړی په غاړو کې به یې ځنځیرونه ورواچوو. ایا له هغو عملونو پرته چې هغوی به کول د بل څه بدله به ورکول کیږي؟. (د سبا سورت: ۳۲- ۳۳ ایتونه.)

او د قیامت په ورځ د الله تعالی له بشپړ عدالت څخه دا هم ده چې (باطل ته) دعوت کوونکو او لار ورکوونکو مشرانو ته به یې خپل ګناهونه او د هغو خلکو ګناهونه ور بار کړي چې پرته له پوهې یې لاروکې کړي دي، الله تعالی فرمایلي: د دې لپاره چې د قیامت په ورځ خپل بارونه پوره پورته کړي او هغه خلکو له بارونو څخه هم چې بغیر له پوهې یې ګمراه کوي، خبردار شئ! بد دی هغه څیز چې دوی یې باروي. (د النحل سورت: ۲۵ ایت).

او اسلام د انسان لپاره په دنیا او آخرت کې د بشپړه حقوقو کفالت کړی دی، او تر ټولو لوی هغه حقوق چې اسلام یې کفالت کړی او د خلکو لپاره یې بیان کړي دي: د الله حق پر خلکو او د خلکو حق پر الله دی.

له معاذ رضي الله عنه څخه روایت دی هغه فرمایي: **زه د نبي صلی الله علیه وسلم سره شاته سپور وم چې ویې فرمایل: اې معاذه! ما وویل: حاضر یم او ستا خادم یم، بیا یې درې ځلې داسې وویل: آیا پوهیږې چې د الله حق پر بندګانو څه دی؟ ما وویل: نه، هغه وفرمایل: د الله**

حق پر بندګانو دا دی چې د هغه عبادت وکړي او هیڅ شی ورسره شریک نه کړي، بیا یې یو ساعت مزل وکړ، بیا یې وویل: اې معاذه! ما ورته وویل: حاضر یم او خادم دې یم، هغه وفرمایل: ایا پوهېږې چې د بندګانو حق پر الله څه دی چې کله هغوی دا وکړي: هغه دا چې هغوی ته عذاب ورنه کړي. صحیح بخاري، حدیث شمېره ٦٨٤٠

او اسلام د انسان لپاره د هغه د حق دین، اولاد، مال او عزت کفالت کړی دی. نبي صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي: **پرته له شکه الله پر تاسو ستاسې وینې، مالونه او عزتونه داسې حرام کړي دي لکه د دغې ورځې په دغه میاشت او دغه ښار کې حراموالی.** صحیح بخاري، حدیث شمېره ٦٥٠١ **او رسول صلی الله علیه وسلم د دغه لوی تړون اعلان په حجة الوداع کې وکړ چې له یولک زیات صحابه پکې حاضر وو، او دغه خبره یې څو څو ځلې تکرار کړه او د حجة الوداع د نحر په ورځ یې ډېر ټینګار پرې وکړ.**

او اسلام انسان د خپلو ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو په اړه مسؤول ګرځولی، الله تعالی فرمايلي: اوهر انسان لره مونږ هغه ته خپل عمل د هغه په غاړه کې لازم کړی دی، او د قیامت په ورځ به ده ته یو کتاب راوباسو چې ورسره به مخامخ شي، په داسې حال کې چې

غوربېدلی به وي. ته خپل کتاب ولوله، نن ورځ ستا په خلاف هم ستا خپل نفس کافی دی، حساب کوونکی. (د الاسراء سورت: ۱۳ ایت)

معنا دا چې کوم ښه یا بد عمل یې کړی وي هغه به ورسره لازم وي بل چا ته به ترې تجاوز نه کوي، نو د بل چا پر عمل به حساب نه ورسره کیږي او نه به له بل چا سره د هغه پر عمل حساب کیږي. الله تعالی فرمایلي: اې انسانه! ته د خپل رب لور ته (ورتلو پورې) زحمت ایستونکی او بیا ورسره مخامخېدونکی یې. (د الانشقاق سورت: ٦ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: چا چې ښه کار وکړ؛ نو د ځان لپاره یې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر همغه یې وبال دی، او ستا پالونکی پر بندګانو ظلم کوونکی نه دی. (د فصلت سورت: ٤٦ ایت)

او اسلام پر انسان د هر هغې کړنې مسؤولیت ور اچوي چې خپل ځان یا نورو ته ضرر رسوي، الله تعالی فرمایلي: او څوک چې ګناه ترسره کړي؛ نو د ځان پرخلاف یې ترسره کړې ده، او الله ښه پوه حکمت والا دی. (د النساء سورت: ۱۱۱ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: له همدې امله مو په بني اسرائیلو فرض کړې وو چې که چا بل داسې څوک ووژل چې نه یې قتل کړی و او نه په ځمکه کې فساد، نو دا داسې دی لکه ټول انسانان یې چې یې وژلي

وي او څوک چې د یو چا د ژوند لامل شي دا داسې دی لکه ټول انسانان یې چې ژوندي کړي وي. (د المائده سورت: ۳۲ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: هر څوک چې په ظلم وژل کيږي د آدم د لومړني زوی پر ذمه يې هم ګناه وي، ځکه هغه لومړنی هغه څوک و چې د قتل د لارې بنسټ یې کېښود. صحيح مسلم، حدیث شمیره ۵۱۵۰

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي.

اسلام نارينه او ښځينه د عمل، مسؤوليت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي. الله تعالی فرمايلي: او هر څوک چې ښه کارونه کوي هغه که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مومن وي، نو همدوی به جنت ته ننوځي او د خرما د زړي د نري پوستکي په اندازه به ظلم نه ورسره کیږي. (د النساء سورت: ۱۲٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک چې نيک عمل وکړي هغه بيا که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مؤمن وي، هرومرو به يې په غوره ژوند سره را ژوندي کړو، او هرومرو به يې د غوره هغو کارونو بدله ورکړو چې کول يې. (د النحل سورت: ۹۷ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: څوک چې بد کار وکړي يوازې د هغو غوندې بدله به ورکړل شي، او څوک چې ښه کار وکړي هغه بيا که نارينه وي او که ښځينه په داسې حال کې چې مؤمن وي؛ نو همدوی به جنت ته ننوځي په هغو کې به پرته له حساب روزي ورکول کيږي. (د غافر سورت: ٤٠ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: بېشکه مسلمان نارينه او مسلمان ښځينه وو ته، مؤمن نارينه او مؤمنو ښځينه وو ته، پيروي کوونکو نارينه او پيروي کوونکو ښځينه وو ته، رښتيني نارينه او رښتينې ښځينه وو ته، صبر کوونکو نارينه او صبر کوونکو ښځينه وو ته، عاجزي کوونکو نارينه او عاجزي کوونکو ښځينه وو ته خيرات کوونکو نارينه او خيرات کوونکو ښځينه وو ته، روژه نيوونکو نارينه او روژه نيوونکو ښځينه وو ته، د خپلو عورتونو ساتونکو نارينه او ساتونکو ښځينه وو ته، د الله ډېر يادوونکو نارينه او يادوونکو ښځينه وو ته، دوی ټولو ته الله ښښنه او ستر اجر چمتو کړی دی. (د الاحزاب سورت: ٣٥ ايت)

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې يې د نارينه وو سيالانې وګرځولې او پر سړي يې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه يې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه.

اسلام ښځې د نارينه وو برابرې وګرځولې.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **پرته له شکه ښځې د نارینه برابرې دي.** ترمذی روایت کړی، شمېره ۱۱۳

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د مور نفقه پر زوی واجبه کړې ده کله چې هغه توان ولري. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: **ورکوونکی پورته لاس غوره دی، او په ورکړه کې له مور، پلار، خور، ورور، نږدې او نږدې څخه پیل کوه.** امام احمد روایت کړی. او ژر به په ۲۹ مه فقره کې د الله په امر سره د مور او پلار د مرتبې بیان راشي.

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې پر مېړه یې د مېرمنې نفقه واجبه کړې ده که چېرې هغه توان ولري. الله تعالی فرمایلي: **په کار ده چې شتمن له خپلې شتمنۍ لګښت وکړي او پر چا چې روزي تنګه شوې وي نو څه چې الله ورکړې وي له همغو دې خرچه کوي. الله څوک پر بل شي نه مکلف کوي پرته له هغه چې ورکړې یې وي، زر دی چې الله به له تنګستیا وروسته اساني راولي. (د الطلاق سورت: ۷ ایت)**

یو سړي له نبي صلی الله علیه وسلم څخه پوښتنه وکړه: **د ښځې پر مېړه څه حق دی؟ هغه وفرمایل: خوراک به ورکوي کله چې په خپله خوراک کوي، جامې به ورکوي کله چې په خپله جامې**

اغوندي، پر مخ به یې نه وهي او نه به یې شکل ورخرابوي (بد رد به ورته نه وایې). امام احمد روایت کړی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم د ښځو پر مېړونو د ځینو حقوقو په بیانولو سره ویلي: او د هغوی پر تاسو په ښه ډول د هغوی روزي او د هغوی جامې دي. صحیح مسلم روایت کړی.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: د سړي د ګناه لپاره دا بسنه کوي چې هغه څوک ضایع کړي چې نفقه یې پرې لازمه وي. امام احمد روایت کړی.

او خطابي ویلي: د هغه دا وینا چې "من یقوت" له دې څخه هغه څوک مراد دي چې نفقه یې پرې لازمه وي، معنا دا چې ګواکې دا یې لګښت کوونکي ته وویل: چې (د خپل اهل پر ځای) په هغه څه لګښت مه کوه چې کوم خیر پکې نه وي څکه ته به پر به بل څه په لګښت کولو کې اجر غواړې، خو هغه به درته ګناه وګرځي کله چې ته خپل اهل ضایع کوې.

او ښځې ته د اسلام له درناوي څخه دا دي چې اسلام د لور نفقه د هغې پر پلار واجبه کړې ده.

الله تعالی فرمایلي: او مېندې به خپلو اولادونو ته بشپړ دوه کاله شېدې ورکوي، دا حکم د هغه چا لپاره دی چې پوره شېدې

ورکول وغواړي، او بچی چې د چا لپاره وي پر هغوی په ښه توګه د میندو نفقه او جامې دي. (د البقره سورت: ۲۳۳ ایت)

نو الله دا خبره بیان کړه چې د کوم پلار لپاره چې بچی زیږول کیږي پر هغه په ښه توګه یې خوراک او جامې لازمې دي، د الله تعالی د دغې وینا له مخې: که هغوی ستاسو لپاره شیدې ورکړې؛ نو هغوی ته یې مزدوري ورکړئ. (د الطلاق سورت: ٦ ایت)

نو الله د بچي د شیدې ورکولو مزدوري پر پلار واجبه کړه، چې دا خبره پر دې دلالت کوي چې د بچي نفقه پر پلار ده او بچی نارینه او ښځینه دواړو ته شامل دی، او په راتلونکي حدیث کې پر دې دلالت دی چې د مېرمنې او د هغې د اولادونو نفقه پر پلار واجبه ده.

له عائشې رضي الله عنها څخه روایت دی: چې هندې نبي صلی الله علیه وسلم ته وویل: چې ابوسفیان یو بخیل سړی دی نو زه د هغه له مال څخه د یو څه اخیستلو ته اړتیا لرم، هغه وویل: دومره واخله چې په ښه توګه ستا او بچي لپاره دې بسنه کوي. بخاري روایت کړی.

او نبي کریم صلی الله علیه وسلم پر لورګانو او خویندو د لګښت کولو فضیلت بیان کړ؛ نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: چا چې د دوو یا دریو لورګانو، یا دوو خویندو او یا هم دریو خویندو پالنه

وکړه، تر دې چې له هغوی بېل شو او یا ترې مړ شو، نو زه او هغه به (په جنت کې) د دغو دوو ګوتو غوندې نېږدې وو او د شهادت او په منځنۍ ګوتو يې اشاره وکړه. السلسلة الصحيحة، شمېره ۲۹٦.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنیږي، او له مرګ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي.

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي، الله تعالی فرمایلي: ووایه: هغه پرېښته مو مره کوي چې درباندې ګمارل شوې ده، بیا به خپل پالونکي ته ورګرځول کېږئ. (د السجده سورت: ۱۱ ایت)

مرګ جسد او روح دواړو ته رسيږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راګرځي، الله تعالی فرمایلي: (همغه) الله د مرګ په وخت کې ساګاني اخلي او د کومو چې مرګ نه وي راغلی په خوب کې (يې اخلي) بیا چې په هر چا د مرګ پرېکړه شوې وي هغه ایساروي او نورې تر یوې ټاکلې نېټې بېرته رالیږي. په دې کې په رېښتیا د

هغو خلکو لپاره ډېرې نښانې دي چې فکر کوي. (د الزمر سورت: ٤٢ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پرته له شكه روح چې كله قبض كړل شي سترګې ور پسې ختلې وي. مسلم روايت كړى شميره ٩٢٠.

او له مرګ وروسته انسان د عمل له كوره د بدلې كور ته انتقاليږي، الله تعالى فرمايلي: د همغه لوري ته ستاسو ټولو ورستنېدل دي، د الله ژمنه رېښتينې ده بېشكه همغه پيدايښت پيل كوي بيا يې همغه دويم ځل پيدا كوي تر څو هغو خلكو ته چې ايمان يې راوړى او سم كارونه يې كړي په عدالت سره بدله وركړي. او چا چې كفر كړى هغوى لره به د خوټېدلو اوبو څښاك او دردوونكى عذاب وي، په دې چې هغوى به كفر كولو. (د يونس سورت: ٤ ايت)

او له مرګ وروسته روح بل جسد ته نه انتقاليږي او نه په بل جسد كې ننوځي، نو د استنساخ پر دعوا نه عقل او نه حس دلالت كوي او نه كوم نقل شتون لري چې له نبيانو څخه د دغې عقيدې شاهدي وركړي.

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی د لړی پر پای ته رسوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی. د آخرت په ورځ ایمان، او موږ پوهېږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و. او په قضاء او قدر ایمان راوړل.

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان هغو لویو اصولو ته چې ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام بلنه ورته کوله او هغه دادي:

لومړی: پردې ایمان چې الله پالونکی، پیداکوونکی، روزي ورکوونکی د دغې نړۍ تدبیر نیوونکی دی او دا چې یوازې هغه د عبادت وړ دی او له هغه پرته د بل چا عبادت باطل دی او له هغه پرته بل معبود باطل دی، نو له هغه پرته نه څوک د عبادت وړ دي او نه عبادت ورته صحیح دی.

او د دغې مسئلې دلایل په اتمه فقره کې تېر شول.

او الله پاک دغه لوی اصول په زیاتو آیتونو کې بیان کړي چې په قرآن عظیم الشان کې خواره واره دي چې له هغو څخه د الله تعالی دا وینا ده:

رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د خپل پالونکي له لوري ورته نازل

شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وایي چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیر نه کوو او وایي: اورېدلي او منلي مو دي، مونږ ستا نه بخښنه (غواړو) زمونږ ربه! او خاص ستا په لور (ستنېدل) دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: (یوازې) دا نیکي نه ده چې مخونه مو ختیځ او (یا) لوېدیځ ته وګرځوئ بلکې نیکي دا ده چې څوك پر الله، وروستۍ ورځ، پرېښتو، کتاب او نبیانو ایمان راوړي او (خپل) مال سره له مینې (اړتیا) خپلوانو، یتیمانو، بې وزلو، لاروي مسافرو) او سوالګروته ورکوي او په مریانو) ازادولو کې یې (لګوي) او بشپړلمونځ کوي، زکات ورکوي، چې کله ژمنه وکړي نو په خپلو ژمنو درېدونکي وي، او په کړاوونو، رنځونو او د جګړې پر مهال صبر کوونکي وي، دا خلك همدوی رېښتیا ویلي او همدوی ځان ساتونکي دي. (د البقره سورت: ۱۷۷ ایت)

او الله تعالی په دغو اصولو ایمان ته بلنه ورکړې او دا خبره یې بیان کړې چې څوك کفر پرې وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركۍ سره لاروركی شوی دی، الله تعالی فرمایي: اې هغو کسانوچې ایمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ایمان راوړئ چې پر خپل رسول یې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې یې

نازل کړې دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو يې او وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركۍ سره لاروركى شوى دى. (د النساء سورت:۱۳۶ آيت).

او په حديث کې له عمر بن خطاب رضي الله عنه څخه روايت دى هغه وايي: يوه ورځ موږ له رسول الله صلى الله عليه وسلم سره وو، چې ناڅاپه يو سړى راښکاره شو؛ تکې سپينې يې جامې وې او تک تور يې وېښتان و، پر هغه د سفر کومه نښه نه ښکارېده او له موږ هيڅ هغه نه پيژندلو، تر دې چې نبي صلى الله عليه وسلم ته داسې کښېناست چې خپل زنګنونه يې د هغه له زنګنونو سره ولګول او لاسونه يې پر ورنو کېښودل او ويې ويل: اې محمده! له اسلامه خبر راکړه، رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: اسلام دا دی چې ته شاهدي ورکړې چې له الله پرته بل حق معبود نشته او دا چې محمد صلى الله عليه وسلم د الله رسول دی، بشپړ لمونځ وکړې، زکات ورکړې، د رمضان مياشتې روژه ونيسې او که د لارې توان ولرې د بيت الله حج ادا کړې: هغه وويل: رېښتيا دې وويل: عمررضي الله عنه وايي: موږ حيران شو، چې پوښتنه هم ترې کوي او تصديق يې هم کوي، بيا يې وويل: له ايمانه خبر راکړه: هغه وفرمايل: دا چې پر الله، د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو

يې، د آخرت په ورځ ايمان ولرې او د خير او شر پر تقدير باور ولرې، هغه وويل: رېښتيا دې وويل: بيا يې وويل: له احسانه خبر راکړه، هغه وفرمايل: دا چې د الله داسې عبادت وکړې لکه ته چې هغه وينې که چېرې ته هغه نه وينې؛ نو هغه خو تاويني. صحيح مسلم روايت کړی

٨ په دغه حديث کې جبرئيل عليه السلام د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته راغی، له هغه يې د دين د مرتبو په اړه پوښتنه وکړه: چې هغه اسلام، ايمان او احسان دي، د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم هغه ته ځواب ورکړ او بيا رسول صلى الله عليه وسلم خپل صحابه رضي الله عنهم خبر کړل چې دا جبرئيل و، هغوی ته د دې لپاره راغلی و چې هغوی ته يې دين ورزده کړي، نو دغه اسلام يو الهي پيغام دی چې جبرئيل عليه السلام نقل کړی او د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم خلکو ته رسولی او د هغه صحابه وو يې ساتنه کړې او له هغه وروسته يې خلکو ته رسولی دی.

دويم: پر پرېښتو ايمان لرل چې هغوی يو غيبي (په سترګو نه لېدونکی) مخلوق دي، الله پيدا کړې دي او په ځانګړې حالت يې ګرځولي دي او پر لويو کارونو يې مکلفې کړې دي او د هغوی له لويو کارونو څخه رسولانو او نبيانو عليهم السلام ته د الهي پيغامونو راوړل هم دي او تر

ټولو لویه پرېښته جبرئیل علیه السلام دی او رسولانو علیهم السلام ته د جبرئیل علیه السلام په مرسته د وحي پر نزول د الله تعالی دغه وینا دلالت کوي. له خپلو بندګانو چاته چې وغواړي دغه روح د پرېښتو په مرسته په خپل حکم پرې نازلوي چې (خلك) پوه کړئ چې له ما پرته بل حق معبود نشته نو (یوازې) له ما ووېرېږئ. (د النحل سورت: ۲ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه هغه د رب العالمين له لوري نازل کړل شوی دی. دا جبریل امین راکوز کړی دی. ستا پر زړه (نازل شو)، د دې لپاره چې ته له وېرووںکو واوسې. په څرګنده عربي ژبه. او هغه هرومرو د لومړنيو خلکو په کتابونو کې هم شته. (د الشعراء سورت: ۱۹۲- ۱۹۶ ایتونه)

درېیم: پر الهي کتابونو، لکه تورات، انجیل او زبور مخکې د هغو له تحریف څخه ایمان راوړل او پر قرآن ایمان راوړل، الله تعالی فرمايلي:

اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ایمان راوړئ چې پر خپل رسول یې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې یې نازل کړی دی، او څوك چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو یې او وروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروړکۍ سره لاروړکی دی. (د النساء سورت: ۱۳۶ ایت).

او الله تعالی فرمایلي: په حقه يې پر تا داسې کتاب نازل کړ چې د هغه څه تصديقوونکی دی چې ترې مخکې و او تورات او انجيل يې نازل کړل. د مخکېنيو خلکو د لارښوونې لپاره او فرقان يې رانازل کړ، چا چې د الله په ايتونو کفر کړی، د هغوی لپاره هرومرو يو سخت عذاب دی، او الله برلاسی غچ اخېستو والا دی. (د آل عمران سورت: ۳- ٤ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ايمان راوړی چې د خپل رب له لورې ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ايمان راوړی پر الله، پرېښتو يې، کتابونو يې او رسولانو يې (هغوی وايي چې) له رسولانو يې د يوه ترمنځ هم توپیرنه کوو او وايي: اورېدلي او منلي مو دي بخښنه (غواړو) ستا نه زموږ ربه! او ستا په لور (ستنېدل) دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې پر موږ نازل کړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل کړل شوي دي، او څه چې موسی، عيسی او نبيانو ته د هغوی د پالونکي له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هيچا ترمنځ توپير نه کوو او موږ هغه لره غاړه اېښودونکي يو. (د آل عمران سورت: ۸٤ ايت)

څلورم: پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان راوړل، نو پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم السلام ایمان راوړل واجب دي او پردې خبره باور کول چې هغوی ټول د الله له لوري رسولان دي چې خپلو امتونو ته د الله پیغامونه د هغه دین او شریعت رسوي.

الله تعالی فرمایلي: وواياست: مونږ پر الله او هغه څه ایمان راوړی چې مونږ ته نازل کړل شوي او پر هغه څه چې ابراهیم، اسماعیل، اسحاق، یعقوب او د هغوی اولادونو ته نازل کړل شوي دي او څه چې موسی، عیسی او نبیانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، مونږ له هغوی څخه د هیچا ترمنځ توپیر نه کوو او مونږ هغه ته غاړه ایښودونکي یو. (د البقره سورت: ۱۳۶ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې هغه ته د خپل رب له طرفه نازل کړل شوی دی او مومنانو هم، ټولو ایمان راوړی دی په الله باندې او د هغه پر ملایکو او د هغه پر کتابونو او د هغه په رسولانو باندې (او وایي) مونږه د هغه (الله) په رسولانو کې د هیچا په مینځ کې تفریق نه کوو او وایي: مونږ واوریدل او مونږ خبره ومنله (مونږ) ستا (نه) بخښنه (غواړو) ای زمونږه ربه! او خاص تا ته بیرته درتګ دی. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت).

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: موږ پر الله او هغه څه ايمان راوړی چې پر موږ نازل کړل شوي او پر هغه څه چې پر ابراهيم، اسماعيل، اسحاق، يعقوب او د هغوی پر اولادونو نازل کړل شوي دي، او څه چې موسی، عيسی او نبيانو ته د هغوی د رب له لوري ورکړل شوي دي، موږ له هغوی څخه د هيچا تر منځ توپير نه کوو او موږ هغه لره غاړه اېښودونکي يو. (د آل عمران سورت: ۸٤ ايت)

او د هغوی پر ختميدونکي(وروستي) ايمان راوړل چې هغه د الله رسول محمد صلی الله عليه وسلم د نبيانو او رسولانو د لړی پای ته رسوونکی دی، الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله له نبيانو ژمنه واخيسته چې کله مي کتاب او حکمت درکړ، بيا که کوم داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته کتاب تصديقوونکی وي نو هرومرو به ايمان پرې راوړئ او ملاتړ به يې کوئ ! (بيايې) وفرمايل: ايا په دې اقرارکوئ او زما ټينګه ژمنه مو واخيسته، هغوی وويل اقرار کوو، وې فرمايل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو يم. (د آل عمران سورت: ۸۱ ايت)

نو اسلام پر ټولو نبيانو او رسولانو عمومي ايمان راوړل واجبوي او د هغوی پر وروستي محمد صلی الله عليه وسلم ايمان راوړل واجبوي. الله

تعالی فرمايلي: ووايه: اې اهل کتابو! تر هغه به تاسو په هيڅ شي (حساب) نه يئ، تر څو تورات، انجيل، او هغه څه چې تاسو ته د خپل رب له طرفه درنازل شوي، قايم نه کړئ. (د المائده سورت: ٦٨ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ووايه: اې اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ برابر دي، دا چې له الله پرته د بل چا عبادت به نه کوو، نه به څه شی ورسره شريکوو او نه به له الله پرته ځيني زموږ ځيني نور د پالونکو په توګه نيسو، نو که هغوی وګرځېدل بيا ورته ووايئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان يو. (د آل عمران سورت: ٦٤ ايت).

او څوک چې پر يو نبي کفر وکړي؛ نو هغه پر ټولو نبيانو او رسولانو عليهم السلام کفر کړی دی، ځکه خو الله د نوح عليه السلام د قوم پر خلاف له خپلې پرېکړې په خبر ورکولو سره فرمايلي: د نوح قوم رسولان درواغجن وګڼل. (د الشعراء سورت: ١٠٥ ايت)

او ښکاره خبره ده چې له نوح عليه السلام مخکې کوم رسول نه و تېرشوی، خو سره له دې چې قوم يې هغه درواغجن وګڼلو؛ نو د هغوی له لوري د هغه درواغجن ګڼل د ټولو نبيانو او رسولانو درواغجن ګڼل و، ځکه د هغوی بلنه يوه وه او موخه يې يوه وه.

پنځم: پر وروستۍ ورځ ایمان لرل چې هغه د قیامت ورځ ده او د دغې دنیا د ژوند په پای کې به الله اسرافیل پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به په چېغه پوکی وکړي، داسې چېغه به ووهي چې هر هغه څه به مړه شي چې الله يې غواړي، الله تعالی فرمايلي: او شپېلۍ به پو کړی شي نو څوك چې په اسمانونو او څوك چې په ځمكه كې دي، ټول به بې هوښه شي پرته له هغه چې الله يې وغواړي، بیا به بل ځل پو کړی شي نو يو دم به (ټول) ولاړ کتل پیل کړي. (د الزمر سورت: ٦٨ ایت)

او کله چې ټول هغه خلک چې په اسمانونو او څوک چې په ځمکه کې دي تباه شي پرته له هغه چې الله د هغو تباه کېدل نه غواړي، نو اسمانونه او ځمکه به را ونغښتل شي، لکه الله تعالی چې وايي: په کومه ورځ چې موږ اسمان داسې راونغاړو لكه د ليكل شويو پاڼو نغښتل، څنګه چې لومړی ځل پیدایښت مو پیل کړی و، همغسې به يې بیا راګرځوو، دا په موږ ژمنه ده موږ هرومرو د دې کارکوونکي یو. (د الأنبياء سورت: ١٠٤ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغوی د الله هغه ډول درناوی ونه کړ څنګه چې ښايي، حال دا چې ځمکه به ټوله د قیامت په ورځ د هغه په موټي کې او اسمانونه به نغښتلي د هغه په ښي لاس کې وي،

هغه لره پاکي ده او له هغه څه ډېر لوړ دی چې هغوی يې (ورسره) شريکوي. (د الزمر سورت: ٦٧ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: الله عزوجل به د قيامت په ورځ اسمانونه را ونغاړي، بيا به يې په ښي لاس کې را واخلي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ بيا به ځمکې په چپ لاس کې را ونغاړي بيا به ووايي: زه پاچا يم، چېرې دي برلاسي ځواکمن؟ چېرې دي لويي کوونکي؟ مسلم روايت کړی.

بيا به الله پرېښتې ته امر وکړي؛ نو هغه به د بيا ځل لپاره پوکى وکړي، نو هغوی (ټول) به ولاړ کتل پيل کړي. الله تعالى فرمايلي: بيا به بل ځل پو کړی شي نو يو دم به (ټول) ولاړ کتل پيل کړي. (د الزمر سورت: ٦٨ ايت) نو پس هر کله چې الله خلک د حساب لپاره بېرته ژوندي راپورته کړي. الله تعالى فرمايلي: هغه ورځ چې زمکه ترې وچوي منډې به وهي. دا راغونډول پر موږ اسانه دي. (د ق سورت: ٤٤ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: هغه ورځ چې هغوی (ټول) به راڅرګندېدونکي وي، د هغوی هيڅ شی به پر الله پټ نه وي، نن پاچايي د چا ده؟ يوازې يو برلاسي الله لره. (د غافر سورت: ١٦ ايت)

په دغه ورځ به الله له ټولو خلکو سره حساب کوي، د هر مظلوم لپاره به له ظالم څخه غچ اخلي او هر انسان ته به د هغه څه بدله ورکوي چې کړي يې دي.

الله تعالی فرمايلي: **نن به هر چاته په خپلو کړو وړو بدله ورکول کيږي، نن ظلم نشته. بيشکه الله ډېر ژر حساب کوونکی دی. (د غافر سورت: ۱۷ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله د ذرې په اندازه ظلم نه کوي او که هغه ښېګڼه وي نو دوه برابره کوي يې او له خپل لوري لا ستر اجرهم ورکوي. (د النساء سورت: ٤٠ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **څوک چې د يوې ذرې په اندازه ښېګڼه وکړي بدله به يې ووينې. او څوک چې د يوې ذرې په اندازه بدي وکړي وبه يې ويني. (د الزلزله سورت: ۷- ۸ ايتونه)**

او الله تعالی فرمايلي: **او موږ به د قيامت ورځې ته د انصاف تلې ږدو نو بيا به په هيچا هيڅ ظلم ونه شي که (څه هم يو عمل) د اوري داني په اندازه وي، موږ به يې راوړو او د حساب کولو لپاره موږ بس يو. (الانبياء سورت، ٤٧ ايت)**

او له را پاڅېدلو او حساب وروسته به بدله وي، نو چا چې غوره کار کړی وي، د هغه لپاره به تلپاتې داسې نعمتونه وي چې نه به

ختمېږي، او چا چې شر او کفر کړی وي د هغه لپاره به عذاب وي، الله تعالی فرمايلي: پاچايي به په هغه ورځ يوازې الله لره وي، همغه به يې تر منځ پرېکړه کوي، نو چا چې ايمان راوړی او سم کارونه يې کړي هغوی به له نعمتونو ډکو جنتونو کې وي. او هغه کسان چې کفر يې کړی او زموږ ايتونه يې درواغ ګڼلي نو د هغوی لپاره به سپکوونکی عذاب وي. (د الحج سورت ٥٦- ٥٧ ايتونه)

او موږ پوهېږو چې که د دنيا ژوند وروستی حالت وای، نو ژوند او شتون به له هر اړخه بې ګټې وای، الله تعالی فرمايلي: آيا تاسې ګومان کوئ چې موږ هسې چټي پيداکړي ياست، او تاسو به موږ ته نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ١١٥ آيت)

شپږم: په قضاء او تقدير ايمان لرل او پردې خبره ايمان لرل واجب دي چې الله پر هغه څه پوه دی چې مخکې تېر شوي او څه چې کيږي او څه چې وروسته په دغو کائناتو کې کېدونکي دي، او دا چې الله دا هر څه د آسمانونو او ځمکې له پيدايښت څخه وړاندې ليکلي دي، الله تعالی فرمايلي: له همغه سره د غيبو ټولې چابياني دي چې له هغه پرته بل څوك نه پرې پوهيږي، په وچه او لمده کې چې هرڅه دي ورباندې پوهيږي، داسې کومه پاڼه نه رالويږي چې هغه پرې پوه نه

وي او نه به د ځمکې په تیارو کې څه دانه وي (چې الله ته معلومه نه وي)، لامده او وچ ټول په یو روښانه کتاب کې (لیکل شوي) دي. (الانعام سورت، ٥٩ ایت)

او الله پر هرڅه د پوهې له پلوه را چاپېر دی، الله تعالی فرمايلي: **الله هغه ذات دی چې اوه اسمانونه او د هغو غوندې ځمکې يې پیداکړې دي، د هغو ترمنځ امر را نازلیږي، ترڅو پوه شئ چې پرته له شکه الله پر هر څه ځواکمن دی او دا چې الله د پوهې له پلوه پر هرڅه چاپېر دی. (د الطلاق سورت: ١٢ ایت)**

او دا چې په دغو کائناتو کې هیڅ هم نه واقع کیږي مګر هغه چې الله يې اراده کړې وي، غوښتي يې وي، پیداکړي يې وي او اسباب يې ورته اسانه کړي وي، الله تعالی فرمايلي: **هغه ذات چې هغه لره د اسمانونو او ځمکې پاچايي ده، نه يې زوی نیولی، نه هغه لره په پادشاهۍ کې کوم شریک شته او هرڅه يې پیدا کړي، نو بشپړ درناوی يې وکړه. (د الفرقان سورت: ٢ ایت)**

او هغه لره په دغه کې داسې لوی حکمت دی چې خلک پرې نه شي را چاپېرېدلای، الله تعالی فرمايلي: **(دغه) ډېر کامل حکمت دی، پس (دوی ته) وېروونکي ګټه نه رسوي. (د القمر سورت: ٥ ایت).**

او الله تعالى فرمايلي: او همغه ذات دی چې د پيدايښت پيل کوي او بيا يې (هم) راګرځوي او دا لا ورته اسانه ده او په اسمانونو او ځمکه کې د هغه صفت تر ټولو لوړ دی او همغه حکمت والا برلاسی دی. (د الروم سورت: ۲۷ ايت).

او الله تعالى د ځان صفت په حکمت سره بيان کړ او ځان يې په حکيم سره ونومولو، الله تعالى فرمايلي: الله تعالى ګواهي ورکړې د دې خبرې چې يقينا نشته بل حقدار د بنده ګۍ په حقه سره مګر همدا دی او ملايکو او د علم خاوندانو (هم) چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګي نشته په حقه سره مګر همدی دی چې ډير غالب ښه حکمت والا دی (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

او الله تعالى له عيسى عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره فرمايي په داسې حال کې به هغه د قيامت په ورځ الله ته په خطاب سره وايي: که چيرې ته عذاب ورکړې؛ نو هغوی ستا بندګان دي، او که بخښنه ورته وکړې؛ نو پرته له شکه ته برلاسی حکمت والا يې. (د المائده سورت: ۱۱۸)

او الله تعالى موسى عليه السلام ته وفرمايل کله يې چې اواز ورته وکړ په داسې حال کې چې هغه د طور له غره سره و: اې موسى پرته له شکه زه الله برلاسی حکمت والا يم. (د النمل سورت: ۹ ايت)

او د قرآن عظیم صفت یې په حکمت سره بیان کړ، الله تعالی فرمایي: الر (دا) یو داسې کتاب دی چې ایتونه یې محکم کړی شوي بیا په تفصیل بیان شوي د یو حکیم او با خبر ذات له لوري. (د هود سورت: ۱ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: دا هغه د حکمت خبرې دي چې ستا د رب له خوا ر درته وحي کړی شوي دي. او (پام کوه) الله سره کوم بل معبود مه نیسه، کنه بیا به جهنم کې پړ او دیکه شوی غورځول کیږې. (د الاسراء سورت: ۳۹ ایت)

انبیاء علیهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري یې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او یا یې سالم اخلاق ردوي، او نبیان د الله بندګانو ته د امرونو په رسولو مکلف دي، او نبیان د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو څخه هیڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي.

او انبیاء علیهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري یې رسوي، ځکه الله په خپل مخلوق کې له غوره خلکو څخه انتخاب کړي دي، تر څو د هغه پیغامونه ورسوي، الله تعالی فرمایلي: الله له پرېښتو استازي غوره کوي او له خلکو، پرته له شکه الله ښه

اوریدونکی لیدونکی دی. (د الحج سورت: ۷۵ ایت) او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله آدم، نوح، د ابراهیم کورنۍ او د عمران کورنۍ پر ټولو خلکو غوره کړي دي. (د آل عمران سورت: ۳۳ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: وويل (الله): ای موسی! بیشکه ما تا ته په ټولو خلکو باندې په خپلو پیغامونو او په خپل کلام سره غوره والی درکړی دی، نو ته هغه څه ونيسه چې ما تا ته درکړي دي، او له شکر کوونکو څخه شه. (د الأعراف سورت: ۱٤٤ ایت)

او رسولان علیهم السلام پوهیږي چې پر هغوی څه نازلیږي هغه الهي وحي ده او هغوی پرېښتېويني چې وحي را نازلوي، الله تعالی فرمايلي: هغه پر پټو پوه دی نو په خپلو پټو هیڅوك نه خبروي. پرته له هغه استازي چې هغه يې (د پټو څه پوهې لپاره) غوره کړی وي، نو د هغه مخته او ورروسته ساتونکي روانوي. تر څو معلومه کړي چې د هغه پيغامونه يې (سم) رسولي دي او الله د هغوی له هر څه را چاپېر دی او هر شی يې په شمېر شمېرلي ساتلي دي. (د الجن سورت: ۲٦- ۲۸ ايتونه)

او الله هغوی ته د خپلو پيغامونو د رسولو امر کړی، الله تعالی فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې درته د رب له لوري درنازل شوي هغه (خلکوته) ورسوه او كه داسې دې ونه کړل؛ نو د هغه پيغام دې سم

نه دی رسولی او د خلکو له شره به دې الله ساتي. بېشکه الله کافر قوم ته لارښوونه نه کوي. (د المائده سورت: ٦٧ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: (دا تول) رسولان زېري ورکوونکي او ویروونکي (لیږل شوي وو) ترڅو له رسولانو وروسته خلکوته د الله په وړاندې کوم دلیل پاتې نه شي، او الله برلاسی حکمت والا دی. (د النساء سورت: ١٦٥ ایت)

او رسولان علیهم الصلاة والسلام ترټولو زیات له الله څخه وېرېږي او له هغه ډارېږي، نو د هغه په پیغامونو کې نه څه زیاتوي او نه ترې څه کموي، الله تعالی فرمایلي: او که چېرې هغه له ځانه موږ پسې څه خبرې جوړې کړې وای. هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانیولی و، بیا به مو د هغه د زړه رګ ترې غوڅ کړی وای. نو بیا به له تاسې هیڅوک له دې کاره زموږ ایسارووونکي نه و. (د الحاقه سورت: ٤٤- ٤٧ ایتونه) ابن کثیر رحمه الله وېلي: الله تعالی وایي: (که هغه پر موږ له ځانه خبرې جوړې کړې وای) معنا دا چې که محمد صلی الله علیه وسلم دا کار کړی وای، که چېرې داسې وای لکه هغوی چې ګومان کوي چې هغه پر موږ درواغ ترونکی دی؛ نو په پیغام کې یې څه زیاتوالی او یا له هغه کموالی راوړی وای، او یا یې له ځانه یوڅه ویلي وای چې موږ ته یې نسبت کړی و، -خو

داسې نه ده-، او موږ به هم هغه ته په سزا ورکولو کې بېړه کړې وای، ځکه خو يې وويل: (هرومرو به مو هغه په ښي لاس رانيولی وای) ويل کيږي: معنا دا چې له هغه به مو په ښي لاس غچ اخېستی وای، ځکه هغه (ښی لاس) په را نيولو کې ډېر سخت وي، او چا ويلي: هغه به مو هرومرو له ښي لاس رانيولی وای. او الله تعالی فرمايلي: او کله چې الله وويل: اې عيسی د مريمې زويه! ايا تا خلکوته ويلي و چې له الله پرته ما او زما مور معبودان ونيسئ؟ (عيسی) ووېل: تا لره پاکي ده! زما خو دا کار نه و چې داسې څه مې ويلي وای کوم چې ماته حق نه و که ما څه ويلي وای نو ته هرومرو ورباندې پوه يې، ته په هغه څه ښه پوهيږې چې زما په زړه کې دي او زه په هغه نه پوهيږم چې ستا په نفس کې دي، بېشکه همدا ته پر پټو ښه پوه يې، بل څه مې نه دي ورته ويلي پرته له هغه چې تايې را ته امرکړی و، دا چې يوازې د الله چې زما او ستاسو پالونکی دی بنده ګې وکړئ. او زه تر هغه پرې ځارونکی وم چې په هغوی کې وم خو کله دې چې در واخيستم نو ته په خپله ورباندې ځارونکی وې او همدا ته په هر څه ځارونکی يې. (د المائده سورت: ۱۱۶- ۱۱۷ ايتونه)

او د الله پر خپلو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام له پېرزوينې څخه دا ده چې الله هغوی د خپل پيغام په رسولو کې

ټينګوي، الله تعالی فرمايلي: هغه وويل: پرته له شکه زه پر الله شاهدي ورکوم او تاسو شاهدي ورکړئ، پرته له شکه زه له هغه څه بېزار يم چې تاسو يې ورسره شريکوئ، له هغه پرته تاسو ټول زما پر خلاف چل وکړئ بيا وخت مه راکوئ. پرته له شکه ما پر الله توکل کړی چې زما او ستاسو رب دی، هيڅ داسې خوځېدونکی نشته چې هغه يې د تندي د وېښتانو رانيوونکی نه وي، بېشکه زما پالونکی پر سمه لار دی. (د هود سورت: ٥٤- ٥٦ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: او نېږدې و چې هغوی دې په فتنه کې واچوي، له هغې وحيې دې واړوي چې موږ درلېږلې، تر څو په موږ پورې بل څه وتړې او بيا به يې نو هرومرو په دوستۍ نيولی وې. او که ته مو ټينګ کړی نه وای نو نېږدې و چې د هغوی لور ته لږ ورکوږ شوی وای. بيا به مو هرومرو په ژوند کې هم دوه برابره عذاب درڅکلی و او په مړينه (آخرت) کې هم دوه برابره، بيا به دې زموږ پر خلاف کوم مرستندوی نه و موندلی. (د الإسراء سورت: ٧٣- ٧٥ ايتونه)

دغه او له دغو څخه ايتونه پردې شاهد او دليل دي چې قرآن د کائناتو د پالونکي له لوري نازل کړل شوی دی، ځکه که چېرې هغه د رسول محمد صلی الله عليه وسلم له لوري وای؛ نو پر داسې خبرو به مشتمل نه و چې هغه ته متوجه دي.

او الله پاک خپل رسولان له خلکو ساتي، الله تعالى فرمايلي: اې رسوله! څه دې چې د پالونكي له لوري درنازل شوي هغه (خلكوته) ورسوه او كه داسې دې ونه كړل؛ نو د هغه پيغام دې سم نه دى رسولى. او د خلكو له شره به دې الله ساتي. بېشكه الله كافر قوم ته لاربښوونه نه كوي. (د المائده سورت: ٦٧ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او د نوح خبر پرې ولوله! كله يې چې خپل قوم ته وويل: اې زما قومه! كه په تاسو كې زما اوسېدل او د الله په آيتونو نصيحت درته كول، پر تاسو درانه شوي وي نو ما پر الله بروسه كړې، او تاسو هم خپل كار او شريكان راغونډ كړئ، بيا دې خپل دغه كار له تاسو پټ نه وي بيا چې هر څنګه ضرر وي، ماته يې را ورسوئ او (هيڅ) مهلت مه راكوئ. (د يونس سورت: ٧١ ايت).

او الله تعالى د موسى عليه السلام له وينا څخه په خبر وركولو فرمايلي: هغوى دواړو وويل: اې زموږ پالونكيه! موږ وېرېږو چې هغه به پر موږ بيره وكړي (په سزا كې) يا به نور هم سركښه شي، ويې فرمايل: مه وېرېږئ، زه درسره يم، اورم او وينم. (د طه سورت: ٤٥- ٤٦ ايتونه)

نو الله تعالى دا خبره بيان كړه چې هغه د خپلو رسولانو عليهم السلام د هغوى له دښمنانو څخه ساتونكى دى، چې هغوى ته كوم

زيان نه شي رسولاى، او الله خبر ورکړ چې هغه د خپلې وحې ساتنه کوي چې نه څه پکې زياتېدلاى شي او نه څه ترې کمېدلاى شي.

الله تعالى فرمايلي: **پرته له شکه موږ ذکر (قرآن) نازل کړى او موږ يې هرومرو ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ۹ ايت)**

او نبيان عليهم السلام له هر هغه څه څخه معصوم او خوندي دي چې له عقل او اخلاقو سره ټکر وي، الله تعالى د خپل نبي محمد صلى الله عليه وسلم د پاکۍ په بيانولو سره فرمايلي: **او پرته له شکه ته پر لويو اخلاقو يې. (د القلم سورت: ٤ ايت)**

او د هغه په اړه همدارنګه وايي: **او ستاسو ملګرى لېونى نه دى. (د التکوير سورت: ۲۲ ايت)**

او دا ځکه چې تر څو هغوى په سمه توګه پيغام ورسولاى شي، او نبيان عليهم السلام د الله بندګانو ته د هغه د امرونو په رسولو مکلف دي، هغوى لره د ربوبيت او الوهيت له ځانګړنو هيڅ هم ثابت نه دي، بلکې هغوى د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي، الله هغوى ته خپل پيغامونه وحي کوي، الله تعالى فرمايلي: **رسولانو يې ورته وويل: موږ ستاسو غوندې له بشر پرته بل څه نه يو، خو الله چې له خپلو بندګانو هر چاته وغواړي احسان پرې کوي او دا مو هم په**

واك كې نشته چې د الله له حكم پرته كوم سند درته راوړو او پر همغه الله دې مؤمنان بروسه وكړي. (د إبراهيم سورت: ۱۱ ايت)

او الله خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته په امر كولو سره وفرمايل چې خپل قوم ته ووايي: ورته ووايه: پرته له شكه زه خو يوازې ستاسو غوندې يو انسان يم، ماته وحي شوې چې بېشكه ستاسو معبود همغه يو الله دى، نو هر څوك چې له خپل پالونكي سره د ملاقات هيله لري هغه دې سم كارونه وكړي او د خپل پالونكي په عبادت كې دې بل هيڅوك نه شريكوي. (د الكهف سورت: ۱۱۰ آيت)

او اسلام يوازې د الله عبادت ته د لويو عبادتونو په اصولو سره بلنه كوي

چې هغه: داسې لمونځ دى چې ولاړه، ركوع، سجده، د الله ياد، د هغه ستاينه او دعاء ده چې يو څوك يې هره ورځ پنځه ځلې كوي، چې په هغو كې ټول توپيرونه له منځه ځي، شتمن، بې وزله، مشر او كشر د لمانځه په يو صف (كتار) كې وي، زكات: چې د مال لږه برخه ده كومه چې له شرطونو او هغو اندازو سره چې الله د شتمنو په مالونو كې واجبه كړې چې په كال كې يوځل بې وزلو او نورو خلكو ته وركول كيږي، روژه چې هغه: له ماتوونكو شيانو څخه د رمضان مياشتې په ورځ كې بنديدل دي، چې په نفس كې اراده او صبر زياتوي، حج چې

هغه: په ټول عمر کې یوځل په مکه مکرمه کې د بیت الله قصد کول دي پر هغه چا چې وس او توان یې لري او په دغه حج کې ټول د خپل پیداکوونکي لوري ته په متوجه کېدلو سره برابریږي او توپیرونه او نسبتونه له منځه پکې ځي.

اسلام د الله عبادت ته په لویو عبادتونو او نورو عبادتونو سره بلنه کوي او دغه لوی عبادتونه الله پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة السلام واجب کړي دي او ترټولو عبادتونو لوی یې دادي:

لومړی: لمونځ دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه څنګه یې چې پر ټولو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او الله خپل دوست نبي ابراهیم علیه السلام ته امر وکړ چې د هغه کور د طواف کوونکو، لمونځ کوونکو، رکوع کوونکو او سجده کوونکو لپاره پاک کړي، الله تعالی فرمایلي:

او کله چې مو دا کور (کعبه) خلکوته د ثواب او امن ځای وګرځولو (نو تاسو) د ابراهیم د دریدلو ځای د لمانځه لپاره ونیسئ، او ابراهیم او اسماعیل ته مو دا حکم کړی و چې زما کور طواف کوونکو، اعتکاف کوونکو او رکوع کوونکو سجده کوونکو لپاره پاك کړئ. (د البقره سورت: ۱۲۵ ایت)

او الله پر موسی په لومړي اواز کې چې موسی علیه السلام ته یې وکړ (لمونځ) واجب کړ، الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه زه ستا پالونکی یم؛ نو څپلې دې وباسه، پرته له شکه ته د طوی په سپېڅلي ناو (دره) کې یې. او ته مې غوره کړی یې نو چې څه درته وحي کیږي هغو ته غوږ کېږده. پرته له شکه زه الله یم له ما پرته بل الله نشته؛ نو عبادت مې کوه او زما د یاد لپاره بشپړ لمونځ کوه. (د طه سورت: ۱۲- ۱٤ ایتونه)

او مسیح عیسی علیه السلام دا خبر ورکړ چې الله هغه ته د لمانځه او زکات امر کړی دی؛ نو ویې ویل لکه څنګه الله تعالی خبر ورکړی. او زه یې مبارک ګرځولی یم هر چیرته چې یم او د لمانځه او زکات تینګار یې راباندې کړی تر څو چې ژوندی یم. (د مریم سورت: ۳۱ ایت)

او په اسلام کې لمونځ: ولاړې، رکوع، سجدې، د الله یاد، د هغه ستاینې او دعاء ته ویل کیږي چې هر څوک یې په ورځ کې پنځه ځلې کوي، الله تعالی فرمایلي: د ټولو لمونځونو او هغه منځني لمونځ ښه ساتنه کوئ او الله ته غاړه ایښودونکي درېږئ. (د البقره سورت: ۲۳۸ ایت)

او الله تعالی فرمایلي دي: لمونځ کوه د لمر له زواله د شپې تر تیارې پورې او د سهار قرائت هم کوه، بېشکه د سهار د قرائت شاهدي ورکول کیږي. (د الإسراء سورت: ۷۸ ایت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي دي: هر چې رکوع ده په هغې کې د الله رب العزت لويي بيانوئ، په سجده کې په دعاء کې ښه کوښښ کوئ او دا ډېره وړ ده چې هغه دعا مو قبلوه کړل شي.
صحيح مسلم روايت کړی.

دويم: زکات دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی لکه پر پخوانيو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام يې چې فرض کړی و، او زکات د مال داسې لږه برخه ده چې شرطونه او اندازې يې الله ټاکلې دي د شتمنو په مال کې واجب دی، بې وزلو او نورو خلکو ته په کال کې يوځل ورکول کيږي. الله تعالی فرمايلي: د هغوی له مالونو صدقه واخله چې په دې سره يې پاك او اصلاح کړې او هغوی ته د رحمت دعا وکړه، بېشکه ستا دعا د هغوی لپاره ډاډګېرنه ده او الله ښه اورېدونکی دی. (د التوبه سورت: ۱۰۳ ايت)

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه يمن ته وليږلو ورته يې وويل: پرته له شکه ته د اهل کتابو يو قوم ته ورتلونکی يې؛ نو هغوی ته بلنه ورکړه تر څو دا شاهدي ورکړي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او زه د الله رسول يم، که چيرته يې په دغه خبره کې ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر

هغوی په یوه شپه او ورځ کې پنځه لمنځونه فرض کړي دي، که یې په دغه خبره کې هم ستا پیروي وکړه، بیا یې خبر کړه چې الله عزوجل پر هغوی د هغوی په مالونو کې صدقه فرض کړې ده چې له شتمنو به یې اخیستل کیږي او بې وزلو ته به یې ورکول کیږي، که یې په دې کې هم ستا پیروي وکړه؛ نو بیا یې د غوره مالونو له اخیستلو ډډه کوه او د مظلوم له ښیرا ځخه ویریږه، ځکه د هغه د ښیرا او الله تر منځ پرده نشته. ترمذي روایت کړی، د حدیث شمیره ده ٦٢٥.

دریم: روژه چې الله تعالی پر مسلمانانو فرض کړې لکه څنګه یې چې پر پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام فرض کړې وه، الله تعالی فرمایلي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! پرتاسو روژه فرض کړل شوې لکه څنګه چې پر هغو خلکو فرض کړل شوې وه چې له تاسو مخکې وو، تر څو تاسو ځانونه وساتئ. (د البقره سورت: ۱۸۳ ایت)

او هغه: د رمضان میاشتې په ورځ کې له روژه ماتوونکو شیانو څخه ځان ساتل دي او روژه په نفس کې اراده او صبر روزي.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: الله عزوجل فرمايي: روژه زما لپاره ده او زه به یې بدله ورکوم، زما لپاره خپل خوراک، څښاک او شهوت پریږدي، روژه ډال دی، د روژه نیوونکي لپاره

دوې خوشحالۍ دي: يوه خوشحالي کله چې روژه ماتوي او بله خوشحالي کله چې له خپل رب سره مخامخ کيږي. د صحيح بخاري روايت کړی، حديث شمېره ۷٤۹۲

څلورم: حج دی چې الله پر مسلمانانو فرض کړی دی لکه څنګه يې چې پر مخکېنيو نبيانو او رسولانو عليهم الصلاة والسلام فرض کړی و، او خپل دوست نبي ابراهيم عليه السلام ته يې امر وکړ چې د حج په اړه اواز وکړي، الله تعالى فرمايلي: او په خلکو کې د حج اعلان وکړه چې له هري لرې لارې څخه پلي او په هر (ډول) ډنګر اوښ سپاره درته راشي. (د الحج سورت: ۲۷ ايت)

او الله هغه ته امر وکړ چې دغه ځوانی کور د حاجيانو لپاره ښه پاک کړي، نو الله تعالى فرمايلي: او کله چې موږ ابراهيم ته د بيت الله ځای وټاکلو چې له ماسره هيڅ شی مه شريکوه او زما کور د طواف کوونکو، قيام کوونکو، رکوع او سجده کوونکو لپاره پاك کړه. (د الحج سورت: ۲٦ ايت)

او حج په مکه مکرمه کې د معلومو اعمالو لپاره په ټول عمر کې يوځل پر وس او توان لرونکي شخص د بيت الله قصد کول دي، الله تعالى فرمايلي: او د الله لپاره پر خلکو د بيت الله حج کول دي

څوک يې چې د لارې توان ولري، او څوک چې کفر وکړي؛ نو الله له ټولو مخلوقاتو څخه بې پروا دی. (د آل عمران سورت: ۹۷ ایت)

او په حج کې حاجيان مسلمانان په يوځای کې را غونډيږي د خپل پيداکوونکي په عبادت کې اخلاص کوونکي وي، او ټول حاجيان په داسې طريقه د حج مناسک ادا کوي چې د ټولنې، فرهنګ او اقتصادي وضعيت توپيرونه پکې له منځه ځي.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لويه ځانګړنه داده چې طريقه، وختونه او شرطونه يې الله تعالى ټاکلي دي او رسول صلى الله عليه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هيڅ انسان د زياتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبيانو عليهم السلام دغو لويو عبادتونو ته بلنه کوله.

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لويه ځانګړنه داده چې طريقه، وختونه او شرطونه يې الله تعالى ټاکلي دي او رسول صلى الله عليه وسلم رسولي، او تر نن ورځې هيڅ انسان د زياتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبيانو عليهم السلام دغو لويو عبادتونو ته بلنه کوله.

الله تعالى فرمايلي: نن مو ستاسو لپاره ستاسو دين پوره کړ او پر تاسو مو خپله پېرزوينه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دين په توګه خوښ کړی دی. (د المائده سورت: ۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه څه ته‌ينګ ونيسه چې وحي يې درته کيږي، پرته له شکه ته پر نېغه لار يې. (د الزخرف سورت: ٤٣ ايت)

او الله تعالی د لمانځه په اړه وېلي: نو کله چې لمونځ ختم کړئ، بيا په ولاړه، ناسته او په ملاسته الله يادوئ، او کله چې ډاډه شوئ؛ نو بيا بشپړ لمونځ کوئ، پرته له شکه لمونځ په ټاکلو وختونو کې پر مؤمنانو فرض دی. (د النساء سورت: ١٠٣ ايت)

او الله تعالی د زکات ورکولو په اړه وېلي: پرته له شکه خيراتونه خو يوازې د فقيرانو، بې وزلو، په هغو (کې) د کارکوونکو، هغوی چې په زړونو کې يې الفت اچولی شي، مرييانو ازادولو، پور وړو، د الله په لار کې او مسافرو لپاره دي دا د الله له لورې يوه فريضه ده او الله ډېر پوه حکمت والا دی. (د التوبه سورت: ٦٠ ايت)

او الله تعالی د روژې په اړه وېلي: د رمضان مياشت خو همغه ده چې قرآن پکې نازل شوی د خلکو لپاره لار ښود، د هدايت څرګندې نښې او د حق او باطل بېلوونکی (کتاب) نو له تاسو چې څوک دا مياشت بياموي، هغه دې روژه ونيسي، او څوک چې ناروغ يا په سفر وي نو پر هغه له نورو ورځو څخه شمېر پوره کول دي. الله خو تاسو ته اسانی غواړي، سختي خو درته نه غواړي. دا

د دې لپاره چې تاسو همغه شمېر پوره کړئ (په قضا راوړلو سره) او الله په لويۍ يادکړئ چې لارښوونه يې درته کړې او کېداى شي شکر وباسئ. (د البقره سورت: ۱۸۵ ايت)

او الله تعالی د حج په اړه وېلي: د حج څو معلومې مياشتې دي، نو چا چې په هغو کې حج (پر ځان) فرض کړ نو بيا په حج کې نه کوروالى شته، نه ګناهونه او نه جنګ جګړه، او کومه ښېګڼه چې کوئ الله ورباندې پوهېږي او توښه در سره واخلئ او بېشکه غوره توښه ځان ساتل (له سواله) دي او له ما څخه ووېرېږئ اې د عقل څښتنانو! (د البقره سورت: ۱۹۷ ايت)

او ټولو نبيانو عليهم السلام دغو ټولو لويو عبادتونو ته بلنه کوله.

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعيل بن ابراهيم عليهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ۵۷۱ م کې زېږېدلی او هملته نبوت ورکړل شوی.

مدينې ته يې هجرت کړی او له قوم سره يې د بوت لمانځنې په کړنو کې ګډون نه دی کړی خو په لويو کارونو کې يې ورسره ګډون کولو او له پيغمبرۍ مخکې يې هم غوره اخلاق لرل او د هغه رب يې په لويو اخلاقو ستاينه کړې ده چې فرمايلي يې دي. او پرته له شکه ته پر لويو اخلاقو يې. (د القلم سورت: ٤ ايت)

چې قوم يې امين ورته ويلو، کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لويونښانو (معجزو) د هغه تاييد وکړ، چې تر ټولو لويه معجزه يې قرآن کريم دی، او هغه د ټولو نبيانو له معجزو لويه او تر نن پورې پاتې معجزه ده، کله چې الله د هغه دين بشپړ کړ او رسول صلى الله عليه وسلم په پوره توګه ورسولو، نو نبي صلى الله عليه وسلم د درې شپېتو کلونو په عمر کې وفات شو او په مدينه کې خاورو ته وسپارل شو، رسول محمد صلى الله عليه وسلم د نبيانو او رسولانو ختمونکی دی، الله له لارښوونې او حق دين سره لېږلی دی، ترڅو خلک د ناپوهۍ، کفر او بوت لمانځنې له تيارو د توحيد او پوهې رڼا ته را وباسي او الله د هغه لپاره دا شاهدي ورکړه چې هغه د الله په امر را لېږل شوی بلونکی دی.

او کله چې څلوېښت کلن شو نبوت ورکړل شو او الله په لويونښانو (معجزو) د هغه تاييد وکړ، چې تر ټولو لويه يې قرآن کريم دی. د هغه رسول صلى الله عليه وسلم فرمايلي: له نبيانو هيڅ نبي نشته مګر دا چې هغه ته ورکړل شوي دي چې د هغو په اندازه خلکو ايمان پرې راوړی، خو ماته داسې وحي راکړل شوې ده چې الله يې راته وحي کوي؛ نو زه هيله لرم چې د قيامت په ورځ تر ټولو زما پيروان زيات وي. صحيح بخاري.

او قرآن عظیم د الله له لورې خپل رسول صلی الله علیه وسلم ته وحې ده، الله د هغه په اړه فرمايلي: **دغه کتاب چې هيڅ شک پکې نشته د ځان ساتونکو لپاره لارښوونه ده. (د البقره سورت: ۲ ايت)**

او الله تعالی په دې اړه فرمايلي: **ايا په قران کې فکر نه کوئ، که چېرې له الله پرته د بل چا له لورې وای؛ نو هغوی به زيات اختلاف پکې موندلی وای. (د النساء سورت: ۸۲ ايت)**

او الله پېريان او انسانان وننګول چې د هغه غوندې څه دې راوړي، الله تعالی فرمايلي: **ووايه: که انسانان او پېريان سره يوځای شي چې د دغه قرآن غوندې څه راوړي، د هغه غوندې به را نشي وړی، که څه هم ځيني د ځينو ملاتړ شي. (د الإسراء سورت: ۸۸ ايت)**

او الله هغوی وننګول چې د هغو غوندې لس سورتونه دې راوړي، الله تعالی وفرمايل: **که هغوی وايي چې دا يې له ځانه پسې تړلي دي؛ نو د هغو غوندې لس له ځانه جوړ کړل شوي سورتونه دې راوړي او له الله پرته څوک مو چې په وس وي راوبلئ که تاسې رښتيني ياست. (د هود سورت: ۱۳ ايت)**

بلکې الله د هغه غوندې د يو سورت په راوړلو سره وننګول، الله تعالی وفرمايل: **او که تاسو له هغه څه څخه په شک کې واست چې موږ پر**

خپل بنده نازل کړي دي؛ نو د هغه غونډې یو سورت راوړئ او له الله پرته شاهدان مو راوبولئ که رښتیني یاست. (د البقره سورت: ۲۳ ایت)

او قرآن عظیم د نبیانو له معجزو څخه یوازېنۍ هغه معجزه ده چې تر ننه پورې پاتې ده، کله چې الله د رسول الله صلی الله علیه وسلم لپاره دین بشپړ کړ او هغه په پوره طریقې سره ورسوو؛ نو هغه د درې شپېته کلونو په عمر کې وفات شو او مدینه منوره کې دفن کړل شو.

او د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم د نبیانو او رسولانو د لړۍ پای ته رسوونکی دی لکه الله تعالی چې وېلي: محمد ستاسو له نارینه وو څخه د چا پلار نه دی، بلکې د الله استازی او د نبیانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) دی، او الله پر هر څه ښه پوه دی. (د الأحزاب سورت: ٤٠ ایت)

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: پرته له شکه زما او له ما مخکې د نبیانو مثال داسې دی لکه یو سړی چې کور جوړ کړي؛ نو ښکلی او ښایسته یې کړي مګر په یو کونج کې د یوې خښتې ځای پاتې وي، خلک پرې را تاویږي او ډېر یې خوښوي او وایي: ولې دغه خښته نه ده اېښودل شوې؟ ویې ویل: زه هغه خښته یم او زه د نبیانو ختموونکی(د لړۍ پای ته رسوونکی) یم. صحیح بخاري.

او په انجیل کې مسیح علیه السلام د رسول محمد صلی الله علیه وسلم په اړه د زیري ورکوونکي په توګه فرمایلي دي.

هغه ډبره چې معمارانو رد کړه هغه د کونج سر وګرځېده ایا په کتابونو کې مو نه دي لوستي: هغوی ته یسوع د خپل پالونکي له لوري وویل: دغه زموږ په سترګو کې حیرانوونکې وه. او د نن ورځې د موجود تورات په سفر کې موسی علیه السلام ته د الله وینا راغلې: هغوی ته یې د ورونړو له منځه ستا غوندې یو نبي دروم او خپل کلام د هغه په خوله کې اچوم؛ نو پر ټولو هغه څه به خبرې ورسره کوي چې زه یې سپارښتنه ورته کوم.

او الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم له لارښوونې او حق دین سره ولېږلو او الله د هغه لپاره دا ګواهي ورکړه چې هغه پر حقه دی او دا چې هغه یې په خپل امر خپل لوري ته د بلونکي په توګه ولېږلو، الله تعالی فرمایلي: **خو الله ګواهي ورکوي چې څه یې درته نازل کړي، هغه یې په خپله پوهه نازل کړي او پرېښتې هم په دې ګواهي ورکوي (که څه هم) د الله ګواهي بېخي بس ده. (د النساء سورت: ۱۶۶ ایت)**

او الله تعالی فرمایلي: **(الله) همغه دی چې خپل رسول یې له لارښوونې او رېښتیني دین سره لېږلی تر څو پر ټولو دینونو یې برلاسی کړي او الله د شاهد په توګه بس دی. (د الفتح سورت: ۲۸ ایت)**

الله خپل رسول له لارښوونې سره ولېږی تر څو خلک د بت لمانځنې، کفر او ناپوهۍ له تیارو د توحید او ایمان رڼا ته را وباسي، الله تعالی فرمايلي: چې پر هغه سره الله هغه چاته چې د هغه په رضا پسی ځي، د سلامتۍ لارې ښايي او په خپل حکم سره يې له تيارو رڼا ته را باسي او سمې لارې ته يې لارښوونه کوي. (د المائده سورت: ١٦ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: الر – دا (قرآن) يو کتاب دی چې تاته مو نازل کړی تر څو خلك د هغوی د پالونکي په اراده له تيارو څخه رڼا ته راوباسې، د ستايل شوي برلاسي الله لارې ته. (إبراهيم: ١ ايت)

او د اسلام هغه شريعت چې د الله رسول محمد صلى الله عليه وسلم راوړی، هغه د الهي پيغامونو او رباني شريعتونو ختموونکی دی

او د بشپړتيا شريعت دی او په هغو کې د خلکو د دين او دنيا سمون دی او هغه په لوړه درجه د خلکو د دينونو، وينو، مالونو، عقلونو او اولادونو ساتنه کوي، او هغه د ټولو مخکېنيو شريعتونو نسخه کوونکی دی، لکه څنګه چې مخکېني شريعتونه ځيني پر ځينو نورو نسخه شول.

او الله پر دغه پيغام سره دين بشپړ کړ او پر خلکو د الله د رسول محمد صلى الله عليه وسلم په لېږلو سره پيرزوينه بشپړه شوه، الله تعالی فرمايلي: نن مو ستاسو لپاره ستاسو دين پوره کړ او پر تاسو مو خپله

پیرزوینه بشپړه کړه او ستاسو لپاره مو اسلام د دین په توګه خوښ کړی دی. (د المائده سورت: ۳ ایت)

او د اسلام شریعت د بشپړتیا شریعت دی، په هغو کې د خلکو د دین او دنیا سمون دی، ځکه هغه ټول هغه څه را نغښتي دي چې په مخکنیو شریعتونو کې وو او هغه یې بشپړ او تام کړل.

الله تعالی فرمايي: پرته له شکه دغه قرآن هغې لارې ته ښوونه کوي چې هغه سمه سیده ده او هغو مؤمنانو ته چې سم کارونه کوي دا زیری ورکوي چې په ریښتیا د هغوی لپاره لویه بدله ده. (د الإسراء سورت: ۹ ایت)

او د اسلام شریعت هغه ستونزمن حکمونه چې په پخوانیو امتونو کې وو له خلکو لیرې کړل.

الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پیروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجیل کې یې (نوم) لیکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدۍ یې ایساروي، پاکیزه شیان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پیټي یې ترې ایسته کوي او هغه بندیزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي). نو چا چې ایمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته یې وکړه او په هغې رڼایي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی بریالي دي. (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ایت)

او د اسلام شریعت د ټولو مخکېنیو شریعتونو لپاره ناسخ دی، الله تعالی فرمايلي: او تاته مو دا کتاب په حقه نازل کړی چې دا کتاب د هغه څه تصديقوونکی دی کوم چې ترې وړاندې و او پر هغه څارونکی (یا شاهد) دی، نو د هغوی تر منځ په هغه څه پرېکړه کوه چې الله رانازل کړي او کوم حق چې درته راغلی له هغه څخه په مخ اړولو سره د هغوی په هوسونو پسې مه ځه له تاسې څخه هر يوه ته مو يو شريعت او تګلاره ټاکلې ده او كه الله غوښتي وای نو تاسو ټول به يې يو امت ګرځولي وای خو د دې لپاره (يې داسې وکړل) چې په هغه څه کې مو وازمويي چې درکړي يې دي، نو په ښېګڼو کې يو له بله وړاندې شئ، د الله لورته ستاسو ټولو ستنېدل دي بيا به مو پر هغه څه خبر کړي چې اختلاف مو پکې کولو. (د المائده سورت: ٤٨ ايت)

نو قرآن کريم چې شريعت پکې رانغښتی دی، د مخکېنيو الهي کتابونو لپاره تصديقوونکی، پر هغو پرېکړه کوونکی او د هغو لپاره ناسخ دی.

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هيڅ دين نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دين ته غاړه ږدي هيڅکله به يې ترې قبول نه کړي.

د محمد صلی الله علیه وسلم له راتګ وروسته الله له هغه اسلام پرته چې محمد صلی الله علیه وسلم پرې راتګ کړی بل هيڅ دين نه مني؛ نو څوک چې له

اسلام پرته د بل دین پیروي وکړي هیڅکله به یې ترې ونه مني. الله تعالی فرمايلي: او څوك چې له اسلام پرته بل دين لټوي نو هيڅكله به ترې قبول نه شي او هغه به په آخرت كې له تاوانیانو وي. (د آل عمران سورت: ۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله ته منلی دين اسلام دی او د اهل کتابو مخالفت خو د خپل منځي ضد له امله يوازې له هغه وروسته و چې پوهه ورته راغله او څوك چې د الله په ايتونو کفر کوي؛ نو بيشکه الله ډېرژر حساب والا دی. (د آل عمران سورت: ۱۹ ایت)

او دغه اسلام همغه د الله د دوست ابراهیم علیه السلام ملت دی. الله تعالی فرمايلي: او څوک دی چې د ابراهیم له ملته مخ اړوي، مگر هغه کس چې خپل ځان ئې جاهل او احمق کړی وي، او يقينا مونږ هغه په دنیا کې غوره کړی دی او بیشکه په اخرت کې خامخا له صالحانو څخه دی. (د البقره سورت: ۱۳۰ ایت).

او الله تعالی فرمايلي: او له هغه چا څخه په دين کې څوك غوره دی چې الله ته يې ځان تسليم کړی، حال دا چې ښېګڼې والا او د حق پلوي ابراهيم په دين پسې روان وي او الله خو ابراهيم خپل دوست نيولی. (د النساء سورت: ۱۲۵ ايت)

او الله خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته امر وکړ چې ووايي:

وايه: په رښتيا زما پالونکي د سمې لارې ښوونه راته کړې ده، چې يو مخ نېغ دين دی، د ابراهيم ملت چې حق پلوی و، او له مشرکانو څخه نه و. (د الأنعام سورت: ١٦١ ايت)

قرآن کريم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلى الله عليه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی

چې الله انسانان او پېريان پرې ننګولي تر څو د هغو غوندې يو سورت راوړي، او دغه ننګونه تر نن ورځې روانه ده او قران کريم د زيات شمېر مهمو پوښتنو ځواب ووېلو چې په ميليونونو خلک يې حيران کړل، او قرآن عظيم تر نن ورځې په هغه عربي ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، يو حرف هم نه دی ترې کم شوی او هغه چاپ شوی خپور شوی دی، او دا لوی عاجزوونکی کتاب دی او په دې ارزي چې ولوستل شي او معناوې يې وژباړل شي، لکه څنګه چې د رسول محمد صلى الله عليه وسلم سنت د باوري راويانو له لړۍ سره سم را نقل شوي خوندي دي او په همغه عربي ژبه کې چاپ شوي چې رسول صلى الله عليه وسلم پرې خبرې کولې او زيات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کريم او د رسول صلى الله عليه وسلم سنت دواړه د اسلام د

حکمونو او تشریعاتو لپاره یوازېنۍ سرچینې دي؛ نو اسلام د هغو خلکو له کړنو څخه نه اخېستل کیږي چې یوازې اسلام ته منسوب دي، بلکې له الهي وحي قرآن عظیم او نبوي سنتو څخه اخېستل کیږي.

قرآن کریم هغه کتاب دی چې عربي رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته يې په عربي ژبه وحې کړی دی او د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی، الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه هغه د رب العالمين له لوري نازل کړل شوی دی. دا جبريل امين راکوز کړی. ستا پر زړه، تر څو له وېروونکو شې. په څرګنده عربي ژبه. د الشعراء سورت: ۱۹۲– ۱۹۵ ایت پورې

او الله تعالی فرمايلي: او پرته له شکه خامخا تا ته د ډېر حکمت والا، ښه علم والا له طرفه قرآن ښوولی او (عطا کولی) شي. (د النمل سورت: ٦ ايت)

او دغه قران د الله له لوري نازل کړل شوی دی او له هغه د مخکېنيو الهي کتابونو تصديقوونکی دی. الله تعالی فرمايلي: او دا قرآن خو داسې نه دی چې له الله پرته په دروا‌غو جوړ کړل شوی وي، خو د هغه څه تصديق دی چې ترې مخکې وو، او د الکتاب تفصيل دی. په دې کې څه شك نشته چې دا د مخلوقاتو د پالونکي له لوري دی. (د یونس سورت: ۳۷ ايت)

او قرآن عظیم په ډېری هغو مسائلو کې تفصیل بیانوي چې یهودو او نصاراوو یې د خپل دین په اړه اختلاف پکې کړی دی، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه دغه قرآن پر بني اسرائیلو ډېری هغه څه بیانوي چې هغوی پکې اختلاف کوي. (د النمل سورت: ۷٦ ایت)**

او قرآن عظیم پر هغو دلایلو او برهانونو مشتمل دی چې د ټولو خلکو پر خلاف د الله سبحانه و تعالی اړوند د حقیقتونو د هغه د دین او جزا په پېژندګلوۍ کې حجت پرې قائمېږي. الله تعالی فرمايلي: **او په دغه قرآن کې مو د خلکو لپاره هرډول بېلګې بیان کړې دي، کېدای شي هغوی پند واخلي. (د الزمر سورت: ۲۷ ایت)**

او الله تعالی فرمايلي: **او پر تا مو کتاب نازل کړی چې د هرڅه بیانوونکی، لارښوونه، لورېینه او د مسلمانانو لپاره زېری دی. (د النحل سورت: ۸۹ ایت)**

او قرآن کریم د داسې مهمو پوښتنو ځواب ورکوي چې په میلیونونو خلک ورته حیران دي؛ نو قرآن کریم دا بیانوي چې الله څه ډول اسمانونه او ځمکه پیدا کړل. الله تعالی فرمايلي: **ایا هغو کسانو چې کفر یې کړی دا نه دي لیدلي چې اسمانونه او ځمکه سره نښتي وو بیا مونږ سره بېل کړل، او له اوبو نه مو هر ژوندی شی پیدا کړ، نو آیا هغوی ایمان نه راوړي؟. (د الأنبیاء سورت: ۳۰ ایت)**

او دا چې الله څه ډول انسان پيداکړ، الله تعالی فرمايلي: اې خلکو! که د بيا ژوندون په هکله په شك کې ياست، نو (خبر شئ) چې موږ تاسو له خاورې پيدا کړي ياست، بيا له نطفې، بيا د وينې له ټوټې، بيا د غوښې له بوټۍ څخه چې پوره شکل لرونکي هم وي او نيمګړي شکل والا هم، د دې لپاره چې تاسو ته (حقيقت) بيان کړو. او هره نطفه چې موږ يې وغواړو، تر يوې معلومې نېټې يې په رحمونو کې تم کوو، بيا مو د ماشوم په بڼه را باسو، بيا (مو روزنه کوو) تر څو چې خپلې ځوانۍ ته ورسېږئ. او ځيني له تاسو څخه (ژر) وفات کېدلی شي او ځينی مو تر ناکاره عمره ځنډېدلی شي (ان) چې له پوهېدو وروسته بيا په هيڅ نه پوهيږي. او ته خو ځمکه وينې چې وچه شاړه ده، بيا چې کله اوبه ورباندې راتويې کړو نو وخوځيږي، را ډډه شي او له هر ډول تاندو شينکياوو څخه راوټوکوي. الحج پنځم ايت.

او چيرې يې ګرځېدل دي او له دغه ژوند وروسته د نيک کاره او بدکاره بدله څه ده، او پر دغه مسئله د دلائلو بيان په شلمه فقره کې تير شو، او ايا دغه وجود همداسې تصادفي رامنځته شوی او که د کومې شريفې موخې لپاره رامنځته کړل شوی دی. الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايي کې سوچ نه دی

کړی او کوم شیان چې الله پیدا کړي دي او دا چې ښايي نېته يې رانژدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي؟ (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: ايا تاسو ګومان کړی همداسې بې ګټې مو پيدا کړي یاست او زما لوري ته به نه راګرځول کېږئ. (المؤمنون سورت: ۱۱۵ ایت)

او قرآن عظيم تر نن ورځې پر هغه ژبه خوندي دی چې پرې نازل شوی و، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ دغه ذکر (قرآن) نازل کړی او موږ يې ساتونکي يو. (د الحجر سورت: ۹ ایت)

له هغه يو حرف هم نه دی کم شوی او ناشوني ده چې په هغو کې تېکر، نقصان او يا بدلون راشي، الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی په قرآن کې فکر نه کوي، که چېرې له الله پرته د بل چا له لوري وای؛ نو ډېر اختلاف به يې پکې موندلی وای. (د النساء سورت: ۸۲ ایت)

او هغه (قرآن) چاپ شوی خپور شوی دی، او هغه داسې لوی عاجزوونکی کتاب دی چې په لوستلو، اورېدلو او د معناوو په ژباړلو ارزي، لکه څنګه چې د الله د رسول محمد صلی الله علیه وسلم سنت، ښووني او سيرت خوندي او د باوري راويانو د لړی پر بنسټ رانقل شوي دي، او پر هغه عربي ژبه چاپ شوي چې رسول صلی الله علیه وسلم به

پرې خبرې کولې او زيات شمېر ژبو ته ژباړل شوي دي، قرآن کريم او د رسول صلى الله عليه وسلم سنت دواړه د اسلام د احکامو او تشريعاتو لپاره يوازېنۍ سرچيني دي؛ نو اسلام د هغه خلکو له کړنو څخه نه اخېستل کيږي چې اسلام ته منسوب دي، بلکې هغه د الهي خوندي وحي څخه اخېستل کيږي، چې هغه قرآن عظيم او نبوي سنت دي، الله تعالى د قرآن په اړه فرمايلي: **پرته له شکه هغه کسان چې پر قرآن يې کفر کړی، کله چې هغوی ته راغی او پرته له شکه چې هغه عزتمند کتاب دی، نه له مخې او نه له شا څخه باطل ورتلای شي، د حکيم ستايل شوي له لوري نازل کړل شوی دی. (د فصلت سورت: ٤١- ٤٢ ايت)**

او الله تعالى د نبوي سنتو په اړه وايي چې هغه د الله له لوري وحي ده: **او هغه څه چې رسول پرې تاسو ته راتګ کړی؛ نو هغه واخلئ او له کوم څه څخه مو چې منع کوي ترې ايسار شئ او له الله څخه ووېرېږئ، پرته له شکه الله د سختې سزا والا دی. (د الحشر سورت: ٧ ايت)**

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي.

اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ کولو امر کوي، الله تعالى فرمايلي: **او ستا رب حکم کړی چې له هغه پرته د بل چا بنده ګي مه کوئ، او**

مور پلار سره ښېګڼه کوئ. که تا سره يو له هغو يا دواړه يې زړښت ته ورسېږي نو هغوی ته اُف هم مه وايه، رټه يې مه او هغوی سره په درناوي خبرې کوه. (د الإسراء سورت: ۲۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او موږ انسان ته د هغه د مور او پلار په اړه سپارښتنه کړې ده، (ځکه) چې مور يې د کمزورۍ له پاسه د کمزورۍ په حالت کې په ګېډه کې پورته کړی دی او (له تي) بېلول يې په دوو کلونو کې دي چې زما شکر وباسه او د مور او پلار دې، يوازې زما په لور راتلل دي. (د لقمان سورت: ۱۴ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او انسان ته مو له خپل مور او پلار سره په ښېګڼه ټينګار کړی دی، چې مور يې په (ډېر) کړاو سره په ګېډه ګرځولی او په کړاو سره يې زېږولی، او په ګېډه کېدل او له تي بېلېدل يې (ټول) دېرش مياشتې دي. تر دې چې هغه بيا ځوانۍ او ځلوېښت کلنۍ ته ورسېد، ويلې زما ربه! توفيق راکړې چې ستا د هغه نعمت شکر وباسم چې پر ما او زما پر مور او پلار دې لورولی او چې داسې ښه کارونه وکړم چې ته پرې خوښېږې او اولاده مې هم صالحه وګرځوه ما تاته توبه ايستلې او زه له مسلمانانو څخه يم. (د الأحقاف سورت: ۱۵ ايت)

له ابوهریره رضي الله عنه څخه روایت دی وایي: یوسړی رسول الله صلی الله علیه وسلم ته راغی ویې ویل: اې د الله رسوله! له خلکو تر ټولو زیات زما د ښېګڼې حقدار څوک دی؟ هغه وفرمایل: مور دې. هغه وویل: بیا څوک؟ هغه وفرمایل: بیا هم مور دې. ویې ویل: بیا څوک؟ بیا یې ورته وفرمایل: بیا هم مور دې. ویې ویل: بیا څوک؟ هغه وفرمایل: بیا پلار دې. صحیح مسلم

او د مور او پلار سره دغه د سپارښتنې امر په هرحال کې دی هغوی که مسلمانان وي او که مسلمانان نه وي.

له اسماء بنت ابي بکر څخه روایت دی وایي: له قریشو سره د تړون په زمانه کې مې مور د خپل زوی سره راغله په داسې حال کې چې هغه مشرکه وه، کله چې هغوی له نبي صلی الله علیه وسلم سره معاهده وکړه، نو له نبي صلی الله علیه وسلم څخه مې پوښتنه وکړه ومې ویل: مور مې راغلې په داسې حال کې چې مایله ده، نو آیا له هغې سره خواخوږي وکړم؟ هغه وفرمایل: هو، له مور سره دې صله رحمي وکړه. صحیح بخاري

بلکې که مور او پلار هڅه وکړي او دا کوښښ وکړي چې بچی یې له اسلام څخه کفر ته واړوي، نو اسلام په دغه حال دا امر ورته

کوي چې پیروي یې ونه کړي او پر الله به مؤمن پاتې کیږي او له هغوی دواړو سره به ښېګڼه کوي او په ښه توګه به ملګرتیا ورسره کوي. الله تعالی فرمايلي: او که چېرې هغوی دواړه پر تا زور واچوي چې له ما سره هغه څه شریك کړې چې له تا سره د هغه څه علم نشته نو بیا د هغوی مه منه، خو په دنیا کې ښه چلند ورسره کوه، او د هغه چا لارې پسې ځه چې زما په خوا راګرځېدلی وي، بیا ستاسې راتلل زما په لور دي نو زه به مو په هغه څه خبروم چې تاسې به کول. (د لقمان سورت: ۱۵ ایت)

او اسلام یو مسلمان د مشرکو خپلوانو یا نورو مشرکانو سره چې هغوی له مسلمانانو سره په جنګ نه وي له ښېګڼې څخه نه ایساروي، الله تعالی فرمايلي: چا چې په دین کې ستاسو سره جګړه نه ده کړې او له خپلو کورونو یې نه یئ ایستلي؛ نو الله مو هغوی سره له ښېګڼې او انصاف څخه نه ایساروي، په رېښتیا الله انصاف کوونکي خوښوي. (د الممتحنه سورت: ۸ ایت)

اسلام مسلمانانو ته د خپلو اولادونو په اړه د سپارښتنې امر کوي، تر ټولو لوی هغه څه چې اسلام یو پلار ته پرې امر کوي هغه دا چې خپل اولاد ته د الله حقوق ور وښيي، لکه نبي صلی الله علیه

وسلم چې خپل د تره زوی عبدالله بن عباس رضي الله عنهما ته وفرمایل: اې هلکه یا هلکیه! ایا داسې کلمې درونه ښیم چې الله ګټه درته پرې ورسوي؟ نو ما وویل: ولې نه. هغه وفرمایل: د الله د حدودو حفاظت وکړه، الله تعالی به ستا حفاظت وکړي، د الله تعالی د حدودو حفاظت وکړه الله تعالی به دې مخې ته ومومي، هغه ته په هوسایۍ کې متوجه اوسه، هغه به دې په سختۍ کې مرسته وکړي، کله چې څه غواړې؛ نو له الله یې غواړه او که مرسته غواړې؛ نو له الله یې غواړه. احمد روایت کړی۲۸۷/٤

او الله یو مور او پلار ته امر کړی چې خپلو اولادونو ته هغه څه ورونښيي چې هغوی ته د دین او دنیا په چارو کې ګټه رسوي. الله تعالی فرمایلي: اې هغوکسانو چې ایمان مو راوړی! خپل ځانونه او خپل بچي مو له هغه اور څخه وساتئ چې خس خاشاك یې انسانان او ډبرې دي. چې پر هغه به غوسه ناك، سخت زړې پرېښتې (ولاړې) وي، کوم چې د الله له حکمه سرغړاوی نه کوي او چې څه امر ورته کیږي هغه پر ځای کوي. (د التحریم سورت: ٦ ایت)

او له علي رضي الله عنه څخه د الله د هغه وینا په اړه روایت دی: ځانونه او کورنۍ مو له اوره وساتئ.

هغه وايي: "هغوی ته ادب ورووښيئ او پوهه ورووښيئ" او نبي صلی الله عليه وسلم يو پلار ته امر کړی چې خپل بچي ته لمونځ ورووښيي، تر څو يې پر هغه روږدي وشي.

نبي صلی الله عليه وسلم فرمايلي: اولادونو ته مو د لمانځه امر کوئ کله چې هغوی اوه کلن شي. ابوداود روايت کړی

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: ستاسو هر يو شپون دی او هر يو مو د خپل رعيت په اړه مسؤول دی، امام شپون دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی، سړی په خپله کورنۍ کې شپون دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی، ښځه د خپل مېړه په کور کې شپنه ده او د خپل رعيت په اړه مسؤوله ده، خادم د خپل بادار د مال شپون دی او د خپل رعيت په اړه مسئول دی، هر يو ستاسو شپون او د خپل رعيت په اړه مسئول دی. صحيح بن حبان روايت کړی ٤٤٩٠

او اسلام يو پلار ته د خپلو اولادونو او کورنۍ د نفقې امر کړی دی او ١٨ مه فقره کې د دې اړوند لږ بحث تېر شو، او نبي صلی الله عليه وسلم پر خپل اولاد د نفقې ثواب هم بيان کړی دی ويلي يې دي: غوره دينار چې يو څوک يې لګوي: هغه دينار دی چې پر خپل بچو يې لګوي، بل هغه دينار چې د الله په لار کې يې پر خپله

سپرلۍ لګوي او بل هغه دینار چې یوڅوک يې د الله په لار کې پر خپلو ملګرو لګوي.

ابوقلابه وايي پر عیال يې پیل وکړ، بیا ابوقلابه وايي: او تر هغه سړي به د چا ثواب لوی وي چې پر خپل کوچنیانو بچیانو لګښت کوي، د هغوی ساتنه کوي او یا الله هغوی ته پرې ګټه رسوي او غنیان کوي يې. صحیح مسلم ۹۹٤

اسلام په وینا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي.

الله سبحانه وتعالی په خپلو کړنو او د بندګانو ترمنځ په تدبير کې پر عدل او انصاف متصف دی، او په هر هغه څه کې چې امر يې پرې کړی او منع يې ترې کړې ده، څه يې چې پیداکړي او اندازه کړي دي پر نېغه لار دی، الله تعالی فرمايلي: الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل معبود نشته پرېښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، نشته بل حقدار د بنده ګۍ مګر همغه حکمت والا برلاسی. (د آل عمران سورت: ۱۸ ایت)

او الله پر عدل امر کوي. الله تعالی فرمايلي: ووايه: ماته مې پالونکي پر عدالت مر کړی دی. (د الأعراف سوررت: ۲۹ ایت)

ټول رسولان او نبیان علیهم الصلاة والسلام له عدل سره راغلي دي، الله تعالی فرمايلي: موږ خپل رسولان په ربښتیا له ښکاره

دليلونو سره ليږلي او هغوی سره مو کتاب او تله هم رانازل کړي تر څو خلك په انصاف ولاړ اوسي. (د الحديد سورت: ۲۵ ايت)

تله هغه: په ويناوو او کړنو کې عدالت دی.

اسلام په وينا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! په عدل ولاړ اوسېږئ، د الله لپاره شاهدان، که څه هم پرخپلو ځانو مو وي يا پر مور او پلار او خپلوانو، شتمن وي که بېوزله، خو الله تر هر چا زيات د هغو دواړو خواوو خيرغوښتونکی دی، نو په (خپل) هوس پسې مه ځئ چې بيا له حقه هم واوړئ او که ژبې واړوئ را واړوئ يا څنګ وکړئ نو بېيشکه الله پر هغو کارونو ښه خبردی چې تاسو يې کوئ. (د النساء سورت: ۱۳۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او د هغه قوم دوښمني چې له مسجد حرام نه يې ايسارکړي وئ، بايد تاسو دې ته چمتو نه کړي چې تېری وکړئ او تاسو په ښېګڼه او ځان ساتنه کې يو له بله مرسته وکړئ او په ګناه او تيري کې يو له بل سره مرسته مه کوئ او له الله څخه وډار شئ، بېشکه د الله عذاب ډېرسخت دی. (د المائده سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! د الله لپاره په حق ولاړ او په عدل شاهدان اوسئ، او د کومې ډلې دوښمني مو

دومره و نه پاروي چې بيا عدالت ونه کړئ، عدل کوئ، دا ځان ساتنې ته ډېر نېږدې دی. (د المائده سورت: ۸ ايت)

نو آيا نن د ملتونو په قوانينو او يا د خلکو په دينونو کې دا ډول په حقه د ګواهۍ او رېښتيا وينا امر موميې، که څه هم د ځان، مور او پلار او يا خپلوانو پر خلاف وي او دا چې د عدالت امر له دوښمن او دوست دواړو سره دې وي؟

او نبي صلى الله عليه وسلم د اولادونو ترمنځ د عدالت کولو امر کړی دی. له عامر څخه روايت دی وايي: د بشير زوی له نعمان رضي الله عنهما څخه مې واورېدل په داسې حال کې چې پر منبر و ويې ويل: ماته مې پلار يوه ډالۍ راکړه؛ د رواحه لور عمره وويل: زه يې تر هغه نه منم چې تر څو رسول الله صلى الله عليه وسلم ګواهي نه وي ورکړې؛ نو هغه رسول الله صلى الله عليه وسلم ته راغی ويې ويل: ما مې خپل هغه زوی ته چې د رواحه له لور عمره څخه دی يوه ډالۍ ورکړې ده چې هغې ماته امر کړی تر څو اې د الله رسوله! زه تا شاهد ونيسم، هغه وفرمايل: ايا ټولو بچيانو ته دې دغه ډول ډالۍ ورکړې ده؟ هغه وويل: نه. هغه وفرمايل: "له الله څخه وډار شه او د اولادونو ترمنځ دې عدل وکړه" نو هغه را وګرځېدی او خپله ډالۍ يې واپس واخيستله. صحيح بخاري ۲۵۸۷.

دا ځکه چې د خلکو او هېوادونو چارې یوازې پر عدل سمې درېدلای شي او خلک د خپلو دینونو، وینو، اولادونو، عزتونو، مالونو او هېوادونو په اړه یوازې په عدالت سره په امن کې کېدلای شي، نو ځکه موږ وینو چې کله د مکې کفارو مسلمانان ډېر تنګ کړل، نبي صلی الله علیه وسلم حبشې ته د هجرت کولو امر ورته وکړ او لامل یې دا بیان کړ چې هلته یوعادل پاچا دی چې د هغه په هېواد کې پر هیچا ظلم نه کیږي.

او اسلام له ټولو خلکو سره په نېکۍ کولو امر کوي او غوره اخلاقو او ښو کړنو ته بلنه کوي.

اسلام له ټولو خلکو سره په نېکۍ کولو امر کوي.

الله تعالی فرمایلي: **پرته له شکه الله پر عدل، نېکۍ او خپلوانو ته پر ورکړه امر کوي. (د النحل سورت: ۹۰ ایت)**

او الله تعالی فرمایلي: **هغه کسان چې په هوسایي او تنګستیا کې لګښت کوي او غوسه زغمونکي او له (بدۍ د) خلکو تېرېدونکي وي، او الله (داسې) نېکان خوښوي. (د آل عمران سورت: ۱۳٤آیت)**

رسول محمد صلی الله علیه وسلم فرمایلي: پرته له شکه الله په هرڅه کې ښېګڼه لازمه کړې ده؛ نو کله چې وژل کوئ په سمه توګه یې کوئ او کله چې ذبح کوئ په سمه توګه ذبحه کوئ، ستاسو هر یو

دي خپله چاړه ښه تېره کړي او ځاروی دې په ارامه سره ذبحه کړي. صحيح مسلم ١٩٥٥

اسلام ښو اخلاقو او غوره کړنو ته بلنه کوي، الله تعالی د خپل رسول محمد صلی الله عليه وسلم په ستاينه کې په مخکېنيو کتابونو کې وايي:

هغه کسان چې د همدغه نالوستي رسول او نبي پيروي کوي د کوم چې هغوی په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدي يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه ورباندې حراموي او درانه پيتي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (له منځه وړي) نو چا چې ايمان پرې راوړ، ملاتړ او مرسته يې وکړه او په هغې رڼايي پسې روان شول چې له هغه سره نازله شوې، همدوی برياليي دي. (د الاعراف سورت: ١٥٧ ايت).

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: اې عائشې بېشکه الله مهربانه دی مهرباني خوښوي او پر مهربانۍ هغه څه ورکوي چې په سختګېرۍ يې نه ورکوي او نه يې له هغه پرته پر بل څه ورکوي. صحيح مسلم ٢٥٩٣ او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: بېشکه الله پرتاسو د ميندو نافرماني، د لوڼو ژوندي خښول، د فرضي صدقو نه ورکول او ناروا شيانو غوښتل حرام کړي دي، او

ستاسو لپاره يې بې خايه خبرې، بې ګټې پوښتنې او د مال ضايع کول ناخوښ کړي دي. صحيح البخاري ٢٤٠٨

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: تر هغه به جنت ته داخل نشئ تر څو مو ايمان نه وي راوړی او تر هغه به ايمان رانه وړئ تر څو له يوبل سره مينه ونه کړئ او آيا هغه څه درته ونه ښيم چې کله مووکړل له يوبل سره به مينه وکړئ؟ هغه دا چې په خپلو منځو کې سلام کوئ. صحيح مسلم ٥٤

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رېښتينولی، د امانت اداکولو، پاک لمنی، حياء، شجاعت، قربانی، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډېتوب، صله رحمی او پر ځاروېو مهربانی امر کوي.

او اسلام پر ښو اخلاقو امر کوي، رسول الله صلى الله فرمايلي: بېشکه زه يوازې د ښو اخلاقو د بشپړولو لپاره رالېږل شوی يم. صحيح الادب المفرد ٢٠

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پرته له شکه ماته په تاسو کې تر ټولو محبوب او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه نېږدې هغه څوک دی چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترين او د قيامت په ورځ د مجلس له پلوه تر ټولو لېرې زيات خبرې کوونکي،

د خپلو خبرو غوره ګڼونکي او لويي کوونکي دي، هغوی وويل: ژرثارون او متشدقون خو پيژنو، خو د متفيهقون څوک دي؟ هغه وفرمايل: لويي کوونکي. السلسلة الصحيحة ٧٩١

او له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روايت دی وايي: نبي صلى الله عليه وسلم نه په طبيعي ډول د بدوخبرو کوونکی او نه په تکلف سره د بدوخبرو کوونکی و، او هغه به ويل: له تاسو غوره ستاسو څخه د ښو اخلاقو والا دی. صحيح البخاري ٣٥٥٩

له دې سربيره نور يوشمير ايتونه او حديثونه پردې دلالت کوي چې اسلام په عمومي ډول ښواخلاقو او غوره کارونو ته هڅونه کړې ده.

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: هغه رېښتينولي ده، رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پرتاسو رېښتينولي لازمه ده، ځکه رېښتينولي نېکی ته لارښوونه کوي او نيکي جنت ته لارښوونه کوي او سړی تل رېښتيا وايي او د رېښتينولۍ په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې رېښتينی وليکل شي. صحيح مسلم ٢٦٠٧

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي: له هغو څخه يو د امانت اداکول دي، الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه الله تاسو ته امر کوي چې امانتونه خپلو اهلو ته وسپارئ. (د النساء سورت: ٥٨ ايت)

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه: پاک لمني ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: درې کسان داسې دي چې پر الله یې مرسته لازمه ده: او له هغو څخه یې هغه نکاح کوونکی ذکر کړی چې پاک لمني غواړي. سنن ترمذي ١٦٥٥

او د نبي صلی الله له دعاوو څخه دا وه چې ويل به يې: اې الله! زه ستا څخه د لارښوونې، پاک لمنی او د زړه دې غني والي غوښتنه کوم. صحيح مسلم ٢٧٢١

او پر کومو شيانو چې اسلام امر کوي له هغو څخه يوه حيا ده، رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: حيا يوازې خير راوړي صحيح بخاري ٦١١٧

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: د هر دين لپاره اخلاق وي او د اسلام اخلاق حياء ده. بيهقي په شعب الايمان کې د دغه حديث تخريج کړی٦/٢٦١٩

او له هغو شيانو څخه چې اسلام امر پرې کوي شجاعت هم دی، له انس رضي الله عنه څخه روايت دی وايي: نبي صلی الله علیه وسلم تر ټولو خلکو د غوره اخلاقو، تر ټولو خلکو زيات شجاع او تر ټولو خلکو زيات سخي و، او يوځل د مديني خلک په يوه وېره کې شول؛ نو نبي صلی الله علیه وسلم تر ټولو پر آس مخکې و. صحيح بخاري ٢٨٢٠

او رسول الله صلی الله علیه وسلم به له بزدلۍ څخه پناه غوښتله ویل به یې: اې الله! زه پر تا له بزدلۍ څخه پناه غوارم. صحیح بخاري ٦٣٧٤

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د الله په لار کې لګښت او سخا هم دي، الله تعالی فرمایلي: د هغو خلکو مثال چې خپل مالونه د الله په لارکې لګوي داسې ده لکه یوه دانه (تخم) چې اوه وږي راشنه کړي (بیا) په هروږي کې سل دانې وي او چاته چې الله غواړي (نورهم) زیاتوي او الله ښه پوه د پراخۍ څښتن دی. (د البقره سورت: ۲٦١ ایت)

او د رسول الله صلی الله علیه وسلم اخلاق سخاوت و، له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی وایي: نبي صلی الله علیه وسلم په ښېګڼه کې ترټولو خلکو زیات سخي و او په روژه کې به چې کله جبرئیل ورته راتلی نو تر ټولو زیات به سخي و او جبرئیل علیه السلام د رمضان میاشتې په هره شپه کې ورسره کتل تردې چې وفات شو، نبي صلی الله علیه وسلم به هغه ته قرآن اورولو، کله به چې جبرئیل علیه السلام ورته راغی، هغه به تر باران اوروونکې وربیځې هم زیات سخي و. صحیح بخاري ۱۹۰۲

او پر کوم څه چې اسلام امر کوي له هغو څخه د اړتن مرسته کول، د بې وزله کمک کول، وږي ته خواړه ورکول، له ګاونډي سره ښه چلند کول، له خپلوانو سره صله رحمي کول او پر څارویو رحم کول دي.

له عبدالله بن عمر رضي الله عنهما څخه روایت دی چې یو سړي له نبي صلی الله علیه وسلم څخه وپوښتل: کوم اسلام غوره دی؟ هغه وفرمایل: چې چاته خواړه ورکړې او څوک چې پېژنې او که یې نه پېژنې پر هغو سلام واچوې. صحیح بخاري ١٢

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: په داسې حال کې چې یوسړی پر لاره تللو سخته تنده پرې راغله چې یوه څاه یې ومونده، نو ورکوز شو او اوبه یې وڅښلې، بیا ترې راووتلو، ګوري چې یو سپی ستمیږي او له تندې څخه نمناکه خاوره خوري؛ نو سړي وویل: دغه سپي ته داسې تنده رسېدلې لکه ماته چې رسېدلې وه؛ نو څاه ته کوز شو، موزه یې له اوبو ډکه کړه، بیا یې په خوله کې ونیوله (راواېستله) سپي یې اوبه کړ، الله د هغه دغه عمل قبول کړ او بښنه یې ورته وکړه، هغوی وویل: اي د الله رسوله! ایا موږ ته په څارویو کې هم ثواب شته؟ هغه وفرمایل: هو، په هر لانده ځیګر والا کې ثواب دی. صحیح بن حبان ٥٤٤.

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پر کونده او بې وزله کوښښ کوونکی(پاملرونکی) لکه د الله په لار کې مجاهد، د شپې لمونځ کوونکی او د ورځې روژه نیوونکی داسې دی.

صحیح بخاري ٥٣٥٣

او اسلام د خپلوانو پر حقوقو ټینګار کوي او د خپلوانو صله رحمي یې واجب کړه، الله تعالی فرمايلي: (دا) نبي پر مؤمنانو له خپلو ځانو یې هم زیات حق لرونکی دی او د هغه مېرمنې یې میندې دي او د الله په کتاب کې د خپلوۍ څښتنان یو پربل ډېر حق لرونکي دي نظر له نورو مؤمنانو او مهاجرینو څخه، مګر که تاسې له خپلو دوستانو سره څه ښېګڼه وکړئ، همدا په کتاب کې لیکل .شوي دي. (د الأحزاب سورت: ٦ ایت)

او د خپلوۍ له پرېکولو سره یې وېرولي او په ځمکه کې د فساد غوندې یې ښودلې ده، الله تعالی فرمايلي: نو آیا تاسو، که چېرې حاکمان شئ، دې ته نژدې یئ چې تاسو به په زمکه کې فساد وکړئ او خپل قرابتونه (خپلوياني) به پرې کړئ. هغوی داسې خلك دي چې الله پرې لعنت کړی نو هغوی یې کاڼه او سترګې یې وړرندې کړې دي. (د محمد سورت: ٢٢- ٢٣ ایتونه)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايي: **جنت ته به خپلوۍ پرې کوونکي داخل نشي.** صحيح مسلم ٢٥٥٦ هغه خپلوان چې پالل يې واجب دي: **مور او پلار، ورونه، خويندې، ترونه، عمه ګانې، ماماګان او خاله ګانې دي.**

او اسلام د ګاونډي پر حق ټينګار کوي، که څه هم کافر وي، الله تعالی فرمايلي: او (يوازې) د الله تعالی بنده ګي وکړئ او هيڅ شی مه ورسره شريکوئ، مور او پلار سره ښېګڼه کوئ خپلوانو سره، يتيمانو، مسکينانو، خپلوان ګاونډي، پردي ګاونډي، د څنګ ملګري، مسافر او له هغو سره چې ستاسو په واك کې وي بېشکه الله هغه څوك نه خوښوي چې ځان ستايونکي کبرجن وي. (د النساء سورت: ٣٦ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: جبرئيل به تل ماته د ګاونډي په اړه سپارښتنه کوله تردې چې فکر مې وکړ چې هغه به ميراث وړي. صحيح ابوداود٥١٥٢

اسلام د خوراک او څښاک پاک شيان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي يې امر کړی، له همدې امله يې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبيانو عليهم السلام ته يې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی.

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمايلي: اې خلکو! پرته له شکه الله پاک دی، يوازې پاک شيان قبلوي او الله مؤمنانو ته پر هغه څه امر

کړی چې رسولانو ته یې پرې امر کړی و، الله تعالی فرمايي: ای رسولانو! له پاکو شیانو خوراک کوئ او نېک کارونه کوئ، پرته له شکه زه پر هغه څه ښه پوه یم چې تاسو يې کوئ.

او الله تعالی فرمايي: اې هغو کسانو چې ایمان مو راوړی! له هغو پاکو شیانو خوراک کوئ چې په روزۍ مو درکړي دي او د الله شکر وباسئ که چېرې تاسې يوازې د هغه عبادت کوئ.

وايي: بيا يې هغه سړی ياد کړ چې اوږد سفر کوي، ببرسر، سپېره وي خپل لاسونه اسمان ته پورته کوي وايي: اې پالونکيه اې پالونکيه! په داسې حال کې چې خوراک يې حرام وي، جامې يې له حرامو وي، څښاک يې حرام وي او په حرامو پالل شوی وي؛ نو چېرې به دغه لره دعا قبوله شي. صحيح مسلم ۱۰۱۵

او الله تعالی فرمايلي: ورته ووايه: د الله هغه (د) ښکلا (سامان) چا حرامه کړې چې خپلو بندګانو ته یې را اېستلې او د روزۍ هغه پاکیزه شیان؟ ورته وایه: هغه خو په دنیوي ژوند کې هم (اصلاً) د مؤمنانو لپاره دي او د قیامت په ورځ خو به يوازې د هغوی لپاره وي، په همدې توګه موږ هغو خلکوته خپل آيتونه څرګند بيانوو چې پوهېږي. (د الأعراف سورت: ۳۲ ايت)

او اسلام د زړه، بدن او کور پر پاکوالي امر کړی دی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه څنګه یې چې پردې نبیانو او رسولانو علیهم السلام ته امر کړی، چې هغوی په هر پاک شي امر کوي، او الله تعالی فرمایلي: او الله تاسو ته له خپله جنسه مېرمنې پیدا کړې او له مېرمنو یې زامن او لمسي درکړي او له ښو پاکیزه شیانو یې روزي درکړې ده، نو ایا هغوی باطل مني او د الله له پېرزوینې انکار کوي. (د النحل سورت: ۷۲ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: او جامې دې پاکې کړه (٤) او پلیتي پرېږده (٥) (د المدثر سورت: ٤- ٥ ایتونه)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: او جنت ته به هغه څوک داخل نشي چې په زړه کې یې یوه ذره لویي وي. یو سړي وویل: بېشکه یوسړی خوښوي چې جامې یې ښایسته وي، څپلۍ یې ښایسته وي، هغه وفرمایل: پرته له شکه الله ښایسته دی، ښایست خوښوي، لویي له حق څخه انکار کول او د خلکو کم ګڼل دي. صحیح مسلم ۹۱

اسلام د نارواوو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې تړل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیایی، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مردارې خوړل او د هغه څه خوړل یې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزیر غوښه او ټول پلیت او ناپاک شیان یې حرام کړي دي، د یتیم مال خوړل، په پېمانه او تول کې کموالی او زیاتوالی یې حرام کړي دي، د خپلویو پرې کول یې حرام کړي دي، او ټول نبیان علیهم السلام د دغو ناروااوو پر حراموالي په یوه خوله دي.

الله تعالی فرمایلي: ورته ووایه: راشئ هغه څه در باندې ولولم چې ستاسو رب در باندې حرام کړي، دا چې هیڅ شی به نه ورسره شریکوئ، له مور او پلار سره به ښېګڼه کوئ، د بې وزلۍ له امله به خپل اولاد نه وژنئ، تاسو او هغوی دواړوته موږ روزي درکوو بې حیا کارونه که ښکاره وي او که پټ، مه ورنېږدې کېږئ، داسې څوک مه وژنئ چې الله (یې وژل) حرام کړي وي، پرته له حقه. په دې سره الله تاسو ته حکم کړی چې له عقله کار واخلئ. او (بل دا چې) د یتیم مال ته مه ورنېږدې کېږئ مګر په ښه طریقه، تر هغه چې خپلې ځوانۍ ته ورسیږي، پیمانه او تول په عدل سره پوره کوئ، هیڅوك د هغه له وس

پورته نه مکلفوو، او چې خبره مو کوله نو انصاف کوئ، که څه هم خپلوان وي، او د الله په لوظ وفا کوئ، پر همدې سره يې تاسوته حکم کړی، ښايي چې نصيحت ومنئ. (د الأنعام سورت: ۱۵۱- ۱۵۲ ايتونه)

او الله تعالی فرمايلي: ورته وايه: زما پالونکي يوازې ښکاره او پټ د بې حيايۍ کارونه حرام کړي، ګناه، په ناحقه تيری، دا چې الله سره هغه څه شريك وګڼئ چې د هغه په هکله يې څه سند نه دی رانازل کړی او داچې پر الله پورې داسې څه ووايئ چې نه (ورباندې) پوهيږئ. (د الاعراف سورت: ۳۳ ايت).

او اسلام د محترم نفس وژل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او هغه څوك مه وژنئ چې الله تعالی ئې وژل حرام کړي دي مګر په حقه، او هر څوك چې په ظلم سره ووژل شو نو بېشکه موږ يې وارث ته (د بدل اخيستو) حق ورکړی خو په وژلو کې به زياتی نه کوي، بېشکه هغه سره مرسته شوې ده. (د الإسراء سورت: ۳۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او هغه کسان چې له الله سره بل معبود نه رابولي او نه پرته له حقه هغه څوك وژني چې الله ئې وژل حرام کړي وي او نه زنا کوي او څوك چې داسې وکړي، هغه به خپله ګناه مومي. (د الفرقان سورت: ٦٨ ايت)

او اسلام په ځمکه کې فساد کول حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: او په ځمکه د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ. (د الاعراف سورت: ٥٦ ايت)

او الله تعالی له شعيب عليه السلام څخه په خبر ورکولو سره وويل چې هغه يې خپل قوم ته ويل: اې زما قومه! د الله عبادت وکړئ له هغه پرته بل الله نشته، پرته له شکه تاسوته مو د پالونکي له لوري نښانه راغله، نو پوره پوره پيمانه او تول کوئ او له خلکو څخه د هغوی په شيانو کې کمی مه کوئ او په ځمکه کې د هغې له سمون وروسته ورانکاری مه کوئ، دغه ستاسو لپاره غوره دی که مؤمنان ياست. (د الأعراف سورت: ٨٥ ايت)

او الله تعالی جادو حرام کړی دی، الله سبحانه وتعالی فرمايلي: او څه دې چې په لاس کې دي هغه وغورځوه، هغوی چې څه جوړ کړي هغه به له ستوني تېروي، دا څه يې چې جوړ کړي، د کوډګر چل دی، او کوډګر چې هر چېرته راشي نه بريالی کېږي. (د طه سورت: ٦٩ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: له اوو تباه کوونکو څخه ځانونه وساتئ، هغوی وويل: اې د الله رسوله! هغه څه دي؟ هغه وفرمايل:

پر الله شرک کول، کودې، د داسې چا وژل چې الله حرام کړی وي مګر په حق، د سود خوړل، د یتیم مال خوړل، د جنګ په ورځ تېښته او پر پاک لمنو مؤمنو بې خبرو ښځو تور لګول. صحيح بخاري ٦٨٥٧

او اسلام ښکاره او پټې بې حيايۍ، زنا او لواطت حرام کړي دي، د دغې فقرې په پيل کې د هغو ایتونو یادونه تېره شوه چې پر دغو یې دلالت کولو، او اسلام سود حرام کړی دی، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له الله وډارشئ او له سود څخه چې څه پاتې وي هغه ورپرېږدئ که (رښتيني) مؤمنان یاست. او که دا مو ونه کړل نو خبرشئ (او ځان چمتوکړئ) د الله او د هغه له رسول سره يوې جګړې ته، او که توبه مو وکړه؛ نو ستاسو لپاره خپلې پانګې دي، نه به ظلم کوئ او نه دې ظلم دربانديې کيږي. (د البقره سورت: ٢٧٨- ٢٧٩ ایتونه)

او الله د هيڅ ګناه والا داسې نه دی ګواښلی لکه د سود والا یې چې ګواښلی؛ ځکه سود د دينونو، هيوادونو، مالونو او نفسونو ورانوالی دی.

او اسلام د مردارې او هغه څه خوړل حرام کړي دي چې د بوتانو او ناحقه معبودانو لپاره ذبح شوي وي، او د خنزير غوښه یې حرامه کړې ده، الله تعالی فرمايلي: پرتاسې حرامه کړل شوه مرداره، وينه (بهيدونکې)، د خنزير غوښه، هغه چې له الله پرته د بل چا په نوم

حلال شوی وي، په ستوني خپه کړل شوی، ويشتلی، غورځېدلی، په ښکر ځېرې شوی، هغه چې ځناورو خوړلی وي خو پرته له هغه چې تاسويې حلال کړئ، هغه چې د کوم ناروا ځای يا څه بل شي په نوم حلال شوی وي او داچې د فال په غشو خپلې تالې وګورئ، دا ټول فسق دی. (د المائده سورت: ۳ ايت)

او اسلام د شرابو او ټولو پليتو او مردارو شيانو څښل حرام کړي دي، الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! پرته له شکه شراب، جواري، د غير الله د عبادت ځايونه او د فال غشې دا ټول ناولي شيطاني کارونه دي نو ډډه ترې وکړئ چې بريالي شئ. خبره داده چې شيطان غواړي په شرابو او جوارې سره مو ترمنځ دوښمني او کينه واچوي او د الله له يادولو او لمانځه څخه مو ايسارکړي، نو آيا تاسو ترې ايساريدونکې ياست؟ (د المائده سورت: ۹۰- ۹۱ ايتونه)

او په ۳۱ مه فقره کې د الله د خبر ورکولو ذکر تېر شو چې په تورات کې د رسول صلی الله عليه وسلم صفتونو څخه يې ورکړی، چې پر هغوی يې پليت شيان حراموي، الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې د همدې امي (نالوستي) رسول پيروي کوي کوم چې هغوی سره په تورات او انجيل کې يې (نوم) ليکلی

مومي، (هغه) چې د ښېګڼې امر ورته کوي، له بدۍ يې ايساروي، پاکيزه شيان ورته حلالوي، ناپاکه وربانديې حراموي او درانه پېټي يې ترې ايسته کوي او هغه بنديزونه چې پر هغوی وو (ماتوي يې). (د الأعراف سورت: ۱۵۷ ايت)

او اسلام د يتيم مال خوړل حرام کړي دي، الله تعالى فرمايلي: او يتيمانوته يې خپل مالونه ورکوئ او ناپاك په پاك مه سره بدلوئ، او مه يې مالونه خپلو مالونو سره (ګډ) خورئ، دا هرومرو لويه ګناه ده. (د النساء سورت: ۲ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: پرته له شکه هغه کسان چې د يتيمانو مالونه په ظلم خوري نو هرومرو به هغوی په ډکو ګېډو اور خوري او ژر به ګرم اورته ننوځي. (د النساء سورت: ۱۰ ايت)

او اسلام په پيمانه او تول کې کموالی او زياتوالی حرام کړی دی، الله تعالى فرمايلي: تباهي ده هغه چا لره چې په تول او پيمانه کې کمی کوي. هغه کسان چې ځان ته يې پر خلکو پيمانه کوي نو پوره يې اخلي. او چې هغوی ته پيمانه يا تول کوي نو کم ورکوي. آيا هغوی باور نه کوي چې دوی به دوباره بيا راژوندي کولی شي. (د المطففين سورت: ۱- ٤ ايتونه).

او اسلام د خپلویو پرې کول حرام کړي دي، په ۳۱ مه فقره کې د هغو آیتونو او حدیثونو ذکر تیر شو چې پر دغه یې دلالت کولو، ټول نبیان او رسولان د دغو ناروا وو پر حراموالي په یوه خوله دي.

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خیانت، فریب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تیري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پلیتو اخلاقو یې منعه کړې ده.

اسلام په عمومي ډول له بدو اخلاقو څخه منعه کړې ده، الله تعالی فرمایلي: او (په کبر سره) له خلکو مخ کوږ مه نیسه او مه په ځمکه کې په ناز او نخرو ګرځه، بیشکه د الله هر یو کبرجن او لاپو خوښیږي. (د لقمان سورت: ۱۸ ایت)

رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: پرته له شکه ماته په تاسو کې ترټولو محبوب او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه نیږدې هغه څوک دي چې په تاسو کې ښه اخلاق لري، او له تاسو بدترین او د قیامت په ورځ د مجلس له پلوه ترټولو لیرې زیات خبرې کوونکي، د خپلوخبرو غوره ګڼونکي او لویي کوونکي دي، هغوی وویل: ثرثارون او متشدقون خو پیژنو، خو د متفیهقون څوک دي؟ هغه وفرمایل: لویي کوونکي. السلسلة الصحيحة ۷۹۱

اسلام له درواغو منع کوي، الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه الله له بريده اوښتونکي او درواغجنو ته لاربښوونه نه کوي. (د غافر سورت: ۲۸ ايت)**

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **له درواغو ځانونه وساتئ، ځکه درواغ بې لارى‌ته لاربښوونه کوي، او بې لاري اور ته لاربښوونه کوي، او تل يو سړی درواغ وايي او د درواغو په لټه کې وي تر دې چې د الله په وړاندې درواغجن وليکل شي.** صحيح مسلم ۲۶۰۷

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: **د منافق درې نښې دي: کله چې خبرې کوي درواغ وايي، کله چې ژمنه کوي، ماتوي يې او کله چې امانت ورته ايښودل کيږي، خيانت پکې کوي.** صحيح بخاري ۶۰۹۵.

اسلام له دوکې منع کوي په حديث کې راځي چې رسول الله صلی الله عليه وسلم د غلې پر توده تېرېدی؛ نو خپل لاس يې پکې د ننه کړ، چې پر ګوتو يې لوندوالی راغی، بيا يې وويل: **دا څه دي اې د غلې والا؟ هغه وويل اې د الله رسوله! پرې وريدلی دی: هغه وفرمايل: نو آيا د غلې سربېره دې نشواى کولاى چې خلکو ليدلې واى، (بيا يې وويل) څوک چې دوکه ورکړي هغه له ما څخه نه دی.** صحيح مسلم ۱۰۲

اسلام له غدر، خيانت او فريب څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي:

اې هغو کسانو چې ايمان مو راوړی! له الله او رسول سره خيانت

مه کوئ او هم خپل امانتونه مه خيانت کوئ حال دا چې تاسو (ښه) پوهېږئ هم. (د الأنفال سورت: ۲۷ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: هغه کسان چې له الله سره کړې ژمنې پوره کوي او ټينګ تړونونه نه ماتوي. (د الرعد سورت: ۲۰ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم به خپل لښکر ته ويل کله به چې هغه ووتلو: غزا وکړئ، له بريده مه اوړئ دوکه مه کوئ، مثله مه کوئ او ماشوم مه وژنئ. صحيح مسلم ۱۷۳۱.

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: څلور شيان چې کله په چا کې وي هغه سوچه منافق دی او په چا کې يو عادت له هغو څخه وي په هغه کې د نفاق عادت دی ترڅو يې پرې ايښی نه وي: کله چې امانت ورته کېښودل شي خيانت پکې کوي، خبرې چې کوي دروغ وايي، ژمنه چې وکړي ماتوي يې او کله چې شخړه کوي ښکنځل کوي. صحيح بخاري ۳٤

اسلام له کينې څخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: يا دوی له خلکو سره په هغه څه حسد کوي چې الله په خپله لورينه ورکړي، نومونږ خو د ابراهيم کورنۍ ته کتاب او حکمت ورکړی او(لا دا چې) لويه پاچاهي مو ورکړې ده. (د النساء سورت: ٥٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: د ډېرى اهل کتابو دا خوښه ده چې له خپل ايمانه مو بېرته کفرته وګرځوي(او دا) د هغه حسد له امله چې هغوی سره دی، (او) پس له هغه چې حق هم (ښه) ورته څرګند شو، نو تېرشئ او مخ وګرځوئ ترڅو چې الله خپله پرېکړه (درته) راوړي، په رېښتيا هغه پر هر څه څواکمن دی. (د البقره سورت: ۱۰۹ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: په تاسو کې له تاسو د مخکېنيو امتونو ناروغی را شنې شوې دي: حسد، کينه چې خرېيونکې ده، زه دا نه وايم چې وېښتان خرېيي، بلکې دين خرېيي، زما دې پر هغه ذات قسم وي چې زما ځان يې په لاس کې دی، تر هغه به جنت ته داخل نه شئ ترڅو مو ايمان نه وي راوړی او تر هغه به ايمان را نه وړئ ترڅو مو له يو بل سره مينه نه وي کړې، ايا پر داسې څه مو خبر نه کړم چې دغه څه ستاسو لپاره ثابت کړي؟ په خپلو منځو کې سلام رواج کړئ. سنن ترمذي۲۵۱۰.

اسلام له بد چل ژخه منع کوي، الله تعالی فرمايلي: او همدارنګه مونږ په هر کلي کې د هغه کلي مجرمان مشران ګرځولي دي، د دې لپاره چې دوی په هغه (کلي) کې مکر او فريب وکړي، او دوی يواځې له خپلو ځانونو سره مکر کوی، په داسې حال کې دوی نه پوهېږي. (د الأنعام سورت: ۱۲۳ ايت)

او الله تعالی خبر ورکړی چې یهودو د مسیح علیه السلام د وژلو هڅه وکړه او چل ول یې وکړ، خو الله د هغوی د چل ول ځواب ورکړ او الله دا خبره بیان کړه چې بد چل یوازې پر خپل څښتن یې ورګرځي، الله تعالی فرمايلي: نو کله چې عیسی د هغوی کفر معلوم کړ، وویل: څوک مې د الله لوري ته ملګري دي؟ حواریانو وویل: موږ د الله (د دین) ملګري یو، په همغه الله مو ایمان راوړی او ته هم شاهد اوسه چې موږ مسلمانان یو. ای زمونږه ربه! په هغه څه مو ایمان راوړی چې تا را نازل کړي او د دغه رسول پیروي موکړې ده؛ نو موږ له شاهدانو سره ولیکه. او هغوی (چی) پټ تدبیر وکړ، الله (یې هم) تدبیر وکړ او الله خو تر ټولو ښه تدبیر نیوونکی دی. کله چې الله وفرمایل: اې عیسی! بېیشکه زه دې وفات کوونکی (یا اخیستونکی) او خپل لور ته خېژوونکی یم، او له کافرانو ستا پاکوونکی، او تر قیامته پرکافرانو ستا د پیروانو اوچتوونکی یم، بیا مو زما خوا ته راتلل دي نو ستاسو تر منځ به په هغه څه کې پرېکړه وکړم چې تاسو پکې یو له بل سره اختلاف کاوه. (د آل عمران سورت: ۵۲- ۵۵ ایتونه)

او الله تعالی دا خبر ورکړی چې د صالح علیه السلام قوم په چل سره د هغه د وژلو اراده وکړه، نو چل ول یې وکړ، الله هم د هغوی د چل

ځواب ورکړ، هغوی او د هغوی قوم یې ټول تباه کړل، الله تعالی فرمایلي: هغوی وویل: پر الله قسم وکړئ چې هرومرو به په هغه او کورنۍ یې د شپې یرغل کوو بیا به یې خپلوانو ته وایو چې موږ د هغه د کورنۍ د وژنې په ځای کې حاضر نه وو او موږ بالکل رښتیني یو. هغوی یوه دسیسه جوړه کړه خو موږ هم یو پلان جوړ کړ چې هغوی خبر هم نه وو. نو ګوره چې د هغوی د دسیسې پایله څه وه؟ دا چې موږ هغوی او ټول قوم یې تباه کړل. (د النمل سورت: ۴۹- ۵۱ ایتونه)

اسلام له غلا څخه منع کوي، رسول الله صلی علیه وسلم فرمایلي: زنا کوونکی زنا نه کوي کله چې زنا کوي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن وي، هغه غلا نه کوي کله چې غلا کوي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن پاتې وي، او نه شراب څښي کله چې شراب څښي په داسې حال کې چې هغه دې مؤمن پاتې شي او توبه له دغو وروسته وړاندې کړل شوې ده. صحیح بخاري ۶۸۱۰

اسلام له بغاوت څخه منع کوي، الله تعالی فرمایلي: پرته له شکه الله د عدل، ښېګڼې او خپلوانو ته د ورکړې امر کوي او له بې حیایۍ، بدۍ او تیرې څخه منع کوي، هغه تاسو ته نصیحت کوي تر څو پند واخلئ. (د النحل سورت: ۹۰ ایت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: پرته له شکه الله ماته وحي کړې دا چې تاسو امر ومنئ تر څو يو پر بل تېرى ونه کړي او يو پر بل وياړ ونه کړي. صحيح ابوداود ٤٨٩٥.

اسلام له ظلم څخه منع کوي، الله تعالى فرمايلي: او الله تېرى کوونکي نه خوښوي. (د آل عمران سورت: ٥٧ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: پرته له شکه تېرى کوونکي نه برياليي کيږي. (د الأنعام سورت: ٢١ ايت)

او الله تعالى فرمايلي: او د ظالمانو لپاره يې دردوونکى عذاب چمتو کړى دى. (د الإنسان سورت: ٣١ ايت)

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: درې کسان داسې دي چې دعا يې نه رديږي: يو عادل پاچا، بل روژه نيوونکى تر څو يې چې روژه نه وي ماته کړې او د مظلوم دعا پر وريځو سربېره پورته کيږي او د اسمانونو دروازې ورته پرانېستل کيږي او رب عزوجل فرمايي: پر عزت مې دې قسم وي زه به دې هرومرو مرسته کوم که څه هم يوه موده وروسته وي. مسلم يې په ٢٧٤٩ شمېره له لږ اختلاف سره په لنډ ډول تخريج کړى، او ترمذي په ٢٥٢٦ شمېره له لږ اختلاف سره تخريج کړى او احمد په ٨٠٤٣ شمېره تخريج کړى او لفظ د هغه دى.

او کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم معاذ رضي الله عنه یمن ته ولیږلو هغه ته یې دا هم وویل: د مظلوم له ښېرا څخه ځان وساته، ځکه د هغه د ښېرا او د الله جل جلاله ترمنځ هیڅ پرده نشته. صحیح بخاري ١٤٩٦

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: خبر اوسئ چا چې پر معاهد ظلم وکړ، یا یې څه ترې کم کړل او یا یې له وس پر زیات څه مکلف کړ او یا یې د هغه د زړه له خوښې پرته څه ترې واخیستل؛ نو زه به د قیامت په ورځ د هغه لپاره دعوا کوونکی وم. سنن ابوداود ٣٠٥٢

نو اسلام لکه څنګه چې وینې له هر ډول ناوړه اخلاقو، د تیري او ظلم له معاملې څخه منع کوي.

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فریب وي پکې او یا د مصیبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کیږي.

د دغې فقرې په پیل کې د هغو ایتونو او احادیثو ذکر تېر شو چې سود، ظلم، دوکه او په زمکه کې فساد حراموي، الله تعالی فرمایلي:

او هغه کسان چې مؤمنان او مؤمنانې ځوروي پرته له څه ګناه چې هغوی کړې وي نو بېشکه هغوی پر خپل ځان لوی درواغ او څرګنده ګناه باروي. (د الأحزاب سورت: ٥٨ ایت)

او الله تعالی فرمایلي: چا چې نیک عمل وکړ، نو د ځان لپاره یې دی، او چا چې بد کار وکړ؛ نو پر هغه دی او ستا پالونکی ظلم کوونکی نه دی. (د فصلت سورت ٤٦ ایت)

او په احادیثو کې دي: چې رسول الله صلى الله عليه وسلم پریکړه وکړه چې نه ضرر وي او نه ضرار. یعني نه ځان ته ضرر رسول شته نه بل ته. سنن ابوداود

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو د خپل میلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ایمان لري؛ نو یا دې ښه خبره وکړي او یا دې چوپ پاتې شي. او په یو روایت کې دي: چې له ګاونډي سره دې ښېګڼه وکړي. صحيح مسلم ٤٧

او رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمایلي: یوې ښځې ته د یوې پیشو له امله عذاب ورکړل شو چې بندي کړې یې وه، تر دې چې مړه شوه، نو په اور کې دننه شوه، هغې ښځې پیشی ته نه خوراک ورکولو او نه څښاک، ځکه هغه یې بندي کړې وه، او هغه یې نه پرېښودله چې د ځمکې حشرات یې خوړلي وای. صحيح بخاري ٣٤٨٢

دا د هغه چا سزا وه چې پېشکه يې ازار کړې وه؛ نو د هغه چا حال به څنګه وي چې خلک ازاروي، له ابن عمر څخه روايت واېي: رسول الله منبر ته وختلو، په لوړ غږ يې اواز وکړ او ويې فرمايل: اې هغوکسانو چې په خوله يې ايمان راوړی او زړه ته يې ايمان نه دی رسېدلی! مسلمانان مه ازاروئ او مه پېغور ورکوئ او مه يې په عيبونو پسې کېږئ، ځکه څوک چې د خپل مسلمان ورور په عيب پسې وي، الله به د هغه پر عيب پسې شي او د چا په عيب پسې چې الله شي، رسوا کوي يې که څه هم د خپل بار په منځ کې وي، هغه وويل: او ابن عمر يوه ورځ بيت الله يا کعبې ته وکتل؛ نو ويې ويل: څومره لوی شان والا يې او څومره لوی حرمت دې دی، خو مؤمن د الله په وړاندې له تا څخه هم د حرمت او درناوي له پلوه لوی دی. ترمذی يې په ۲۰۳۲ شمېره تخريج کړی او ابن حبان په ۵۷٦۳ شمېره

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو خپل ګاونډي ته دې ازار نه رسوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو د خپل مېلمه درناوی دې کوي، او څوک چې پر الله او د آخرت په ورځ ايمان لري؛ نو يا دې ښه خبره وکړي او يا دې چوپ پاتې شي. صحيح بخاري ٦٠١٨

او ابوهریره له نبي صلی الله علیه وسلم څخه روایت کوي چې ویې فرمایل: آیا پوهېږئ چې مفلس څوک دی؟ هغوی وویل: اې د الله رسوله! په موږ کې مفلس هغه څوک دی چې درهم او توښه نه لري، هغه وفرمایل: بېشکه زما له امت څخه مفلس هغه څوک دی چې د قیامت په ورځ به له روژې، لمانځه او زکات سره راشي، خو یو تن به راشي چې د هغه یې بې عزتي کړې وي، او پر دغه به یې تور لګولی وي، د دغه به یې مال خوړلی وي، نو هغه به کېنول شي او دغه به یې له نېکیو خپله بدله اخلي او هغه به یې هم له نېکیو بدله اخلي، کله یې چې نېکۍ خلاصې شي مخکې تردې چې د خپلو ګناهونو پور ادا کړې، نو د هغوی ګناهونه به را واخېستل شي او پر هغه به ورواچول شي بیا به هغه هم په اور کې واچول شي. مسلم په ۲۵۸۱ شمېره، ترمذي په ۲٤۱۸ او احمد په ۸۰۲۹ شمېرې سره تخریج کړې او لفظ د احمد دی.

او رسول صلی الله علیه وسلم فرمایلي: پر لاره د ونې یو شاخ و چې خلکو ته یې تکلیف رسولو، یوسړي هغه لرې کړ؛ نو هغه جنت ته داخل کړای شو. بخاري په ٦٥۲ شمېره د هغه معنا تخریج کړې، مسلم په ۱۹۱٤ دېته ورته، ابن ماجه په ۳٦۸۲ شمېره او احمد په ۱۰٤۳۲ شمېره تخریج کړې دی او لفظ د هغو دواړو دی، چې له لارې څخه د زیان رسوونکي شي لرې کول

څوک جنت ننه باسي؛ نو ستا خیال دی چې د هغه چا به څه حال وي چې خلکو ته زیان رسوي او د هغوی ژوند ور خرابوي.

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شیانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي

لکه د شرابو څښل او د عقل مرتبه یې لوړه کړې ده او هغه یې د تکلیف مدار ګرځولی او د خرافاتو او بوتانو له ځنځیرونو یې ازاد کړی دی، او په اسلام کې هیڅ داسې رازونه او حکمونه نشته چې یوازې تر یوې طبقې پورې اړه ولري تر بلې پورې تړاو ونه لري، د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحیح عقلونو سره سمون لري او هغه د عدالت او حکمت مطابق دي.

الله تعالی فرمايلي: **پرته له شکه غوږونه، سترګې او زړه د هر یوه په اړه به پوښتنه کیږي. (د الإسراء سورت: ٣٦ ایت)**

نو پر انسان واجب دي چې د خپل عقل ساتنه وکړي، له همدې امله اسلام شراب او نشه يي توکي حرام کړي دي، او د شرابو ناروا والی مې په ٣٤ مه فقره کې بیان کړ او د قرآن کریم ډېرى ایتونه پر دغو تورو ختمیږي. کیدای شي له عقله کار واخلئ. (د البقره سورت: ٢٤٢ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: او دنيوي ژوند له لوبې او تماشې پرته بل څه نه دي، او همغه د آخرت مېنه هغو خلکو ته غوره ده چې ځان ساتنه (تقوی) کوي، آيا له عقل کار نه اخلئ. (د الأنعام سورت: ۳۲ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: پرته له شکه موږ قرآن په عربي ژبه نازل کړی، تر څو تاسو له عقل څخه کار واخلئ. (د يوسف سورت: ۲ ايت)

او الله تعالی داخبره بيان کړه چې له لا رښووني او حکمت څخه يوازې د عقلونو څښتنان ګټه پورته کولای شي او هغوی چې هوښياران دي، الله تعالی فرمايلي: چاته چې غوارې حکمت ورکوي او هر چاته چې حکمت ورکړل شي؛ نو بېيشکه ډېره ښېګڼه ورکړل شوه او د عقل له څښتنانو پرته بل څوك پند نه اخلي. (د البقره سورت: ۲۶۹ ايت)

او له همدې امله اسلام، عقل د تکليف مدار وګرځولو، رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: له دريو کسانو څخه قلم پورته کړل شوی دی: له ويده څخه ترڅو وېښ شوی نه وي، له ماشومه تر څو بالغ شوی نه وي او له لېوني څخه تر څو په سد شوی نه وي. دغه حديث بخاري د جزم په صيغه سره معلقا محکي تر ٥٢٦٩ شمېره کې همدغه ډول تخريج کړی او ابوداود

موصولا ٤٤٠٢شمېرې سره تخريج کړی او لفظ د هغه دی، ترمذي په ١٤٢٣ شمېره، نسائي په سنن کبری کې په ٧٣٤٦ شمېرې سره، احمد په ٩٥٦ شمېره له لږ اختلاف سره او ابن ماجه په ٢٠٤٢ شمېره په لنډ ډول راوړی دی.

او د خرافاتو او بوتانو له ځنځیرونو څخه یې یادونه کړې ده، الله تعالی د خرافاتو په ټینګو نیولو کې د امتونو له حال څخه په خبرولو سره او هغه حق ته یې په ردولو سره چې د الله له لورې راغلی فرمایلي: او په همدې توګه موږ له تا مخکې په کوم کلي کې څوک ویرووونکی ندی لیږلی مګر دا چې سوکاله خلکو به یې ویل؛ موږ خپل پلرونه په یوه لاره موندلي او په رېښتیا موږ د هغوی پر پلونو روان یو. (د الزخرف سورت: ٢٣ ایت)

او الله تعالی د خپل دوست ابراهیم علیه السلام څخه په خبر ورکولو سره وایي چې هغه یې خپل قوم ته وویل: کله چې هغه خپل پلار او قوم ته وویل: دا بوتان څه شی دي چې تاسو یې عبادت ته ټینګ ولاړ یاست؟ هغوی وویل: موږ خپل پلرونه د دغو په لمانځنه موندلي دي. (د الأنبیاء سورت: ٥٢- ٥٣ ایتونه)

اسلام راغی او خلکو ته یې د بوتانو د لمانځلو د پرېښودلو او له پلرونو او نیکونو څخه په میراث ورپاتې خرافاتو څخه د ځان ساتلو او رسولانو علیهم الصلاة والسلام د لارې د پیروۍ امر وکړ.

او په اسلام کې داسې رازونه او حکمونه شتون نه لري چې تر یوې طبقې پورې تړاو ولري نه تر بلې طبقې پورې.

د ابوطالب له زوی علي رضي الله عنه څخه - چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم د تره زوی او د لور خاوند دی، و پوښتل شول: چې آیا رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته کوم څه ځانګړي کړي دي؟ نو هغه وفرمایل: موږ ته رسول الله صلی الله علیه وسلم داسې څه نه دي ځانګړي کړي چې ټولو خلکو ته عام نه وي، مګر هغه څه چې زما د دغې تورې په پوښ کې دي هغه وویل: نو یوه پاڼه یې راوېستله چې په هغې کې لیکلي و: الله پر هغه چا لعنت کړی چې له الله پرته د بل چا لپاره ذبح کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی چې د ځمکې نښې غلا کوي، الله پر هغه چا لعنت کړی پر خپل پلار بد وایي او الله پر هغه چا لعنت کړی چې بدعتي ته پناه ورکوي. صحیح مسلم ۱۹۷۸ او د اسلام ټول حکمونه او فرمانونه د صحیح عقلونو سره سم او د عدالت او حکمت د غوښتنې سره مطابق دي.

او د باطل دينونو پيروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ يې ټکر وي او يا هغه چارې چې عقلونه يې ردوي، نو بيا د دين پيروان دا گومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته.

سره له دې چې اسلام دين د عقل لپاره يوه داسې رڼا بللې ده چې لاره يې ورته روښانه کوي، نو د باطلو دينونو خلک له انسان څخه غواړي چې له عقل څخه خالي شي او د ځان تابع يې وګرځوي او اسلام بيا له انسان څخه غواړي چې عقل يې را بيداره کړي، تر څو حقيقتونه لکه څنګه چې دي همداسې يې وپېژني.

الله تعالی فرمايلي: **او همدارنګه موږ تاته هم په خپل امر سره روح راولېږلو، ته نه پوهېدې چې کتاب څه دی او ايمان څه دی خو موږ هغه رڼايي وګرځوله چې له خپلو بندګانو چاته وغواړو په هغه سره يې لارښوونه کوو او بېشکه چې ته د نېغې لارې خواته ښوونه کوې. (د الشورى سورت: ۵۲ ايت)**

نو الهي وحې داسې برهانونو او حجتونو ته شامله ده چې د سالمو عقلونو داسې حقيقتونو ته لارښوونه کوي چې د هغو پر پېژندګلوۍ او ايمان يې خبر وي، الله تعالی فرمايلي: **اې خلکو! بېشکه تاسو ته مو**

د خپل پالونکي له لوري برهان راغلی او تاسو ته مو څرګندوونکې رڼا نازله کړې ده. (د النساء سورت: ۱۷٤ ايت)

الله سبحانه وتعالی د انسان لپاره غوارې چې د لارښوونې، پوهې او حقیقت په رڼا کې ژوند وکړي، شیطانان او طاغوتان غواړي چې انسان د کفر، ناپوهۍ او لارورکۍ په تیارو کې پاتې شي، الله تعالی فرمايلي: الله د هغو خلکو دوست دی چې ایمان يې راوړی، له تیارو يې د رڼا لوري ته باسي او هغوی چې کافر شوي، دوستان يې شیطانان دي چې له رڼایي د تیارو لوري ته باسي، دا خلك د اور والا دي، همدوی به تل پکې اوسېدونکي وي. (د البقره سورت: ۲۵۷ ايت)

اسلام صحیح علم ته لويه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي

او زموږ په نفسونو او شاوخوا کایناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي او د پوهې لپاره صحیح علمي پايلې له اسلام سره ټکر نه دي.

اسلام د صحیح علم لوی او قدر کوي، الله تعالی فرمايلي: الله هغو کسانو ته چې ایمان يې راوړی او چاته چې پوهه ورکړل شوې ده لوړې درجې ورکوي، او الله پر هغه څه ښه خبر دی چې تاسو يې کوئ. (د المجادله سورت: ۱۱ ايت).

او الله د عالمانو ګواهي له خپلې ګواهۍ او پرېښتو له ګواهۍ سره یوځای کړه په تر ټولو لوی د ګواهۍ په ځای کې، الله تعالی فرمايلي: الله شاهدي ادا کړې چې له هغه پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته پرېښتو او د پوهې څښتنانو هم چې (الله) پر عدالت ولاړ دی، بل حقدار د بنده ګۍ نشته مګر همغه حکمت والا برلاسی. (د آل عمران سورت: ۱۸ ايت)

دغه په اسلام کې د پوهې د څښتنانو مرتبه په ډاګه کوي او الله خپل نبي محمد صلی الله علیه وسلم ته د بل هیڅ شي د زیاتوالي امر نه دی کړی پرته له پوهې څخه، الله تعالی فرمایلي: او ووایه: اې زما پالونکیه! پوهه مې را زیاته کړه. (د طه سورت: ۱۱٤ ايت)

او رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي: څوک چې داسې لار غوره کړي چې په هغې کې پوهه لټوي، الله به هغه ته د جنت لاره اسانه کړي، او پرېښتې د پوهې لټوونکي لپاره د هغه د خوښۍ په موخه وزرونه غوړوي او د پوهې لټوونکي لپاره ټول هغه څوک چې په اسمان او ځمکه کې دي د ښېښې غوښتنه کوي تردې چې ماهیان یې په اوبو کې کوي، د عالم غوراوی پر عابد داسې دی لکه د سپوږمۍ غوراوی پر ټولو ستورو، بېشکه عالمان د نبیانو وارثان دي، نبیانو په

میراث کې دینار او درهم نه دي پرې اېښي، بلکې هغوی پوهه په میراث پرې اېښې ده، نو چاچې هغه تر لاسه کړه لویه برخه یې ترلاسه کړه. ابوداود په ۳٦٤۱ شمېره، ترمذي په ۲٦۸۲ شمېره، ابن ماجه په ۲۲۳ شمېره تخریج کړی او لفظ هم د ابن ماجه دی، او احمد په ۲۱۷۱۵ شمېره.

او اسلام د نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي او زمونږ په نفسونو او شاوخوا کايناتو کې د نظر او فکر کولو ته بلنه کوي، الله تعالی فرمايلي: ژر به مونږ هغوی ته په شاوخوا او د هغوی په نفسونو کې خپلې نښانې وروښیو، تر څو هغوی لره داخبره په ډاګه شي چې هغه حق دی، او ايا ستا د پالونکي لپاره دا بسنه نه کوي چې هغه پر هرڅه شاهد دی. (د فصلت سورت: ۵۳ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړي دي او دا چې ښايي نېته يې رانېږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي. (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی ځمکه کې نه دي ګرځېدلي چې وګوري له هغوی د مخکې خلکو پايله څنګه وه؟ هغوی ترې ډېر زورور وو، ځمکه يې (ښه) سپړلې او دغو چې څومره ودانه کړې،

هغوی ترې زیاته ودانه کړې وه او رسولان یې له ځرګندو نښانو سره ورغلي وو، نو الله خو پر هغوی ظلم نه کولو خو هغوی په خپله پر ځانونو ظلم کولو. (د الروم سورت: ۹ ایت)

او د پوهې لپاره صحیح علمي پایلې له اسلام سره ټکر نه وي او موږ به یې یوه بېلګه بیان کړو چې قرآن د هغه په اړه دقیق تفصیلات یوزر او څلورسوه کاله مخکې بیان کړي دي او نوي علم وروسته هغه تفصیلات پېژندلي دي، چې د دغه علم پایلې له هغه څه سره موافقې دي کوم چې په قرآن عظیم کې دي چې هغه د مور په ګېډه کې د جنین پیدایښت دی، الله تعالی فرمایلي: او بېشکه موږ انسان د ختمې له سوچه برخې څخه پیدا کړ. بیا مو هغه د یو څاڅکي په بڼه محکم خوندي ځای کې کېښود. بیا مو هغه څاڅکی د وینې یوه ټوټه وګرځوله، بیا مو هغه ټوټه د غوښې یوه بوټۍ وګرځوله، چې له بوټۍ مو هډوکي پیدا کړل نو هډوکو ته مو غوښه ور واغوستله، بیا مو هغه یو بل مخلوق جوړ کړ نو الله ډېر برکتناك دی، تر ټولو غوره پیدا کوونکی. (د المؤمنون سورت: ۱۲- ۱٤ ایتونه).

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله یې ایمان راوړی وي، د هغه پیروي یې کړې

وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رېښتيني ګڼلي وي او يوازې هغه عبادتونه قبلوي چې روا کړي يې وي؛ نو څنګه انسان پر الله کفر کوي او دا هيله لري چې ښه بدله به يې ورکړي؟ او له خلکو څخه د هيچا ايمان نه قبلوي مګر دا چې هغه پر ټولو نبيانو عليهم السلام ايمان راوړی وي او د محمد صلى الله عليه وسلم پر رسالت يې ايمان راوړی وي.

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله يې ايمان راوړی وي، د هغه پيروي يې کړې وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رېښتيني ګڼلي وي

الله تعالی فرمايلي: څوك چې د کومې سملاسی ګټې غوښتنه کوي نو چاته چې څه ورکول غواړو همدلته يې ژر ورکوو بيا جهنم ورته (برخه) ګرځوو، چې رټلی ديکه شوی به ورننوځي. او چا چې آخرت وغوښت او د هغه لپاره يې هڅه وکړه؛ مناسبه هڅه، او هغه مؤمن هم وي نو د داسي خلکو هڅه منونکي ده. (د الإسراء سورت: ١٨- ١٩ ايتونه).

او الله تعالی فرمايلي: نو څوك چې غوره کارونه وکړي په داسې حال کې چې مؤمن وي، د هغه د هڅې ناشکري به نه کيږي او موږ هغه لره ليکونکي يو. (د الأنبياء سورت: ٩٤ ايت)

او له عبادتونو څخه يوازې هغه مني چې روا کړي يې دي، الله تعالی فرمايلي: څوک چې له خپل رب سره د مخ کېدلو هيله لري، نو نېک عمل دې وکړي او له هغه سره دې هيڅوک هم په بنده ګۍ کې نه شريکوي. (د الکهف سورت: ۱۱۰ آيت).

دا خبره يې بيان کړه چې عمل هغه وخت نېک وي چې الله روا کړی وي او څښتن يې په خپل عمل کې د الله لپاره مخلص وي او پر الله باور کوونکی، د هغه د نبيانو او رسولانو عليهم السلام تصديقوونکی وي، خو د چا چې عمل له دې پرته بل څه وي؛ نو الله تعالی بيا وايي: او هر څه عمل چې هغوی کړی وي موږ به ورواړاندې شو او دوړه دوړه به يې والوزوو. (د الفرقان سورت: ۲۳ ايت).

او الله تعالی فرمايلي: په هغه ورځ به ځيني مخونه ذليل وي. سخت زيار ايستونکي ستومانه به وي. سره اور ته به ورننوځي. (د الغاشيه سورت: ۲- ٤ ايتونه)

نو دغه مخونه به ذليل او له کاره ستړي وي، خو کله چې هغو د الله له لارښوونې پرته عمل کولو، الله به يې د ورتګ ځای اور وګرځوي، ځکه هغو له هغه څه پرته پر بل څه عمل کړی چې الله روا کړي دي، بلکې باطل عبادتونه يې کړي دي او د لارورکی د داسې مشرانو

پیروي یې کړې ده چې د هغوی لپاره یې باطل دینونه رامنځته کړې دي؛ نو د الله په وړاندې منل شوی نېک عمل هغه دی چې له هغه څه سره سمون ولري له کوم څه سره چې رسول صلی الله علیه وسلم راغلی، نو څنګه بیا انسان پر الله کفر کوي او د شې بدلې هیله لري.

او الله له خلکو څخه د هیڅا ایمان نه قبلوي مګر هغه څوک چې پرټولو نبیانو علیهم السلام یې ایمان راوړی وي او د محمد صلی الله علیه وسلم پر رسالت یې ایمان راوړی وي - مخکې مو پر دغه خبره ځینې دلیلونه په ۲۰ مه فقره کې ذکر کړل، او الله تعالی فرمايلي: رسول پر هغه څه ایمان راوړی چې د الله له خوا ورته نازل شوي او مؤمنانو هم، ټولو ایمان راوړی پر الله، پرېښتو یې، کتابونو یې او رسولانو یې (هغوی وايي چې) له رسولانو یې د یوه تر منځ هم توپیرنه کوو او ویې ویل: اورېدلي او منلي مو دي ښښنه (غواړو) زموږ ربه! او خاص تا ته بیرته درګرځېدل دي. (د البقره سورت: ۲۸۵ ایت)

او الله تعالی فرمايلي: اې هغو کسانوچې ایمان مو راوړی! پر الله د هغه پر رسولانو او پر هغه کتاب ایمان راوړئ چې پر خپل رسول یې نازل کړی دی او هغه کتاب چې له هغه مخکې یې نازل کړی دی، او څوک چې پر الله د هغه پر پرېښتو، کتابونو، رسولانو یې او

ورروستۍ ورځ کفر وکړي؛ نو هغه په لرې لاروركى سره لاروركى شوى دى. (د النساء سورت: ۱۳٦ ایت)

او الله تعالى فرمايلي: او كله چې الله له نبيانو ژمنه واخيسته چې كله مې كتاب او حكمت دركړ، بيا كه يو داسې رسول درشي چې تاسو سره د شته كتاب تصديقوونكى وي نو هرومرو به ايمان پرې راوړئ او ملاتړ به يې كوئ ! (بيايې) وفرمايل: آيا پر دې اقراركوئ او زما دا پيتى (ټينګه ژمنه) مو واخيسته؟ هغوى ووېل اقرار كوو، ويې فرمايل: نو شاهدان اوسئ او زه هم درسره له شاهدانو څخه يم. (د آل عمران سورت: ۸۱ ايت).

پرته له شكه د ټولو الهي پيغامونو موخه دا ده چې حق دين د انسان مرتبه اوچته كړي، نو هغه يوازې د الله بنده وي كوم چې د ټولو كائناتو پالونكى دى

او د انسان، مادې او خرافاتو له لمانځلو يې ازاد كړي؛ نو اسلام لكه څنګه چې ته وينې د اشخاصو سپېڅلتيا نه بيانوي او له خپلو مرتبو يې نه پورته كوي او نه له هغو څخه ارباب او معبودان جوړوي.

رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي: بدبخت دې وي د دينار، درهم، د څونډيو او وريښمو جامو بنده كه وركړل شي خوشحاله وي او كه ورنه كړل شي خوشحاله نه وي. صحيح بخاري ٦٤٣٥ نو سم انسان

يوازې الله ته غاړه ايښودونکی وي، چې د مال، عزت، مرتبې يا قبيلې د لمانځلو په لټه کې نه وي، او په دغه کيسه کې هغه څه دي چې د لوستونکي لپاره هغه څه په ډاګه کوي چې خلک مخکې تر رسالته پرې وو او وروسته څه ډول وګرځېدل؟

کله چې لومړنيو مسلمانانو حبشې ته هجرت وکړ او د حبشې پاچا چې هغه مهال نجاشي و وپوښتل، هغوی ته يې وويل: دا څه ډول دين دی چې تاسو مو د قوم ترمنځ بېلوالی راوستلی دی، نه زما په دين کې داخلېږئ او نه له دغو امتونو څخه د هيچا په دين کې؟ د ابوطالب زوی جعفر ورته وويل: اې پاچا! موږ جاهل قوم وو، د بوتانو بنده ګي مو کوله، مرداره مو خوړه، بې حيايی مو کولې، خپلوۍ مو پرې کولې، له ګاونډيانو سره مو بد کول، په موږ کې پياوړي به کمزوري خوړلو، موږ پر همدې حال وو تر دې چې الله له موږ څخه رسول راته راولېږلو، چې نسب، رښتينولي، امانتداري او پاک لمني يې پېژنو، هغه موږ الله ته وروبللو، ترڅو يې يو وبولو او عبادت يې وکړو او له هغه څه څخه ووځو چې موږ او پلرونو مو يې له هغه پرته د کومو ډبرو او بوتانو عبادت کولو، او په رښتيا ويلو، امانت اداکولو، صله رحمۍ، ښه ګاونډيتوب، له محارمو او وينو تويلو څخه په ډډه کولو يې امر راته

وکړې، له بې حیایۍ، درواغو، د یتیم له مال خوړلو او پر پاک لمنو مېرمنو له تور لګولو یې منع کړلو، امر یې راته وکړ چې یوازې د الله عبادت وکړو هیڅوک ورسره شریک نه کړو او د لمانځه، زکات او روژې امر یې راته وکړ، هغه وایي: پر هغه یې د اسلام امور وشمېرل، موږ یې تصدیق وکړ او ایمان مو پرې راوړ او په هغه څه کې مو یې پیروي وکړه چې ورسره راغلی و، نو یوازې د الله عبادت مو وکړ، هیڅوک مو ورسره شریک نه کړل، هغه څه مو حرام وبلل چې هغه راباندې حرام کړل او هغه څه مو حلال وبلل چې هغه راته حلال وګرځول. احمد په ۱۷٤۰ شمېره له لږ اختلاف سره تخریج کړی او ابونعیم په (حلیة الاولیاء) کې ۱/۱۱۵ کې په لنډه ډول.

اسلام لکه څنګه چې ته وینې د اشخاصو تقدیس نه کوي او هغوی له خپلې مرتبې نه پورته کوي او نه له هغوی څخه ارباب او معبودان جوړوي.

الله تعالی فرمایلي: **ورته وواېه ای اهل کتابو! هغه څه ته راشئ چې زموږ او ستاسو ترمنځ یو برابر دي، دا چې له الله پرته بل څه به نه لمانځو، نه به څه شی ورسره شریکوو او نه به له الله پرته یو بل د معبودانو په توګه نیسو، نو که وګرځېدل بیا ورته ووایئ تاسو شاهدان اوسئ چې موږ مسلمانان یو. (د آل عمران سورت: ٦٤ ایت)**

او الله تعالى فرمايلي: او هغه داسې امر نه درته کوي چې پرښتې او نبيان معبودان ونيسئ، نو آيا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ. (د آل عمران سورت: ۸۰ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: زما دومره ستاينه مه کوئ لکه نصاراوو چې د مريمې د زوی وکړه، زه د هغه يو بنده يم؛ نو ووايئ چې د الله بنده او د هغه رسول. صحيح بخاري ۳٤٤٥

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده ، توبه د انسان الله ته رجوع کول او گناه پرېښودل دي

او اسلام خپل مخکې گناهونه له منځه وړي، توبه خپل مخکې گناهونه له منځه وړي، نو د هيڅ انسان په وړاندې د انسان د تېروتنو د منلو اړتيا نشته.

تعالی فرمايلي: اې مؤمنانو! ټول الله ته توبه وباسئ، د دې لپاره چې کامياب شئ. (د النور سورت: ۳۱ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: آيا هغوی نه دي پوه چې همغه الله له خپلو بندگانو توبه قبلوي او صدقې اخلي، او پرته له شکه الله توبه قبلوونکی او مهربانه دی. (د التوبه سورت: ۱۰٤ ايت)

او الله تعالی فرمايلي: او همغه ذات دی چې له بندګانو يې توبه قبلوي او له ګناهونو ورتېرېږي او پر هغه څه پوهېږي چې تاسو يې کوئ. (د الشوری سورت: ۲۵ ايت)

او رسول الله صلی الله عليه وسلم فرمايلي: الله د خپل مؤمن بنده په توبه تر هغه سړي زيات خوشحالېږي کوم چې په يوه داسې ځمکه کې وي چې استوګنه پکې نه وي د تباهۍ ځای وي، له هغه سره يې پر سپرلۍ خواړه او څښاک وي، بيا هغه ويده شي، کله چې راويښ شي، نو هغه تللې وي، ويې لټوي تردې چې سخت تږی شي، بيا ووايي: خپل هغه مخکېني ځای ته ورګرځم، ويده کېږم تر څو مړ شم، نو سر يې پر بازو کېږدي، ترڅو مړ شي، بيا را ويښ شي، په داسې حال کې چې له هغه سره سپرلۍ وي اوپر هغې يې توښه، خواړه او څښاک هم وي؛ نو الله د خپل مؤمن بنده پر توبه تر دغه سړي له خپلې سپرلۍ او توښې سره هم زيات خوشحالېږي. صحيح مسلم ۲۷٤٤

او اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي او توبه هم مخکېنې ګناهونه له منځه وړي. الله تعالی فرمايلي: ووايه: هغوکسانوته چې کفر يې کړی، که واوړي، نو څه چې مخکې شوي هغه به ورته وبښل شي، او که بېرته راوګرځي؛ نو د مخکېنيو کړنلاره تېره شوې ده. (د الأنفال سورت: ۳۸ ايت)

او الله نصارا توبې ته راوبلل؛ نو الله جل شانه وايي: **آيا هغوی الله ته توبه نه باسي او بښنه ترې نه غواړي، او الله بښونکی مهربان دی. (د المائده سورت: ۷۴ آيت)**

او الله ټول نافرمانه او ګناهکاران توبې ایستلو ته وهڅول، نو الله تعالی وفرمايل: **ورته ووايه! اې زما هغو بندګانو چې پر خپلو ځانونو يې ظلم کړی د الله له رحمته مه ناهيلي کيږئ، په رښتيا الله ټول ګناهونه بښي بېشکه همغه ډېر بښونکی مهربان دی. (د الزمر سورت: ۵۳ ايت)**

او کله چې عمروبن العاص د اسلام راوړلو اراده وکړه، له دې څخه وډارشو چې هغه ګناهونه به يې ونه ښبل شي چې له اسلام څخه مخکې يې کړي دي، عمرو د دغه دريځ د روايت کوونکي په توګه وايي: کله چې الله زما په زړه کې اسلام واچولو وايي: نبي صلى الله عليه وسلم ته راغلم تر څو بيعت راسره وکړي، لاس يې ماته وغځولو، خو ما وويل: اې د الله رسوله! تر هغه بيعت نه درسره کوم ترڅو دې زما مخکېني ګناهونه نه وي ښبلي، هغه وايي: رسول الله صلى الله عليه وسلم راته وويل: اې عمروا! آيا نه پوهېږې چې هجرت خپل مخکېني ګناهونه له منځه وړي، اې عمروا! آيا نه پوهېږئ چې اسلام له هغه مخکې ګناهونه له منځه وړي. مسلم ۱۲۱ شمېره سره ديته ورته اوږد تخريج کړی او احمد ۱۷۸۲۷ شمېره سره او لفظ د هغه دی.

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیڅ‌چا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او یا هغوی له الله سره په ربوبیت او الوهیت کې شریکان کړو.

په اسلام کې د نورو په مخکې د خپلو ګناهونو منلو ته اړتیا نشته، نو په اسلام کې د انسان او الله تر منځ یوه نېغ په نېغه اړیکه وي، چې هیڅ‌چا ته اړتیا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي، لکه څنګه چې په ۳٦ مه فقره کې داخبره تېره شوه چې الله تعالی ټول خلک توبې او د ځان لوري ته په رجوع کولو رابللي دي، همدارنګه یې خلک منع کړي چې نبیان یا پرېښتې د هغه او د بندګانو ترمنځ واسطې وګرځوي، الله تعالی فرمایلي: او هغه داسې امر نه درته کوي چې پرېښتې او نبیان معبودان ونیسئ، نو آیا وروسته له هغه به هم د کفر امر درته کوي چې تاسو مسلمانان شوئ. (د آل عمران سورت: ۸۰ ایت)

نو اسلام لکه څنګه چې وینې موږ له دې څخه منع کوي چې انسانان معبودان وګرځوو او یا یې له الله سره په ربوبیت او الوهیت کې شریکان کړو.

الله تعالی له نصاراو څخه وایي: هغوی خپل عالمان او عابدان له الله پرته معبودان نیولي او همدارنګه د مریمې زوی مسیح (یې هم معبود

نیولی) او حال دا چې هغوی د يو الله له عبادت پرته په بل څه نه وو ګومارل شوي، له هغه پرته خو کوم بل الله نشته، له هغه څه پاك دی چې هغوی يې ورسره شريکوي. (د التوبه سورت: ۳۱ ايت)

او الله پر کافرانو انکار وکړ چې هغوی د الله او خپلو ځانو تر منځ واسطې نيسي، نو الله تعالی وفرمايل: خبر اوسئ چې الله لره سوچه دين دی او کومو خلکو چې له هغه پرته نور چارواکي نيولي (او وايي چې) موږ خو د دې شيانو لمانځنه يوازې د دې لپاره کوو چې الله ته مو په مرتبه کې ورنيږدې کړي. بېشکه الله به د هغوی تر منځ په هغه څه کې پرېکړه کوي چې هغوی پکې اختلاف کوي، په رېښتيا الله هغه چاته لارښوونه نه کوي چې درواغجن او ناشکره وي. (د الزمر سورت: ۳ ايت)

او الله دا خبره بيان کړه چې بوت لمانځونکي د جاهليت خلک داسې وو چې د خپلوځانونو او الله ترمنځ يې واسطې نيولې او ويل به يې: دا هغوی الله ته نيږدې کوي.

او کله چې الله خلک له دې څخه منع کړل چې نبيان او پرېښتې دې د هغه او بندګانو تر منځ واسطې ونيسي؛ نو له هغوی پرته نور به په طريقه اولی منع وي، څنګه حال دا چې نبيان او رسولان عليهم

السلام الله ته په نېږدې والي کې ډېره بيړه کوي، الله تعالی د نبيانو او رسولانو عليهم السلام له حال څخه په خبرورکولو فرمايي: **بېشکه هغوی (ټولو) په نېکيو کې بيړه کوله او موږ يې (د ثواب) په مينه او (له عذاب څخه) په وېره وربللو او يوازې موږ ته غاړه اېښودونکي وو. (د الأنبياء سورت: ۹۰ ايت)**

او الله تعالی فرمايلي: **دوی چې چاته بلنه ورکوي هغوی خو په خپله د خپل پالونکي لور ته وسيله لټوي چې کوم يو (هغه ته) ورنېږدې دی او د رحمت هيله يې کوي او له عذابه يې ويرېږي، په رښتيا ستا د پالونکي عذاب د وېرې وړ دی. (د الإسراء سورت: ۵۷ ايت)**

معنا داچې کوم نبيان او نېکان چې تاسو يې له الله پرته رابولئ، هغوی په خپله الله ته نېږدې کېدل غواړي، د هغه د لوربيني هيله لري او له عذابه يې وېرېږي، نو څنګه له الله پرته هغوی را بلل کيږي.

د دغې رسالې په پای کې

دا خبره يادوو چې خلک د خپلو زمانو، قومونو او ښارونو له پلوه بلکې ټولې انساني ټولنې په خپلو فکرونو او موخو کې مختلفې دي، د ژوند په چارو او کړنو کې له يوبل څخه بېل دي، نو يو داسې لارښود ته اړتيا لري چې لارښوونه يې وکړي، او داسې نظام ته چې راټول يې

کړي او داسې واکمن ته چې ساتنه يې وکړي او درنو رسولانو عليهم الصلاة والسلام دغه څه د االله له لوري د وحي له لارې په مخ وړل، د ښېګڼې او هدايت لارې ته يې د خلکو لارښوونه کوله او د الله پر شريعت يې خلک را ټولول او په حق يې د هغوی ترمنځ پرېکړې کولې، نو څومره يې چې د دغو رسولانو خبره منله د هغوی د الهي پيغامونو له زمانې سره نيږدې همدومره يې په چارو کې سمون راتلو، او الله د خپل رسالت لړۍ د محمد صلى الله عليه وسلم پر رسالت پای ته ورسوله او د هغه د رسالت لپاره يې پاتې کېدل وليکل او هغه يې د خلکو لپاره لارښود، رحمت، رڼا او تر الله سبحانه وتعالى پورې د رسوونکې لارې لارښوونکی وګرځولو.

له همدې امله دې اې انسانه! درته رابولم چې يوازې الله لره رېښتينی د بل له بې ځايه پيروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، او پردې پوه شه چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی يې او دا چې په ځان او شاوخوا کې دې وګوره؛ نو اسلام راوړه چې په دنيا او آخرت کې دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې نو پرتا يوازې دا ګواهي ورکول لازم دي چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد د الله رسول دی، او له هر هغه څه څخه بېزاري اعلان

کړې چې له الله پرته لمانځل کيږي، او مونږ باور لرو چې الله ټول هغه خلک بېرته راپورته کوي کوم چې په قبرونو کې دي او دا چې حساب او بدله حق دي، کله چې دې دا ګواهي ورکړه؛ نو ته مسلمان شوې، نو بيا پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې کوم چې يې له لمانځه، زکات، روژې او حج څخه روا کړي دي که د حج وس ولرې.

له همدې امله دې اې انسانه! دېته رابولم چې يوازې الله لره رېښتينې د بل له بې ځايه پيروۍ او عادت څخه خالي ودرېږې، لکه څنګه چې الله په خپله وينا سره رابللی يې. ورته وواېه: زه تاسې ته يوازې د يوې خبرې **نصيحت کوم:** دا چې الله ته دوه دوه ودرېږئ او (يا) يو يو بيا (بنه) سوچ وکړئ، ستاسې په (دې) ملګري کې څو څه ليونتوب نشته، هغه خو د يو سخت عذاب په وړاندې ستاسو لپاره د يو وېروونکي څخه پرته بل څه نه دی. (د سبأ سورت ٤٦ ايت)

او ته پوهېږې چې له مرګ وروسته دې خپل پالونکي ته ورګرځېدونکی يې، الله تعالی فرمايلي: او دا چې انسان لره بل څه نشته پرته له هغې بدلې چې خپله يې هڅه کړې وي. او بېشکه چې دا هڅه به يې ژر وليدل شي. بيا به پوره پوره بدله ورکړی شي. او دا چې (همغه) ستا د پالونکي لور ته ور رسېدل دي. (د النجم سورت: ٣٩- ٤٢ ايتونه)

او دا چې په خپل ځان او شاوخوا اطرافو کې دې وګوره، الله تعالی فرمايلي: ايا هغوی د اسمانونو او ځمکې په پاچايۍ کې سوچ نه دی کړی او کوم شيان چې الله پيدا کړي دي او دا چې ښايي نېټه يې رانږدې شوې وي نو له دې وروسته په کومه خبره ايمان راوړي؟ (د الأعراف سورت: ۱۸۵ ايت)

نو اسلام راوړه په دنيا او آخرت کې به دې نېکبخته شې او که په اسلام کې داخلېدل غواړې؛ نو درباندې لازمه ده چې دا ګواهي ورکړې چې له الله پرته بل حقدار د بنده ګۍ نشته او محمد صلی الله عليه وسلم د الله رسول دی. کله چې رسول الله صلی الله عليه وسلم معاذ يمن ته د اسلام لوري ته د بلونکي په توګه ولېږلو ورته يې وويل: بېشکه ته له اهل کتابو څخه يو قوم ته ورځې؛ نو هغوی دغې ګواهۍ ته راوبوله چې له الله پرته بل معبود نشته او دا چې زه د الله رسول يم، که په دغه کې يې ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر هغوی پنځه لمنځونه په هره ورځ او شپه کې فرض کړي دي، که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه، بيا يې خبر کړه چې الله پر هغوی زکات فرض کړی چې له شتمنو به يې اخېستل کېږي او بې وزلو ته به يې ورکول کېږي، او که يې په دغه کې هم ستا پيروي وکړه بيا نو د هغوی د غوره مالونو څخه ځان وساته. صحيح مسلم ۱۹

او دا چې له هر هغه څه څخه بېزاري اعلان کړې چې له الله پرته لمانځل کیږي، او له الله پرته د هرڅه له لمانځلو څخه بېزاري همدغه د ابراهیم علیه السلام حق ته مایل ملت دی، الله تعالی فرمایلي: په رېښتیا ستاسو لپاره په ابراهیم او د هغه په ملګرو کې غوره نمونه ده، کله یې چې خپل قوم ته وویل بېشکه موږ له تاسې او له هغو شیانو چې تاسې یې له الله پرته لمانځئ، بېزاره یو، ستاسې له عقیدې منکر یو او زموږ – تاسې تر منځ د تل لپاره دوښمني او کینه څرګنده شوې تر هغو چې یوازې پر یو الله ایمان راوړئ. (د الممتحنه سورت: ٤ آیت)

او پردې باور ولره چې الله ټول هغه خلک بېرته را پورته کوي چې په قبرونو کې دي، الله تعالی فرمایلي: دا ځکه چې همدغه الله حق دی او همغه مړي راژوندي کوي او همدی په هر څه قدرت لرونکی دی.

او (بل) دا چې قیامت هرومرو راتلونکی دی، هیڅ شك پکې نشته او دا چې الله به هغه خوك راپورته کړي چې په قبرونو کې دي. (د الحج سورت: ٦- ٧ ایتونه)

او دا چې حساب او بدله حق دي، الله تعالی فرمایلي: او الله اسمانونه او ځمکه په حقه پیدا کړي او د دې لپاره هم چې هر چا ته د خپلو کړو وړو بدله ورکړی شي او ظلم به نه پرې کیږي. (د الجاثیه سورت:٢٢ ایت)

کله چې دغه ګواهي ورکړي؛ نو ته مسلمان شوې، له دې وروسته پرتا لازم دي چې د الله هغه عبادت وکړې چې له لمانځه، زکات، روژې او د توان لرلو په صورت کې یې حج او داسې نور روا کړي دي.

په ١٩– ١١– ١٤٤١ نېټه ولیکل شو.

لیکنه: د استاذ دکتور محمد بن عبدالله السحیم

د اسلامي تعلیماتو په څانګه کې د عقیدې پخوانی استاذ

د ملک سعود پوهنتون د تربیې پوهنځی

سعودي عربستان، ریاض

فهرست

اسلام د الله له لورې ټولو خلکو ته یو پیغام دی، نو هغه داسې تلپاتې الهي پیغام دی چې د رباني پیغامونو پای ته رسوونکی دی.................. ٥

او اسلام په یو جنس او قوم پورې خاص دین نه دی، بلکې هغه ټولو خلکو ته د الله دین دی. ٦

اسلام هغه الهي پیغام دی چې د پخوانیو نبیانو او رسولانو علیهم السلام خپلو امتونو ته د پیغامونو بشپړوونکی دی.................................. ٧

د نبیانو علیهم السلام دین یو دی او شریعتونه یې بېل بېل دي. ٩

اسلام هم همداسې بلنه کوي لکه ټولو نبیانو، نوح، ابراهیم، موسی، سلیمان، داود او عیسی علیهم السلام چې ایمان ته بلنه کوله چې بېشکه پالونکی هغه الله دی چې پیداکوونکی، روزي ورکوونکی، ژوندی کوونکی، مړ کوونکی او د پاچایۍ څښتن دی او همغه دی چې د چارو تدبیر نیسي او هغه مهربانه لورووونکی دی.. ١٠

همغه الله پاک پیداکوونکی دی او یوازې همغه د بنده ګۍ حقدار دی، او دا چې له هغه سره د بل چا بنده ګي ونه شي. ١٥

الله د هر هغه څه پیداکوونکی دی چې په کائناتو کې یې موږ وینو، یا یې نه وینو، او له هغه پرته ټول یې له مخلوقاتو څخه مخلوق دي او الله اسمانونه او ځمکه په شپږو ورځو کې پیداکړي. ٢٢

او الله پاک لره نه په پاچاۍ، نه په پیدایښت، نه په تدبیر او نه په عبادت کې شریک شته.. ۲۳

او الله پاک نه څوک زیږولي او نه له چا زیږېدلی او نه هغه لره کوم سیال شته او نه کوم مثال.. ۲۷

او الله پاک په هیڅ شي کې حلول نه کوي او نه له خپل مخلوق څخه په هیڅ شي کې جسد کیږي. ۲۸

الله تعالی پر خپلو بندګانو مهربانه او رحم کوونکی دی، ځکه یې رسولان ولېږل او کتابونه یې نازل کړل. ۳۰

الله هغه پالونکی مهربان دی، یوازې همغه دی چې د قیامت په ورځ به له خلکو سره حساب کوي کله چې هغوی ټول له قبرونو یې راپورته کړي، نو هر چا ته به یې د کړې ښېګڼې او بدۍ بدله ورکړي؛ نو چا چې نېکۍ کړې وي په داسې حال کې چې مؤمن وي، هغه لره به تلپاتې لورېینې وي، او چا چې کفر او ناوړه کارونه کړي وي، هغه لره به په آخرت کې لوی عذاب وي............ ۳۱

الله پاک آدم له خاورې پیداکړ، او له هغه وروسته یې اولاد همداسې زیاتېدلو، نو ټول خلک د خپل اصل له پلوه سره برابر دي، یو جنس پر بل جنس او نه یو قوم پر بل قوم غوراوی لري مګر د تقوا له مخې. ۳۵

او هر بچی پر فطرت پیداکیږي.. ۳۷

هیڅ بشر داسې نه دی چې ګناهکار وزیږول شي او یا د بل چا د ګناه وارث شي.. ۳۸

او د خلکو له پیدایښت څخه موخه دا ده: چې یوازې د الله عبادت وکړي. ٤٠

اسلام انسان ته عزت ورکړی -که نارینه دی او که ښځینه-، او د هغه د بشپړ حقوقو کفالت یې کړی، د ټولو اختیاراتو، اعمالو او تصرفاتو مسئول یې ګرځولی او د هغه عمل چې ځان یا نورو ته ضرر رسوي مسئولیت یې ور په غاړه کړی دی. ٤١

اسلام نارینه او ښځینه د عمل، مسؤولیت، بدلې او ثواب له پلوه سره برابر ګرځولي دي. ٤٦

اسلام ښځې ته درناوی ورکړی او ښځې یې د نارینه وو سیالانې وګرځولې او پر سړي یې له توان سره نفقه لازمه کړه؛ نو د لور نفقه یې پر پلار او د مور پر بالغ توان لرونکي زوی او مېرمنې پر مېړه واجبه کړه. ٤٧

مرګ د تل لپاره له منځه تلل نه دي بلکې هغه د عمل له کوره د بدلې کور ته تګ دی، مرګ جسد او روح دواړو ته رسیږي، د روح مرګ له بدن څخه بېلوالی دی، بیا د قیامت په ورځ له را پاڅېدلو وروسته بېرته ورته راستنیږي، او له مرګ وروسته روح بل هیڅ جسد ته نه انتقالیږي او نه په بل جسد کې ننوځي. ٥١

اسلام ایمان ته بلنه کوي د ایمان لویو اصولو ته چې هغه پر الله او د هغه پر پرېښتو ایمان دی، پر الهي کتابونو لکه د تورات، انجیل او زبور له تحریف مخکې پر هغو ایمان، پر قرآن ایمان، پر ټولو نبیانو او

رسولانو علیهم السلام ایمان، او د هغوی د لړۍ پر پای ته رسوونکي ایمان چې هغه د الله استازی محمد د نبیانو او رسولانو ختم کوونکی دی. د آخرت په ورځ ایمان، او موږ پوهیږو چې که د دنیا ژوند د هرڅه پای وي، نو ژوندون او شتون به له هر اړخه بې ګټې و. او په قضاء او قدر ایمان راوړل........ ٥٣

انبیاء علیهم السلام په هغه څه کې معصوم دي چې د الله له لوري یې رسوي او له هر هغه څه څخه معصوم دي چې له عقل سره په ټکر کې وي او یا یې سالم اخلاق ردوي، او نبیان د الله بندګانو ته د امرونو په رسولو مکلف دي، او نبیان د ربوبیت او الوهیت له ځانګړنو څخه هیڅ ځانګړنه نلري، بلکې هغوی د ټولو انسانانو غوندې انسانان دي چې الله تعالی هغوی ته خپل پیغامونه وحي کوي. ٦٨

او اسلام یوازې د الله عبادت ته د لویو عبادتونو په اصولو سره بلنه کوي ٧٥

او د اسلامي عباداتو تر ټولو لویه ځانګړنه داده چې طریقه، وختونه او شرطونه یې الله تعالی ټاکلي دي او رسول صلی الله علیه وسلم رسولي، او تر نن ورځې پورې هیڅ انسان د زیاتوالي او کموالي لاسوهنه پکې نه ده کړې، او ټولو نبیانو علیهم السلام دغو لویو عبادتونو ته بلنه کوله................. ٨١

د اسلام رسول محمد چې د عبدالله زوی، د اسماعیل بن ابراهیم علیهم السلام له اولادې څخه دی په مکه کې په ٥٧١ م کې زیږدېلی او همدلته نبوت ورکړل شوی... ٨٣

او د اسلام هغه شریعت چې د الله رسول محمد صلی الله علیه وسلم راوړی، هغه د الهي پیغامونو او رباني شریعتونو ختموونکی دی......... ۸۸

او الله تعالی له هغه اسلام پرته چې رسول محمد صلی الله علیه وسلم ورسره راغلی بل هیڅ دین نه مني؛ نو څوک چې له اسلام پرته بل دین ته غاړه ږدي هیڅکله به یې ترې قبول نه کړي. ۹۰

قرآن کریم هغه کتاب دی چې الله خپل رسول محمد صلی الله علیه وسلم ته وحي کړی، او هغه د مخلوقاتو د پالونکي کلام دی............ ۹۲

او اسلام له مور او پلار سره په نېکۍ امر کوي که هغوی دواړه مسلمانان هم نه وي او د اولاد په اړه سپارښتنه کوي. ۹۷

اسلام په وینا او کړنه کې که څه هم له دوښمن سره وي پر عدالت امر کوي. ۱۰۳

او اسلام د ښو اخلاقو لکه رېښتینولۍ، د امانت اداکولو، پاک لمنۍ، حیاء، شجاعت، قربانۍ، سخاوت، د اړ سره مرسته کولو، له بې وزله سره کمک کولو، وږي ته خواړه ورکولو، ښه ګاونډیتوب، صله رحمۍ او پر څارویو مهربانۍ امر کوي. ۱۰۸

اسلام د خوراک او څښاک پاک شیان حلال کړي دي او د زړه، بدن او کور پر پاکوالي یې امر کړی، له همدې امله یې نکاح حلاله کړې ده، لکه نبیانو علیهم السلام ته یې چې امر پرې کړی، چې هغوی پر هر پاک شي امر کړی دی. ۱۱٤

اسلام د نارواوو اصول لکه پر الله شرک او کفر کول، د بوتانو لمانځل، پرته له پوهې پر الله خبرې ترل، د اولادونو وژل، د محترم نفس وژل، په ځمکه کې فساد کول، کوډې، ښکاره او پټې بې حیايۍ، زنا او لواطت حرام کړي دي، او سود، د مردارې خوړل او د هغه څه خوړل يې حرام کړي دي چې د بوتانو او غلطو معبودانو لپاره ذبح کړل شوي وي، د خنزير غوښه او ټول پليت او ناپاک شيان يې حرام کړي دي، د يتيم مال خوړل، په پيمانه او تول کې کموالی او زياتوالی يې حرام کړي دي، د خپلويو پرې کول يې حرام کړي دي، او ټول نبيان عليهم السلام د دغو نارواوو پر حراموالي په يوه خوله دي.. ۱۱۷

اسلام له بدو اخلاقو لکه درواغو، دوکې، غدر، خيانت، فرېب، حسد او ناوړه چل، غلا، بغاوت او تېري څخه منعه کړې ده او له هر ډول پليتو اخلاقو يې منعه کړې ده. ۱۲۳

اسلام د هغو مالي راکړو ورکړو څخه منع کوي چې سود، ضرر، دوکه، ظلم، فرېب وي پکې او يا د مصيبتونو او د ټولنو، قومونو او افرادو د عام ضرر لامل کيږي. ۱۳۰

اسلام د عقل د ساتنې او ټولو هغو شيانو د حراموالي لپاره راغلی چې عقل خرابوي.. ۱۳٤

او د باطل دينونو پيروان چې کله پر هغه څه پوهه ونه لري چې ترمنځ يې ټکر وي او يا هغه چارې چې عقلونه يې ردوي، نو بيا د دين پيروان دا

ګومان کوي چې دين له عقل څخه پورته دی او يا دا چې عقل لره د دين په پوهاوي او پر هغه د را چاپېرېدو کې هيڅ ځای نشته................ ۱۳۸

اسلام صحيح علم ته لويه درجه ورکوي او له نفسي غوښتنې څخه خالي علمي بحث ته هڅونه کوي.. ۱۳۹

او الله عمل نه قبلوي او نه په آخرت کې ثواب پرې ورکوي مګر له هغه چا څخه چې پر الله يې ايمان راوړی وي، د هغه پيروي يې کړې وي او د هغه رسولان عليهم الصلاة والسلام يې رېښتيني ګڼلي وي............ ۱۴۳

پرته له شکه د ټولو الهي پيغامونو موخه دا ده چې حق دين د انسان مرتبه اوچته کړي، نو هغه يوازې د الله بنده وي کوم چې د ټولو کائناتو پالونکی دی.. ۱۴۶

الله په اسلام کې توبه روا کړې ده، توبه د انسان الله ته رجوع کول او ګناه پرېښودل دي... ۱۴۹

په اسلام کې د انسان او الله تر منځ يوه نېغ په نېغه اړيکه وي، چې هيڅچا ته اړتيا نشته تر څو ستا او د الله ترمنځ واسطه شي؛ نو اسلام موږ له دې څخه منع کوي چې له انسان څخه الله جوړ کړو او يا هغوی له الله سره په ربوبيت او الوهيت کې شريکان کړو. ۱۵۲

د دغې رسالې په پای کې.. ۱۵۴

تعرف على الإسلام

بأكثر من 100 لغة

موسوعة القرآن الكريم
QuranEnc.com
موسوعة تراجم معاني وتفاسير القرآن الكريم

ISLAM HOUSE .com
IslamHouse.com
مرجعية شاملة للتعريف بالإسلام بلغات العالم

موسوعة الأحاديث النبوية
HadeethEnc.com
موسوعة ترجمات الأحاديث النبوية وشروحها

بيان الإسلام
byenah.com
بوابة مبسطة للتعريف بالإسلام وتعلم أحكامه

موسوعة المحتوى الإسلامي
IslamEnc.com
منتقى المحتوى الإسلامي المترجم

ما لا يسع أطفال المسلمين جهله
kids.islamenc.com
منصة ما لا يسع أطفال المسلمين جهله

جمعية الدعوة وتوعية الجاليات بالربوة

جمعية خدمة المحتوى الإسلامي باللغات

Ps180

978-603-8412-02-2